

De Berkelhof

Onderzoek op De Berkelhof; hoe kan social return bij dagbestedingscliënten met een verstandelijke beperking worden bewerkstelligd

Auteur; Wietske Klein Nijenhuis
Christelijke Hogeschool
Windesheim
School of Social Work

Onderzoek op De Berkelhof; hoe kan social return bij dagbestedingscliënten met een verstandelijke beperking worden bewerkstelligd.

Auteur: Wietske Klein Nijenhuis
Studentnummer: s1051417

Naam opdrachtgever: De Berkelhof
Vestigingsplaats opdrachtgever: Haarlo
Maand en jaar gereedkomen onderzoeksrapport: Januari 2015

Naam begeleider van De Berkelhof: Susanne Krisse
Naam begeleider Windesheim: Erwin Bromlewe
Naam beoordelaar Windesheim: Siebe Vrieswijk

Voorwoord

Voor u ligt mijn onderzoeksverslag voor de bachelor Maatschappelijk Werk en Dienstverlening.

Ik heb dit onderzoeksverslag geschreven in opdracht van De Berkelhof, een zorgboerderij die een woon-, werk- en/of dagbestedingsplek biedt aan volwassenen met een verstandelijke beperking. Vanuit mijn MBO opleiding ben ik in 2009/2010 zelf stagiaire geweest op De Berkelhof. Na een sollicitatie en een gesprek met Susanne Krisse, zijn we tot een overeenkomst gekomen en kon ik beginnen met mijn onderzoek. Ik hoop dat dit onderzoek een bijdrage kan leveren aan de organisatie.

Als laatste wil ik graag nog enkele mensen bedanken voor hun ondersteuning tijdens de afgelopen periode. Ik wil mijn begeleider van De Berkelhof, Susanne Krisse, bedanken voor de toelating tot de organisatie en de ondersteuning tijdens het maken van het verslag. Ook wil ik de professionals waar ik contact mee heb gehad bedanken voor het verstrekken van informatie. Als laatste wil ik Erwin Bromlewe, mijn begeleider van het Windesheim, bedanken voor het delen van zijn expertise en zijn kritische blik richting mijn verslag.

Beltrum, 26 januari 2015

Wietske Klein Nijenhuis

Samenvatting

Per 1 januari 2015 treedt de participatiewet in werking. Waar voorheen vele welzijnsorganisaties werden gefinancierd door de AWBZ, zal door de participatiewet nu de gemeente verantwoordelijk worden voor de zorg en de bijbehorende financiering. Dit betekent een grote verandering voor welzijnsorganisaties. De participatiewet wil de afstand voor mensen met een arbeidsbeperking tot de arbeidsmarkt verkleinen. Ook het bevorderen van social return en het 'meedoen' in de maatschappij gaan een belangrijke rol spelen. Het bedrijfsleven, welzijnsorganisaties en medeburgers zullen medeverantwoordelijk worden voor de mate waarin mensen met een (arbeids)beperking bij hun directe omgeving betrokken worden. Het belangrijkste uitgangspunt van de participatiewet is dat mensen met een beperking volwaardig mee moeten kunnen doen in de maatschappij.

Voor welzijnsorganisaties betekent dit dat zij cliënten verder moeten stimuleren om deel te nemen aan de maatschappij. Dit kan door hen voor te bereiden op weg naar betaald werk, onbetaald werk en het meedoen aan sociale activiteiten. Ook voor het bedrijfsleven gaan er dingen veranderen. Elke werkgever met 25 of meer werknemers in dienst, wordt verplicht gesteld om arbeidsplaatsen te creëren voor mensen met een arbeidsbeperking. Als zij dit niet doen zullen zij een quotumheffing moeten betalen voor de onvervulde plekken.

De veranderingen binnen de zorg hebben veel te betekenen voor welzijnsorganisaties, zo ook voor stichting De Berkelhof. De onderzoeksvraag van dit onderzoek luidt: *"Wat heeft De Berkelhof nodig om ervoor te zorgen dat cliënten met een verstandelijke beperking van de dagbesteding de vaardigheden en kwaliteiten kunnen ontwikkelen die een social return mogelijk maken?"*

Dit onderzoek is gestart met een context. In de context staat informatie over De Berkelhof, over wat de participatiewet inhoudt en de werking van de participatieladder. Het theoretisch kader bevat informatie over de doelgroep in zijn algemeenheid en de verhouding tussen de doelgroep en samenleving. Ook worden de kwaliteiten en vaardigheden van mensen met een verstandelijke beperking besproken. Dit onderzoek is een kwalitatief en beschrijvend onderzoek. Dit betekent dat er gebruik wordt gemaakt van interviews en dat het onderzoek zich richt op de processen en ontwikkelingen die er gaande zijn.

Binnen De Berkelhof zijn er vier cliënten en vier werknemers geïnterviewd. De interviews zijn gecodeerd en vervolgens verwerkt in de resultaten. Tevens is er contact geweest met andere professionals die werkzaam zijn buiten De Berkelhof.

Uit de resultaten van dit onderzoek blijkt dat het doelgericht werken en het aanbieden van individuele activiteiten een belangrijke bijdrage kunnen leveren aan het realiseren van social return van cliënten. Het doelgericht inzetten van het zorgplan kan hierbij nuttig zijn. Rustige ruimtes voor de cliënten en meer informatie voor de begeleiders over hoe zij de cliënten zo optimaal mogelijk kunnen begeleiden om social return te bevorderen, zijn wenselijk. Het activiteitenaanbod is variabel genoeg en sluit aan bij de interesses van de cliënten. Daarbij kan er een goede link worden gemaakt tussen de huidige activiteiten op De Berkelhof en het uitvoeren van diezelfde activiteiten buiten De Berkelhof. Een vervolgonderzoek zal kunnen uitwijzen of de uitkomsten en aanbevelingen uit dit onderzoek voldoende aansluiten op de realiteit als de participatiewet in werking is.

Inhoudsopgave

Voorwoord.....	3
Samenvatting	4
Inhoudsopgave	5
Inleiding.....	8
1. De probleemstelling	9
1.1 Probleemstelling.....	9
1.1.1 <i>Inkoop WMO</i>	9
1.2 Onderzoeksvraag met deelvragen	10
1.3 Doelstelling van het onderzoek	10
1.4 Leeswijzer.....	11
1.5 Maatschappelijke relevantie	11
1.6 Beroepsrelevantie	11
2. Context	13
2.1 De Berkelhof	13
2.1.1 <i>Missie en visie van de Berkelhof</i>	13
2.2 Kenmerken huidige groep	14
2.3 Huidige werkwijze op de Berkelhof	14
2.3.1 <i>Behaalde keurmerken</i>	15
2.4 De participatiewet	15
2.4.1 <i>Wajong</i>	15
2.4.2 <i>Sociale Werkvoorziening</i>	16
2.4.3 <i>Extra banen voor mensen met arbeidsbeperking</i>	16
2.4.4 <i>Loonkostensubsidie, no-risk polis of werkplekaanpassingen</i>	16
2.5 Het doel van de Participatiewet.....	16
2.5.1 <i>De treden van de participatieladder</i>	17
2.5.2 <i>Trede waarop cliënten van De Berkelhof zich bevinden</i>	18
2.5.3 <i>Gemeente Berkelland</i>	19
3. Theoretisch kader	21
3.1 De doelgroep algemeen	21
3.2.1 <i>Kenmerken licht tot matig beperkt</i>	21
3.2 Lichtverstandelijk beperkt en samenleving	22
3.5 Het ontdekken en inzetten van kwaliteiten en vaardigheden	23
3.6 Welke instrumenten/methoden zijn er ontwikkeld om cliënten op de arbeidsmarkt te meten?.....	24
3.6.1 <i>Werkwijze van 'Dariuz'</i>	24

3.7 Welke instrumenten/methoden zijn er ontwikkeld om vaardigheden te versterken?	25
3.7.1 <i>De Competentiebenadering</i>	25
3.7.2 <i>Het Eigen Initiatief Model</i>	25
3.7.3 <i>De Goal Attainment Scaling</i>	25
3.7.4 <i>Het Zorgplan</i>	26
4. Onderzoeksmethoden	27
4.1 Type onderzoek	27
4.2 De literatuurstudie	27
4.2.1 <i>Context</i>	27
4.2.2 <i>Theoretisch kader</i>	27
4.2.3 <i>Uitvoering dataverzameling</i>	27
4.3 De interviews	28
4.3.1 <i>Twee hoofdonderwerpen</i>	28
4.3.2 <i>Wijze van selectie personen</i>	28
4.3.3 <i>Uitvoering data verzameling</i>	29
4.4 Contact professionals	30
4.4.1 <i>Reden voor benadering</i>	30
4.4.2 <i>Wijze van selectie</i>	30
4.4.3 <i>Uitvoering data verzameling</i>	30
4.4.4 <i>De analysemethode</i>	30
4.5 Betrouwbaarheid en validiteit	30
5. Resultaten en codering	32
5.1 Resultaten interviews werknemers De Berkelhof	32
5.1.1 <i>De participatiewet met betrekking tot De Berkelhof en haar cliënten.</i>	32
5.1.2 <i>Het activiteitenaanbod</i>	33
5.1.3 <i>De cliënten en hun kwaliteiten & vaardigheden</i>	34
5.1.4 <i>Bevorderen van social return en de geschikte werkwijze</i>	35
5.1.5 <i>Wat de werknemers nodig hebben en de visie van de maatschappij</i>	35
5.1.6 <i>De Berkelhof in 2015</i>	36
5.2 Resultaten interviews cliënten De Berkelhof	37
5.2.1 <i>Ervaring van de cliënten</i>	37
5.2.2 <i>Leren</i>	37
5.2.3 <i>De begeleiding</i>	38
5.2.4 <i>De andere deelnemers</i>	39

5.2.5 De Participatiewet	39
5.3 Resultaten contact gemeente Berkelland	40
6. De conclusie	43
6.1 De deelvragen	43
6.2 De hoofdvraag	46
7. De discussie	48
7.1 Eigen visie	48
7.2 Evaluatie onderzoeksmethode	48
7.3 Het vervolgonderzoek	49
7.4 De aanbeveling	49
8. Literatuurlijst	51
Bijlagen	54
Bijlage I: Definitielijst	54
Bijlage II: Interviews werknemers	56
Bijlage III: Interviews cliënten	79

Inleiding

In dit onderzoeksrapport staat beschreven hoe De Berkelhof invulling kan geven aan het bewerkstelligen van social return voor de cliënten van de dagbesteding.

De Berkelhof biedt een woon- werk- en/of dagbestedingsplek aan volwassenen met een verstandelijke beperking. Op De Berkelhof is woonruimte voor zestien personen. De dagbesteding biedt plek aan ruim twintig personen.

Aan de dagbesteding nemen niet alleen bewoners deel, maar ook mensen van andere zorginstellingen of mensen die zelfstandig wonen.

De taken op de dagbesteding zijn verschillend. Zo kunnen er taarten worden gebakken, kan er soep worden gekookt en is er ruimte voor creativiteit. Buiten zijn er werkzaamheden met betrekking tot de natuur, zoals het verzorgen van de dieren, het onderhouden van de moestuin, het verzorgen van de planten en het onderhouden van het erf.

In 2015 zal de participatiewet van kracht gaan in Nederland. De gemeente Berkelland, waar De Berkelhof onder valt, heeft een beleidsplan geschreven, waarin staat hoe dagbesteding in 2015 vorm zal moeten gaan krijgen. Groepsbegeleiding wordt hierin apart benoemd. Gemeente Berkelland zegt hierover: *'Samen met de Voormekaar teams, inwoners en zorgaanbieders willen we kijken naar vernieuwde vormen van groepsbegeleiding. Bijvoorbeeld vormen van dagbesteding die voor iedereen toegankelijk zijn. Of een combinatie van arbeidsmatige dagbesteding en beschut werken'* (Gemeente Berkelland, 2014).

Het uitgangspunt voor een dagbesteding is het bevorderen van participatie en social return. De participatiewet legt hiermee ook een taak neer bij werkgevers. Zo is er in het sociaal akkoord afgesproken dat werkgevers extra banen gaan creëren voor mensen met een arbeidsbeperking. Het gaat uiteindelijk om 100.000 extra banen in de marktsector (oplopend tot 2026). De overheid zorgt tot 2024 nog eens voor 25.000 extra banen. Deze banen staan los van de 30.000 beschutte werkplaatsen, die in de komende jaren worden gecreëerd. Om mensen en werkplekken bij elkaar te brengen, komen er 35 regionale Werkbedrijven. Het regionale Werkbedrijf gaat de schakel vormen tussen werkgever en mensen met een arbeidsbeperking.

Er is landelijke afgesproken dat als werkgevers de afgesproken extra banen onvoldoende realiseren, er een wettelijk quotum in werking treedt. Het quotum houdt in dat op termijn elke werkgever met 25 of meer werknemers, een verplichting krijgt arbeidsplaatsen open te stellen voor mensen met een arbeidsbeperking. Als zij dit niet doen zullen zij een quotumheffing moeten betalen voor niet vervulde plekken. De banenafpraak en het quotum worden geregeld in de Wet banenafpraak en quotum arbeidsbeperkten (Gemeenteloket, 2014).

Het zal een flinke klus gaan worden om dit in de praktijk volledig te realiseren. De gemeente Berkelland is om die reden in regionaal verband actief om te onderzoeken hoe dit ideaal nageleefd kan worden (Gemeente Berkelland, 2014). Ook bij welzijnsorganisaties staat er het één en ander te veranderen. Zij zullen ook een aandeel krijgen in het bevorderen van social return van de cliënten.

Het doel is om voor de cliënt en samen met de cliënt, de maatschappelijke bijdrage te vergroten.

De Berkelhof vindt het belangrijk om met deze omvangrijke ontwikkeling mee te gaan. Dit onderzoek moet een beeld geven van de mogelijkheden die de Berkelhof heeft om social return te kunnen bewerkstelligen en te faciliteren.

In bijlage I op pagina 54 bevindt zich de definitielijst. In deze lijst zijn belangrijke termen en afkortingen uit dit onderzoek opgenomen. Deze definitielijst kan tijdens het lezen van dit onderzoek geraadpleegd worden.

1. De probleemstelling

Om meer duidelijkheid te geven over het waarom van dit onderzoek, wordt in hoofdstuk 'de probleemstelling' omschreven wat er in 2015 gaat veranderen in de zorg. Het doel van de participatiewet wordt uitgelegd, de kwaliteitseisen waaraan een dagbesteding moet voldoen wordt opgesomd en de uiteindelijke doelstelling van dit onderzoek wordt beschreven. In paragraaf 1.2 staan de deelvragen en de hoofdvraag van dit onderzoek geformuleerd.

1.1 Probleemstelling

In Nederland zijn er verschillende soorten van dagbesteding: sociale, activerende, educatieve en arbeidsmatige dagbesteding (Diagnose behandeling combinatie, 2014). De AWBZ verplicht de dagbesteding om een zorgplan op te stellen om zo in aanmerking te kunnen komen voor een vergoeding. Het zorgplan bevat afspraken over wat de zorg inhoudt, wat het doel is en wat moet worden bereikt (Nationale hulpgids, 2012).

Dagbesteding heeft als belangrijke doelstelling het bevorderen van de zelfredzaamheid van de cliënt door deze te activeren en te motiveren, zodat hij zijn vaardigheden verder kan ontwikkelen. De Participatiewet voegt daar nog een nieuw doel aan toe, namelijk het re-integreren van mensen in de maatschappij. De overheid wil met de Participatiewet meer mensen met een arbeidsbeperking aan het werk krijgen. Gemeenten worden verantwoordelijk voor de re-integratie van mensen die nog kunnen werken, maar daarbij wel ondersteuning nodig hebben (Rijksoverheid, 2014).

In 2015 treedt deze Participatiewet in werking. Deze nieuwe wet vraagt om de individualiteit, zelfstandigheid en participatie in de maatschappij te vergroten van onder andere mensen die op dit moment een vorm van dagbesteding volgen (Staatsblad, 2014).

Om te kunnen participeren in de maatschappij is het belangrijk dat instellingen aandacht besteden aan het opleidinggericht werken. Instellingen kunnen hier aan bijdragen door dagbesteding aan te bieden waar cliënten vaardigheden leren die maatschappelijk kunnen worden ingezet. Op die manier kunnen mensen met een beperking bijdragen aan de maatschappij en binnen die setting werkzaam zijn.

De Berkelhof in Haarlo wil aandacht besteden aan deze veranderende verwachtingen op macroniveau. De cliënten die op dit moment werkzaam zijn op de dagbesteding van de zorgboerderij, gaan aan de slag met verschillende activiteiten die worden aangeboden. De doelstellingen van deze activiteiten zijn op dit moment nog weinig participatie gericht. De Berkelhof wil op kleinschalige wijze aan de slag om cliënten zelfstandiger te maken, waardoor zij beter kunnen participeren. Hierbij zal er gekeken moeten worden naar de mogelijkheden op individueel cliëntniveau en de mogelijkheden van De Berkelhof om individuele cliëntdoelen te behalen.

1.1.1 Inkoop WMO

Uiterlijk op 1 oktober 2014 moeten alle gemeenten de nieuwe contracten met zorgaanbieders hebben afgerond. Iedere zorginstelling heeft een inkoop bij de gemeente in moeten dienen. Hierin toonden zij aan wat zij te bieden hebben aan de cliënten en de samenleving en waarom het belangrijk is dat zij in 2015 gefinancierd blijven. De Berkelhof heeft zich ingekocht bij de gemeente Berkelland (E. Nieuwenhuis, *Persoonlijke Communicatie*, 2014).

Als een welzijnsinstelling in 2015 gefinancierd wil blijven door de gemeente, zal zij een inkoop moeten doen bij de desbetreffende gemeente waar de welzijnsinstelling onder valt. De inkoop bij een gemeente bestaat uit een aantal onderdelen, zo ook de eisen die een gemeente stelt aan dagbestedingen. De offerteaanvraag WMO 2015 voor de

gemeente Achterhoek, heeft globaal gezien de volgende kwaliteitseisen opgesteld voor dagbestedingen:

- Inschrijver dient een stabiele onderneming te zijn, wiens continuïteit is gegarandeerd gedurende de looptijd van de opdracht, inclusief mogelijke verlengingen. Er bestaat geen twijfel omtrent het voortbestaan van de organisatie
- Inschrijver dient te beschikken over een volledig geïntegreerd kwaliteitssysteem welke voldoet aan de landelijke eisen oftewel: in het bezit zijn van een kwaliteitskeurmerk
- Inschrijver voldoet aan de geldende wet- en regelgeving. Denk hierbij aan WMO, Wet medezeggenschap Cliënten Zorginstellingen, Arbo, Privacy wetgeving etc.
- Bevorderen van social return. De inschrijver heeft in het beleid opgenomen dat ze mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt weer aan het werk wil helpen

1.2 Onderzoeksvraag met deelvragen

Onderzoeksvraag:

"Wat heeft De Berkelhof nodig om ervoor te zorgen dat cliënten met een verstandelijke beperking van de dagbesteding de vaardigheden en kwaliteiten kunnen ontwikkelen die een social return mogelijk maken?"

Deelvraag 1:

Welke kenmerken hebben de cliënten met een verstandelijke beperking die dagbesteding volgen op De Berkelhof?

Deelvraag 2:

Welke instrumenten kan De Berkelhof gebruiken om vaardigheden en kwaliteiten van de doelgroep 'verstandelijk beperkten' te ontdekken?

Deelvraag 3:

Wat moet De Berkelhof bieden aan de doelgroep 'verstandelijk beperkten' van de dagbesteding om hun kwaliteiten en vaardigheden zo te ontwikkelen, dat deze social return bewerkstelligen?

Deelvraag 4:

Hoe kan het doorlopen van het leertraject op De Berkelhof worden vertaald naar bewijzen, die de cliënt kan gebruiken op de arbeidsmarkt om aan te tonen wat zijn vaardigheden en kwaliteiten zijn?

Deelvraag 5:

Op welke manier kan De Berkelhof ervoor zorgen dat de maatschappij weet welke mogelijkheden en onmogelijkheden de doelgroep verstandelijk beperkt heeft?

1.3 Doelstelling van het onderzoek

De doelstelling van dit onderzoek is dat De Berkelhof weet waar de individuele cliënteninteresses en vaardigheden liggen, zodat De Berkelhof op die manier aansluiting kan vinden op de arbeidsmarkt door deze wensen en vaardigheden te vertalen naar arbeid en hoe zij actief de markt kunnen benaderen.

Tevens weet De Berkelhof wat de cliënten nodig hebben om hen te laten participeren op de arbeidsmarkt en hoe het succesvol doorlopen van een leertraject van de cliënt worden vertaald naar bewijzen die inzetbaar zijn op de arbeidsmarkt. De Berkelhof weet welke informatie er ontbreekt of nodig is bij bedrijven en instellingen en kan hen voorlichten

over de doelgroep verstandelijk beperkt en kenbaar maken wat deze doelgroep nodig heeft als zij gaan werken buiten De Berkelhof.

1.4 Leeswijzer

Dit onderzoeksrapport bevat zowel een theoretisch als praktisch aspect. In de theorie zal worden belicht wat De Berkelhof doet, wat de WMO inhoudt en welke landelijke en Europese ontwikkelingen er al hebben plaatsgevonden op het gebied van social return. In het praktijkgedeelte zal naar voren komen hoe er op moment op De Berkelhof wordt gewerkt en wat zij nodig hebben om social return te bevorderen voor cliënten van de dagbesteding.

De inhoud van de hoofdstukken ziet er als volgt uit:

-Hoofdstuk 2: De context.

In de context staat informatie over De Berkelhof, de doelgroep, de huidige werkwijze en de behaalde kwaliteitskeurmerken

-Hoofdstuk 3: Theoretisch kader.

In het theoretisch kader staan de algemene kenmerken van mensen met een verstandelijke beperking en de verhouding tussen mensen met een verstandelijke beperking en de samenleving. Tevens staat hier informatie over de participatiewet, het doel van de participatiewet, de werking van de participatieladder en welke instrumenten er zijn ontwikkeld om vaardigheden en kwaliteiten van mensen met een beperking of afstand tot de arbeidsmarkt te ontdekken.

-Hoofdstuk 4: Onderzoeksmethoden.

In hoofdstuk 4 staan de verschillende onderzoeksmethoden uitgelegd. Zo staat hier omschreven wat voor type onderzoek dit onderzoek is, welk doel de literatuurstudie heeft, waarom er is gekozen voor het afnemen van interviews en waarom er contact is geweest met andere professionals.

-Hoofdstuk 5: Resultaten en codering

In dit hoofdstuk zijn de resultaten verwerkt van de interviews en het contact met de andere professionals.

-Hoofdstuk 6: De conclusie

In hoofdstuk 6 worden de conclusies getrokken die voortvloeien uit de resultaten uit hoofdstuk 5. Tevens worden in dit hoofdstuk de deelvragen en de hoofdvraag beantwoord.

-Hoofdstuk 7: De discussie

In het laatste hoofdstuk komt de visie van de onderzoekschrijver naar voren. Daarbij wordt er nogmaals gekeken naar de gebuikte onderzoeksmethoden. Naast de aanbevelingen die worden gedaan naar de opdrachtgever zal er ook een voorstel worden gedaan voor een eventueel vervolgonderzoek.

1.5 Maatschappelijke relevantie

De maatschappelijke relevantie van dit onderzoek is groot. Het bevorderen van participatie en social return zal in 2015 voor elke dagbesteding en voor iedere burger in Nederland een belangrijk item worden. Vele organisaties zullen moeten onderzoeken hoe zij de bijdrage van hun cliënten aan de maatschappij kunnen vergroten. Wat hebben cliënten nodig? Wat willen en kunnen zij? Wat hebben de begeleiders van de cliënten nodig? Wat zijn de plannen van de gemeente waarin wij ons bevinden? Dit onderzoek beantwoordt deze vragen en geeft tevens belangrijke aandachtspunten die het participeren kunnen vergemakkelijken.

1.6 Beroepsrelevantie

Binnen de participatiewet is het belangrijk dat alle burgers participeren naar vermogen. Het is lastig om de achterhalen welke vaardigheden en kwaliteiten een burger heeft en wat iemand nodig heeft om zijn deelname aan de maatschappij te vergroten. Dit onderzoek biedt inzichten in verschillende methoden en werkwijzen om de participatie van een individu te bevorderen. Daarbij geeft dit onderzoek ook aan hoe cliënten aankijken tegen de participatiewet en wat zij belangrijk vinden als het gaat om meedoen in de maatschappij. De maatschappelijk werker kan deze methoden zelf inzetten om

samen met de cliënt te achterhalen waar hij goed in is, waar zijn interesses liggen en wat hij graag zal willen doen. In de literatuurstudie en de praktijkstudie staan belangrijke aandachtspunten en voorwaarden die participatie kunnen bevorderen. Deze punten kan de maatschappelijk werker meenemen op het moment dat hij samen met de cliënt het social return wil bevorderen. Naast de aandachtspunten staat er in dit onderzoek ook belangrijke informatie over de landelijke en gemeentelijke afspraken. Deze informatie is belangrijk omdat het de maatschappelijk werker inzicht geeft over welke mogelijkheden er zijn en binnen welke kaders er moet worden gewerkt.

2. Context

2.1 De Berkelhof

Om een beeld te krijgen van stichting De Berkelhof, zal paragraaf 2.1 een korte introductie geven over De Berkelhof. Hierin is te lezen wat De Berkelhof is, welke diensten De Berkelhof aanbiedt, hoe de teamsamenstelling eruit ziet, welke activiteiten er op dit moment worden aangeboden op de dagbesteding en welke missie en visie er worden nageleefd.

Zorgboerderij De Berkelhof is een zelfstandige opererende stichting zonder winstoogmerk. De Berkelhof is kleinschalig en is gevestigd in het Achterhoekse dorpje Haarlo. De Berkelhof biedt een woon-, werk,- en/of dagbestedingsplek voor volwassenen met de indicatie Verstandelijke Gehandicapt (VG). De Berkelhof kan zorg bieden aan cliënten met maximaal zorgzwaartepakket (ZZP) 6. De woonruimte biedt plaats aan zestien bewoners. De dagbesteding biedt plaats aan 26 personen. Er wordt binnen De Berkelhof met twee teams gewerkt namelijk team Wonen en team Dagbesteding (De Berkelhof, 2014). In figuur 1 een overzicht van de teamindeling.

	Dagbesteding		Wonen		Ondersteunend	
	Aantal medewerkers	Aantal FTE's	Aantal medewerkers	Aantal FTE's	Aantal medewerkers	Aantal FTE's
Man	1	0,75	0	0,00	1	0,50
Vrouw	7	3,42	11	6,79	6	2,17
Totaal	8	4,17	11	6,79	7	2,67

Figuur 1 'teamsamenstelling'

De omgeving, de natuur, de jaargetijden en het boerderijleven zijn erg belangrijk op De Berkelhof. Iedere bewoner en deelnemer van de dagbesteding heeft zijn eigen zorgplan dat jaarlijks wordt geëvalueerd, zodat deelnemers doelgericht aan de slag kunnen met de verschillende activiteiten die De Berkelhof biedt.

Enkele activiteiten waar de deelnemers binnenshuis aan deel kunnen nemen zijn: huishoudelijke taken, soep koken, schoonmaakwerkzaamheden, taarten bakken, jam maken, seizoensproducten bereiden, zanggroep, schildercursus en knutselen. Buiten biedt De Berkelhof mogelijkheden voor dierenverzorging, stallen/hokken schoonmaken, tuinwerkzaamheden, planten kweken, oogsten, werken in de houtwerkplaats en werken in de winkel (De Berkelhof, 2014).

2.1.1 Missie en visie van de Berkelhof

Missie: De Berkelhof staat voor wonen en werken met ruimte voor individualiteit onder professionele begeleiding.

Visie: De Berkelhof wil mensen een veilige plek bieden, in een ruime, natuurlijke omgeving.

De Berkelhof wil bovenstaande doelen behalen door onder andere de mogelijkheden van de omgeving te benutten, de natuur en het boerderijgebeuren een centrale plek te geven, door hoge eisen te stellen aan de werknemers en door regelmatig te evalueren. In het jaarverslag van 2013 is te lezen dat de missie en de visie naar eigen zeggen zijn nageleefd en behaald:

Wij zijn trots op de resultaten die De Berkelhof in 2013 heeft bereikt. Door de uitgevoerde verbouwingen en de realisatie van de zintuigtuin is voluit invulling is gegeven aan onze visie:

mensen een veilige plek bieden in een ruime, natuurlijke omgeving

Figuur 2 'Behalen missie en visie 2013' (De Berkelhof, 2014)

2.2 Kenmerken huidige groep

Op de dagbesteding van De Berkelhof zijn op dit moment 45 cliënten actief. Deze cliënten hebben een verstandelijke beperking en/of lichamelijke beperking. Enkel van hen hebben ook een psychische beperking zoals ASS (autisme spectrum stoornis), een depressie, borderline persoonlijkheidsstoornis, schizofrenie of een syndroom (zoals het Prader-Willi syndroom).

De groep cliënten die op dit moment dagbesteding volgt op De Berkelhof werkt goed onder een gestructureerd dagprogramma, waarin zij begeleid worden door de begeleiders van de dagbesteding. Zij werken in een duidelijke omgeving waarin, de begeleiding dichtbij is en waar de cliënten elk moment op terug kunnen vallen. Er zit verschil in de zelfstandigheid en stimulans van de cliënten. De één voert de taken waar hij mee bekend is zelfstandig uit en kan dit goed volbrengen, de ander heeft (mondelinge of praktische) ondersteuning nodig om taken te volbrengen. In de motivatie van de cliënten zit ook verschil. Zo heeft de ene cliënt weinig stimulans nodig om aan de slag te gaan, terwijl de ander meer geprikkeld moet worden om aan de slag te gaan. De bekende omgeving, de begeleiders en medecliënten bieden veel veiligheid. De cliënten hechten hier zichtbaar waarde aan. Dit blijkt uit de omgang met anderen (open, vriendschappelijk), het gedrag (kletsen, grappen maken) en hun zelfverzekerdheid (bekend zijn met de gang van zaken en niet bang zijn om fouten te maken).

Volledig zelfstandig werken zal voor deze doelgroep niet mogelijk zijn. De verantwoordelijkheid, omgang met onverwachte situaties en vaardigheden ontbreken hiervoor. Deze groep heeft baat bij regelmaat, structuur en een betrouwbaar aanspreekpunt. Dat niet iedereen de competenties bezit om zelfstandig te werken, betekent niet dat zij niet willen groeien. Velen vinden het leuk om met nieuwe werkzaamheden aan de slag te gaan en zich deze eigen te maken.

Een risico voor de cliënten met een licht verstandelijke beperking is het gevaar van overschatting door mensen die niet bekend zijn met een licht verstandelijke beperking. Door hun sociale vaardigheden en vaak goede mondelinge communicatie, worden zij veelal overschat. Deze doelgroep heeft daardoor het gevaar om vast te lopen.

Voor alle cliënten geldt dat het belangrijk is om duidelijkheid en werk op maat te bieden. Overvraging en te weinig goede begeleiding leiden tot het niet behalen van (persoonlijke) doelen, welke uiteindelijk zullen leiden tot het verlies van zelfvertrouwen en het gevoel van 'nuttig' zijn (D. Voortman, *Persoonlijke Communicatie*, 2014). In paragraaf 3.1 'De doelgroep algemeen' en paragraaf 3.2 'Lichtverstandelijk beperkt en samenleving' staat meer informatie over mensen met een licht verstandelijke beperking.

2.3 Huidige werkwijze op de Berkelhof

Zoals al eerder verteld, werkt De Berkelhof met individueel opgestelde (digitale) zorgplannen. Hierin staan de behoeftes en wensen van de cliënten omschreven. Regelmatig wordt er gerapporteerd over het doelgericht werken, waarbij er evaluaties plaatsvinden met de persoonlijk begeleider. De afspraken rondom zorg en de gewenste begeleiding worden jaarlijks bijgewerkt en vastgesteld. Op die manier blijft het zorgplan up to date en aansluiten bij de wensen van de cliënt (De Berkelhof, 2014).

Naast de ondersteuning die het zorgplan biedt, wordt er met verschillende methoden gewerkt te weten;

- Dagprogramma (structuur creëren met behulp van o.a. pictogrammen)
- Signaleringsplannen (multidisciplinair samenwerken op alle levensgebieden om signalen op te vangen)
- Gedragsinterventieplan (opgesteld met ondersteuning van een gedragsdeskundige)
- Methode Heijkoop (inzicht verkrijgen in het gedrag van de deelnemers, de situatie en de rol van de begeleider)

- 'Geef me de vijf' (structuur bieden in wie, wat, waar, wanneer en hoe)
- Sensorische integratie (verschillen in prikkelverwerking begrijpen en daardoor ongewenst gedrag actief voorkomen)

Naast het inzetten van verschillende methodieken is De Berkelhof in 2013 begonnen met het opzetten van enkele leerprojecten. Hierin konden cliënten leren hoe ze zelfstandig soep kunnen koken, hoe ze om moeten gaan met de weegschaal, hoe ze zelfstandig een appeltaart kunnen bakken en hoe ze zelfstandig de weg naar het toilet kunnen vinden en hun handen moeten wassen (De Berkelhof, 2014).

2.3.1 Behaalde keurmerken

Om kwaliteit te waarborgen worden er kwaliteitskeurmerken toegekend. Met deze keurmerken kan een instelling aantonen welke kwaliteit er geleverd wordt en dat zij werken volgens de vastgestelde procedures en protocollen. Deze procedures en protocollen worden getoetst op haalbaarheid en er wordt steeds gekeken hoe realistisch ze zijn. Doormiddel van audits wordt er bepaald of een instelling nog steeds voldoet aan de normen die het keurmerk stelt. Daarbij heeft een zorginstelling kwaliteitskeurmerken nodig om gefinancierd te worden door de gemeente.

De Berkelhof is in het bezit van drie kwaliteitskeurmerken.

Het eerste keurmerk is 'Kwaliteit laat je zien' van de Federatie Landbouw en Zorg. Met het keurmerk 'Kwaliteit laat je zien' voldoen de zorgboeren aan onder andere de kwaliteitswet voor zorginstellingen, de ARBO wet, en de Wet bescherming persoonsgegevens.

Het tweede keurmerk dat De Berkelhof in haar bezit heeft is het kwaliteitscertificaat 'Zoönosen' van de Gezondheidsdienst voor dieren. De Gezondheidsdienst voor dieren stelt dat dieren geen ziektes onder de leden mogen hebben en dat zij met de juiste (medische) zorg en dagelijkse hygiëne moeten worden behandeld.

Het laatste keurmerk van De Berkelhof is de registratie in het BIG register. BIG staat voor Wet op de beroepen in de Individuele Gezondheidszorg. Binnen De Berkelhof is één werknemer actief die geregistreerd staat in het BIG register. Deze werknemer wordt ondersteund door de huisarts. Naast het feit dat het hele team jaarlijks wordt bijgeschoold in de omgang met medische handelingen, vindt er tussen de directeur, de BIG geregistreerde werknemer, arts en apotheker jaarlijks een overleg plaats, waarin de samenwerking wordt besproken en waarin incidenten (MIC (Melding Incidenten Cliënten)) onder de loep worden genomen. Tevens wordt het medicatie gebruik van de bewoners doorgenomen.

2.4 De participatiewet

In hoofdstuk 1 'De probleemstelling' is al kort iets verteld over de participatiewet en de kwaliteitseisen die in 2015 voor dagbestedingen gaan gelden. Naast de doelgroep en de huidige werkwijze van De Berkelhof is het belangrijk om te weten wat er gaat veranderen voor welzijnsinstellingen en wat, in dit geval, de gemeente Berkelland belangrijk vindt als het gaat om het bevorderen van social return.

In 2015 zal de participatiewet in werking treden. Dit houdt in dat gemeenten verantwoordelijk worden voor re-integratie van mensen die nog kunnen werken, maar hier ondersteuning bij nodig hebben. Tevens stelt de participatiewet als doel dat mensen moeten gaan participeren naar vermogen.

2.4.1 Wajong

De richtlijnen voor het verkrijgen van een Wajong (Wet arbeidsongeschiktheidsvoorziening jonggehandicapten) zullen worden aangescherpt. Zo zullen vanaf 1 januari 2015 alleen de jongeren die nooit meer kunnen werken nog recht

hebben op een Wajong-uitkering. Het UWV zal bepalen of een jongere nog in aanmerking komt voor deze uitkering.

Diegenen die al een Wajong-uitkering hebben zullen te maken krijgen met een herbeoordeling. Deze jongeren zullen hun Wajong-uitkering wel houden, maar de hoogte hiervan hangt af van de herbeoordeling.

2.4.2 Sociale Werkvoorziening

Vanaf 1 januari 2015 zal de Participatiewet de WSW (Wet sociale werkvoorziening) vervangen. Er kunnen vanaf dat moment geen nieuwe mensen meer instromen in de WSW.

De mensen, die via de WSW al in een beschutte werkomgeving werken, zullen de rechten en plichten houden die zij nu ook hebben. De mensen die nog geen beschutte werkplek hebben zullen vanaf 1 januari 2015 hulp krijgen van de gemeente om aan het werk te komen. Dit kan gaan om regulier werk, maar kan ook een beschutte baan zijn.

2.4.3 Extra banen voor mensen met arbeidsbeperking

De overheid heeft de regel ingesteld dat werkgevers extra banen moeten scheppen om mensen met een arbeidsbeperking in dienst te nemen. Dit kan zowel om beschutte als om niet-beschutte banen gaan. De overheid zelf gaat ook extra banen scheppen. Zoals al eerder is benoemd in de inleiding, zal er een quotum in werking treden op het moment dat werkgevers niet voldoende banen vrij geven voor mensen met een arbeidsbeperking.

2.4.4 Loonkostensubsidie, no-risk polis of werkplekaanpassingen

De gemeenten worden verantwoordelijk voor werk voor mensen met een arbeidsbeperking. Door de Participatiewet kunnen gemeenten werkgevers aanmoedigen en dwingen om banen voor mensen met een arbeidsbeperking te creëren. Zo kan de gemeente een werkgever een gedeelte loon mee betalen, omdat iemand met een arbeidshandicap langzamer werkt dan iemand zonder arbeidshandicap. Ook kan de gemeente werkplekaanpassingen voor een werkgever betalen. Tevens kan de gemeente het met een no-risk polis mogelijk maken om risico's voor de werkgever weg te nemen (Rijksoverheid, 2014).

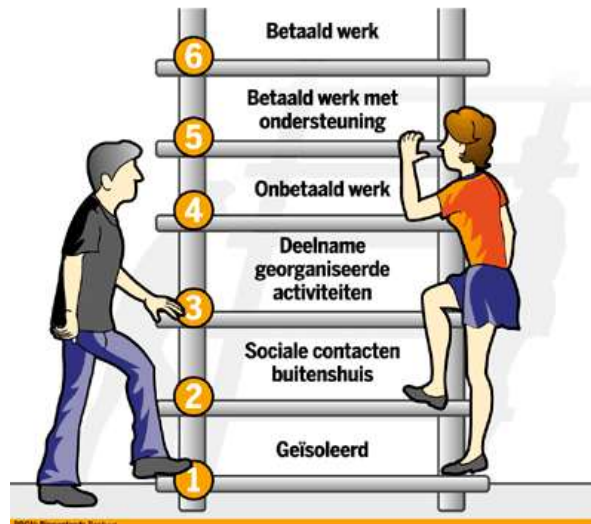
2.5 Het doel van de Participatiewet

Het doel van deze wet is om meer mensen, ook mensen met een arbeidsbeperking, aan het werk te krijgen. Voor de re-integratieondersteuning krijgt de gemeente een gebundeld re-integratiebudget en meer instrumenten tot haar beschikking. Gemeenten bepalen op basis van maatwerk wie voor welke vorm van ondersteuning in aanmerking komt. Gemeenten werken op regionaal niveau samen met UWV, werkgevers- en werknemers organisaties en regionale Werkbedrijven om mensen die niet het wettelijk minimumloon kunnen verdienen, te plaatsen op de extra banen die werkgevers beschikbaar stellen (Gemeenteloket, 2014).

Om enigszins meetbaar te kunnen maken in hoeverre inwoners al meedoen in hun gemeente, is er een instrument ontwikkeld; de zogeheten participatieladder. Door tweemaal een meting te houden (voor en na de inzet van een voorziening die gefinancierd is vanuit de Participatiewet) kan men onderzoeken in hoeverre de voorziening heeft bijgedragen aan het bevorderen van de participatie voor de burger. In figuur 3 is een voorbeeld te zien van een participatieladder.

6 TREDEN PARTICIPATIELADDER

Figuur 3 'De participatieladder'

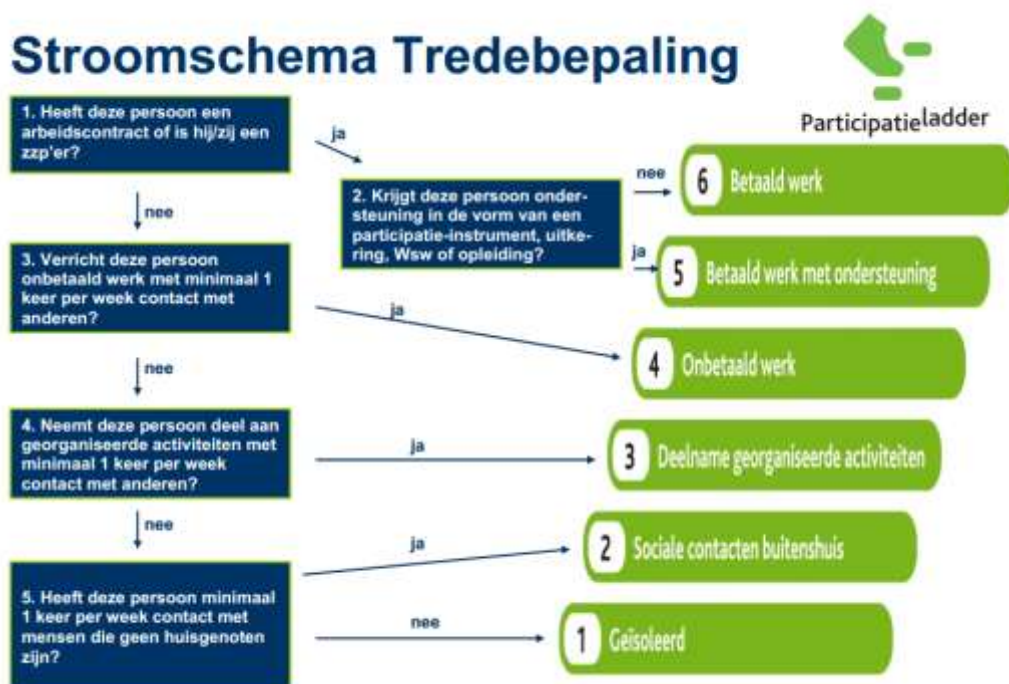
De participatieladder zoals deze in het bovenstaande figuur staat afgebeeld, zal voor Nederlandse gemeenten het meetinstrument worden om te zien in hoeverre inwoners al participeren.

2.5.1 De treden van de participatieladder

De participatieladder is opgedeeld in 6 treden te weten:

- 6. Betaald werk
- 5. Betaald werk met ondersteuning
- 4. Onbetaald werk
- 3. Deelname georganiseerde activiteiten
- 2. Sociale contacten buitenshuis
- 1. Geïsoleerd

De namen van de treden spreken voor zich. Men bevindt zich op de trede van 'betaald werk' als men betaald werk heeft, en men bevindt zich op de trede 'deelname georganiseerde activiteiten' als men deelneemt aan georganiseerde activiteiten waarbij men in contact komt met anderen. In figuur 4 is een stroomschema te zien die helpt bij het bepalen van de trede waarop een individu zich bevindt.

Figuur 4 'Stroomschema Tredebepaling' (Participatieladder, z.j.)

De onderste trede van de ladder staat voor 'minst geparticipeerd'. Mensen die op de onderste trede 'staan' leven geïsoleerd. De letterlijke betekenis van dit begrip is 'afzondering: het alleen staan, afsluiten' (Wolters, 1993). Dit betekent dat deze mensen zich het minst mengen in de maatschappij en hier minimaal tot niet aan deelnemen. Naarmate de ladder beklommen wordt, wordt de deelname aan de maatschappij groter, met als hoogste trede het hebben van betaald werk.

2.5.2 Trede waarop cliënten van De Berkelhof zich bevinden

Op De Berkelhof bevindt het grootste gedeelte van de doelgroep zich op de derde trede; deelname georganiseerde activiteiten. Dit betekent dat het voor de grootste groep van de dagbesteding een uitdaging wordt meer sociale contacten te werven en om los te komen van de veilige en bekende omgeving (S. Krisse, *Persoonlijke Communicatie*, 2014).

Gezien het niveau van de cliënten die deelnemen aan de dagbesteding op De Berkelhof zal het behalen van trede 6 op de participatieladder vrijwel onmogelijk zijn. Trede 2 en 3 bieden mogelijkheden en het is interessant om te onderzoeken wat cliënten nodig hebben om op dit niveau te participeren. Om te weten wat een individuele cliënt nodig heeft is het allereerst belangrijk om te onderzoeken welke vaardigheden en kwaliteiten een cliënt bezit en hoe deze achterhaald kunnen worden.

Om zich alvast voor te bereiden op de komende ontwikkelingen en de veranderingen binnen de financieringsstructuur, heeft De Berkelhof met een aantal bestuursleden en medewerkers van verschillende zorgboerderijen en instellingen gekeken naar de werkwijze in Detmold, een stad in het Duitse Noordrijn-Westfalen. Hier hebben zij op 1 juli 2013 een grote plaatselijke zorginstelling bezocht. Reden voor dit bezoek was dat in Duitsland de bezuinigingen al zijn doorgevoerd. Het belangrijkste uitgangspunt in Duitsland ligt is dat mensen met een (verstandelijke) beperking zich nuttig moeten voelen in de maatschappij. Er wordt hier gewerkt vanuit de gedachte van leren en participatie. De deelnemers halen veel voldoening uit hun werkzaamheden en hun eigenwaarde wordt vergroot (De Berkelhof, 2014).

Volgens BMC, een organisatie die bijdraagt aan de kwaliteit van de publieke sector, vraagt het ook van de professionals een grote omslag in het denken. Het onderstaande artikel verwoordt dat het initiatief tot zorg van macro niveau naar meso niveau wordt verschoven. De verantwoordelijkheid en het initiatief ligt bij de burger. Zorg dragen voor je omgeving en naasten wordt een taak van iedereen en niet meer zozeer de taak van de overheid. Ook het bedrijfsleven zal hier een rol in gaan spelen door mensen met een grotere afstand tot de arbeidsmarkt in dienst te nemen. Het is echter aan de gemeenten hoe zij invulling willen gaan geven aan de zorg.

Horizontale netwerken

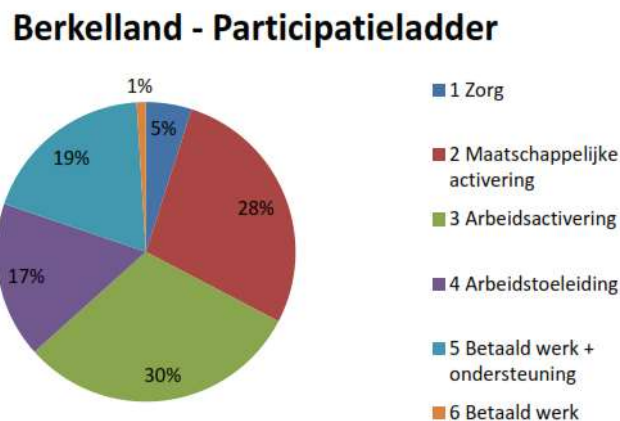
De tijd dat de samenleving van bovenaf werd georganiseerd is voorbij. De overheid, met name de lokale overheid, wordt een van de partijen in talrijke horizontale netwerken. Tijd voor protest of verontwaardiging is er niet. Iedereen realiseert zich dat er onvoldoende collectief geld is om op de oude voet door te gaan. Maar met die constatering zijn we er niet. Dat geldt zeker voor de cultuuromslag en de veranderingen in organisatiestructuren die noodzakelijk zijn om daadwerkelijk zaken voor elkaar te krijgen. Met name voor de professionals in de uitvoeringspraktijk worden de komende jaren een enorme uitdaging. Wanneer je als re-integratieambtenaar twintig jaar een sterk sturende rol hebt vervuld vanuit een onbetwiste positie tussen uitkeringsgerechtigden en bedrijven, dan zet je niet zomaar even de knop om in je dagelijks denken en handelen, ook al zie je de noodzaak hiervan in. Naast de ambtenaar moet vooral de burger om wie het gaat veel meer de eigen verantwoordelijkheid nemen. Dit geldt ook voor de sociale omgeving die een bijdrage levert aan de zelfredzaamheid van die burger. Het bedrijfsleven moet zich veel ontvankelijker opstellen. En gemeenten zullen vanuit hun regierol nog duidelijkere afspraken moeten maken met hun uitvoeringpartners. De opdrachtgever-opdrachtnemersrol zal meer dan ooit scherp moeten worden geformuleerd (Participatie – Innovatie tot op het bot, 2014).

Van den Broek (2014) stelt dat er zowel bij de medewerkers als bij de cliënten wordt gevraagd om een mentaliteitsomslag. *'Laat cliënten zelf maar eens aangeven aan welke ondersteuning zij behoefte hebben in hun dagelijkse activiteiten, in plaats van ze een gespreid bedje aan te bieden'* (Skipr, 2014). Ook in dit artikel wordt het initiatief van de burger benadrukt.

2.5.3 Gemeente Berkelland

Het dorp Haarlo valt onder de gemeente Berkelland. Gemeente Berkelland heeft in augustus 2014 het zogeheten '3D Beleidskader' uitgebracht. Hierin staat omschreven hoe Berkelland de participatiewet wil laten intreden in de gemeente en hoe zij hier vorm aan wil geven. De gemeente heeft een doelstelling geformuleerd over het re-integreren op de arbeidsmarkt en het bevorderen van social return. Zij gebruiken hiervoor dezelfde participatieladder als in figuur 5, maar dan in een andere vormgeving.

De participatieladder voor 2015 ziet er als volgt uit:

Figuur 5 'Participatieladder gemeente Berkelland'

In dit figuur is te zien dat de gemeente inschat dat volledige re-integratie naar betaald werk voor slechts 1% van de cliënten is weggelegd. Veel groter is de groep 'maatschappelijke activering' en 'arbeidsactivering', het zogeheten 'social return'. 'Social return' betekent: het maken van afspraken (al dan niet dwingende) met betrekking tot arbeids- en stageplaatsen. (Sociaal bestek, 2011). Oftewel: het maken van afspraken met werkgevers over het beschikbaar stellen van arbeidsplaatsen en stageplaatsen. Het beleidsplan zegt daarover het volgende; *'Re-integratie is en blijft maatwerk. Ook is niet voor iedere klant regulier werk in dezelfde mate en in hetzelfde tijdsbestek haalbaar. Iedere klant is anders en heeft specifieke ondersteuning nodig in zijn of haar weg naar werk of andere vormen van "meedoen aan de maatschappij"*' (3D Beleidskader, 2014). Een bekende term die hieraan gekoppeld kan worden is 'maatwerk'.

Uit het intreden van de participatiewet vloeien voor de gemeente Berkelland twee specifieke doelen voort:

- Bevorderen van de mogelijkheden op regulier werk
- Bevorderen van actieve deelname aan de maatschappij

2.5.5 Visie van de gemeente Berkelland op 2015

De gemeente Berkelland heeft voor 2015 een visie ontwikkeld met daarin een aantal doelen die zij wil behalen met het intreden van de Participatiewet onder het motto 'lokaal maatwerk waar het kan, regionale samenwerking waar het moet' (3D beleidskader, 2014). Zij heeft de volgende uitgangspunten gehanteerd;

- De inwoner zijn omgeving als vertrekpunt
- Versterken van de eigen kracht van mensen, het gezinssysteem en/of het sociaal netwerk
- De belangen van mensen prevaleren boven die van systeemwerelden
- Preventie en laagdrempelige vormen van ondersteuning worden versterkt
- De toegang tot alle maatschappelijke ondersteuning is lokaal, integraal en laagdrempelig vormgegeven
- De enkelvoudige vraag krijgt een enkelvoudige aanpak, voor meervoudige vragen is uitgebreide vraagverheldering en zorgcoördinatie noodzakelijk
- Inzet van generalisten om het beroep op specialisten terug te dringen
- Het doel van de intergemeentelijke samenwerking is een win-win situatie voor meerdere partijen
- Het systeem voor het maatschappelijk domein wordt gebouwd voor 90% van de gevallen
- Uitwerking binnen de gegeven financiële kaders van nieuwe maatregelen in het maatschappelijk domein

3. Theoretisch kader

Het theoretisch kader bevat informatie over de doelgroep in zijn algemeenheid. Ook werpt dit hoofdstuk zijn licht op de doelgroep in verhouding tot de samenleving. Daarbij zal er een apart hoofdstuk worden gewijd aan de kwaliteiten en vaardigheden van cliënten met een verstandelijke beperking en welke methoden en instrumenten er zijn ontwikkeld om kwaliteiten en vaardigheden te ontdekken en hier gericht mee aan de slag te gaan.

3.1 De doelgroep algemeen

Om een beter beeld te krijgen van de doelgroep die een centrale rol speelt in dit onderzoek, is het belangrijk om te weten wat een verstandelijke beperking inhoudt en welke verschillende niveaus er worden gehanteerd binnen het vermogen van mensen met een verstandelijke beperking.

Er wordt van een verstandelijke beperking gesproken als het verstandelijk functioneren van een persoon beneden een IQ van 70 ligt. Omdat dit een breed begrip is, is er binnen deze marge van 70 opnieuw een classificering gemaakt. Deze vierdeling ziet er als volgt uit:

- Licht beperkt (IQ 50-69)
- Matig beperkt (IQ 35-49)
- Ernstig beperkt (IQ 20-34)
- Diep beperkt (IQ beneden 20)

Op De Berkelhof bevindt de doelgroep zich in de klasse 'licht tot matig beperkt' (S. Krisse, *Persoonlijke Communicatie*, 2014). Dit is de doelgroep waar dit onderzoek zich op richt.

Naast de verstandelijke beperking, heeft deze doelgroep vaak te maken met comorbiditeit (twee of meer stoornissen tegelijkertijd bij een individu). Hierbij valt te denken aan andere beperkingen en handicaps zoals een zintuiglijke beperking, lichamelijke aandoeningen en psychiatrische stoornissen. Opvallend bij deze doelgroep is, dat de kalenderleeftijd niet in verhouding staat tot het daadwerkelijke niveau van de persoon. Het daadwerkelijke niveau ligt veelal lager. Een ander opvallend verschijnsel binnen deze doelgroep is de verhouding tussen mannen en vrouwen. Uit onderzoek is gebleken dat er meer mannen zijn met een verstandelijke beperking dan vrouwen (op 100 vrouwen ongeveer 160-190 mannen) (Vandereycken, 2008).

Naast de cliënten met een verstandelijke beperking, heeft De Berkelhof deelnemers met een GGZ indicatie. Zij hebben geen verstandelijke beperking, maar nemen deel aan de dagbesteding vanwege een psychiatrische beperking. Hierbij gaat het voornamelijk om mensen met een autisme spectrum stoornis (ASS).

De gemeentes in de Achterhoek hebben onderscheid gemaakt in de deelnemers die dagbesteding volgen. Zo zijn er drie groepen gemaakt, waarin alle deelnemers geschaald kunnen worden te weten: licht, midden en zwaar. Op De Berkelhof komen deelnemers die onder de groep 'midden' en 'zwaar' vallen. Dit betekent dat De Berkelhof specialistische hulpverlening biedt. Met specialistische hulpverlening wordt bedoeld dat van de begeleiding specifieke deskundigheid wordt gevraagd om de doelgroep zo optimaal mogelijk te kunnen begeleiden en ondersteunen (S. Krisse, *Persoonlijke Communicatie*, 2014).

3.2.1 Kenmerken licht tot matig beperkt

Om een beter beeld te krijgen van de kenmerken die horen bij mensen met een lichte tot matige beperking, zal er in deze paragraaf aandacht worden besteed aan de algemene kenmerken op de verschillende domeinen.

- Cognitief domein

Het werkgeheugen van iemand met een lichte tot matige beperking heeft een vertraagde ontwikkeling doorgemaakt, als je deze vergelijkt met iemand die geen verstandelijke beperking heeft. Met het werkgeheugen wordt bedoeld: het gelijktijdig opslaan en bewerken van informatie. Dit betekent dat het voor mensen met een lichte beperking moeilijk is om dingen te organiseren, zich te focussen en om bepaalde impulsen onder controle te houden. Met andere woorden: mensen met een lichte beperking hebben er moeite mee om informatie te onthouden en te verwerken. Daarnaast is het inzicht over het eigen leerproces beperkt.

- Emotioneel domein

De emotionele ontwikkeling van iemand met een lichte beperking stopt veelal op het niveau van een schoolkind. Emoties als verdriet, liefde en haat zijn goed ontwikkeld, maar voor iemand met een beperking is het lastig om dit te kunnen omschrijven. Dit zorgt ervoor dat het voor iemand met een beperking lastig is om gepast op emoties te reageren. De sociaal-emotionele vaardigheden worden pas op latere leeftijd ontwikkeld. Hierbij is te denken aan vaardigheden als empathie, geweten en seksualiteit.

- Sociaal domein

Mensen met een lichte tot matige beperking hebben vaak een afwijkende manier om sociale informatie te verwerken. Sociale informatieverwerking betekent dat een individu in zijn hoofd verschillende stappen kan doorlopen om in een bepaalde situatie (gepast) gedrag te laten zien. Voor mensen met een beperking betekent dit dat zij anders kunnen reageren in sociale situaties, omdat de sociale informatieverwerking bij hen anders verloopt.

Doordat mensen met een lichte tot matige beperking geen uiterlijke kenmerken hebben, worden zij vaak overschat. Niet alleen de omgeving, maar ook zichzelf hebben hoge verwachtingen, die niet waargemaakt kunnen worden. Dit kan leiden tot frustratie en faalangst (Zoon, 2012).

3.2 Lichtverstandelijk beperkt en samenleving

Nederland telde in 2013 16,8 miljoen inwoners (Wereldbank, 2013). Van die 16.8 miljoen inwoners maakten er 142.000 gebruik van een voorziening voor verstandelijk beperkten (Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu, 2014). Deze gegevens staan echter niet vast, omdat deze cijfers zijn geregistreerd naar aanleiding van registraties binnen zorgvoorzieningen. Hiermee blijft er altijd een percentage buiten beeld, welke geen gebruik maken van voorzieningen.

Het Sociaal en Cultureel Planbureau vindt de stijgende lijn van het aantal mensen met een verstandelijke beperking opvallend. Zij verklaart dit verschijnsel als volgt: *'De groei van de aantallen licht gehandicapten en zwakbegaafden lijkt vooral te zijn veroorzaakt doordat de handicap vaker wordt ontdekt (waarschijnlijk door betere diagnostiek en een andere benadering in het onderwijs). Doordat de maatschappij hogere eisen stelt, en doordat netwerken van familie en dergelijke afnemen.'* (Sociaal en Cultureel Planbureau, 2010).

In figuur 6 is te zien hoe het aantal mensen met een verstandelijke beperking in de loop der jaren is gegroeid. Deze groei is opgedeeld in de mate van de verstandelijke beperking. Vele organisaties stellen dat er een stijgende lijn zit in het aantal mensen met een verstandelijke beperking. Toch zijn er weinig recente cijfers te vinden over deze daadwerkelijke groei. Figuur 6 laat echter zien dat er in de periode van 2007 – 2011 al een flinke toename is van mensen die zwakbegaafd blijken te zijn. Zwakbegaafd staat in deze context gelijk aan de term 'licht verstandelijk beperkt'.

Mate van verstandelijke beperking	Aantal in 2011	Gemiddelde groei per jaar, 2007-2011 (%)
Ernstig (IQ<50)	56.700	1
Licht (50≤IQ<70)	72.300	7
Zwakbegaafd (70≤IQ<85)	36.600	15
Totaal	166.000	6

Figuur 6 'groei mensen verstandelijke beperking' (Nationaal Kompas, 2012)

Räkers (2008) schrijft hierover in zijn artikel 'Is de samenleving gehandicapt?' Hij zet in dit artikel de schijnwerper op de maatschappij en de positie die zij inneemt jegens mensen met een verstandelijke beperking. Hij stelt dat de overheid en de samenleving de plicht hebben om echt toegankelijk te zijn voor alle burgers. De maatschappij wordt echter steeds ingewikkelder, waardoor toegankelijkheid bemoeilijkt wordt. *'De maatschappij is voor veel grotere groepen burgers te complex geworden om gewoon prettig mee te kunnen doen. Terwijl maatschappelijke participatie al voor de derde of vierde keer een belangrijk motto is... Erbij horen, meedoen, je sociaal erkend weten, je omgeving begrijpen, je niet afgewezen of uitgestoten voelen, zijn wezenlijk voor iedereen'* (Sozio, 2008).

3.5 Het ontdekken en inzetten van kwaliteiten en vaardigheden

Kwaliteiten en vaardigheden zijn twee verschillende begrippen die in de onderzoeksvraag gebruikt worden. Ondanks dat het veelgebruikte begrippen zijn binnen de wereld van de zorg, is het lastig om een duidelijke definitie te vinden van wat deze twee begrippen inhouden. Daarbij moet er rekening worden gehouden met het doel. Waarom wil je iemands kwaliteiten en vaardigheden in kaart brengen. Waar moet het toe leiden?

Als het doel is, om mensen (met een beperking) terug te krijgen op de arbeidsmarkt, wordt er vaak een loonwaarde-meting gedaan. Met een loonwaarde-meting probeert men inzicht te krijgen in de werkprestatie van het individu op de werkplek. Hierbij wordt er onder andere gekeken naar productiviteit, begeleidingsbehoefte en inzetbaarheid. Om deze loonwaarde-meting goed uit te kunnen voeren, wordt er altijd een vergelijking gemaakt met een individu zonder beperking(en). Deze persoon heeft dan eenzelfde functie binnen het bedrijf of binnen de beroepsgroep. Door deze vergelijking te maken kan de werkgever en/of de gemeente zien waar de verschillen liggen tussen een persoon die 100% arbeidsbekwaam is en een persoon met een beperking.

Een loonwaarde-meting heeft echter een weinig toegevoegde waarde als het gaat om het bevorderen van de participatie op de onderste drie treden van de participatieladder.

Jobcoach en secretariaatlid Simon Alderliesten van de Beroepsvereniging Jobcoaches Nederland, zegt dat het lastig is om kwaliteiten en vaardigheden meetbaar in kaart te brengen. *'Kwaliteiten en vaardigheden SMART maken is altijd een lastige klus en vaak niet mogelijk. Ook mijn werk is niet altijd meetbaar, maar zeker niet onbelangrijk. Het terugbrengen van kwaliteiten en vaardigheden tot meetbare cijfers doet vaak afbreuk daaraan. Veel mensen met een arbeidsbeperking zijn gebaat bij een werkplek waar veel draagvlak is en blijft voor hun aandachtspunten en beperkingen. Dit is belangrijker dan de hoogte van de loonwaarde. Gemeenten en UWV kijken hier anders naar, zij vinden stijging van loonwaarde vaak heel belangrijk. Dit zorgt met regelmaat voor enige spanning en afbrokkelende draagvlak bij werkgevers.'* (S. Alderliesten, *Persoonlijke communicatie*, 2014)

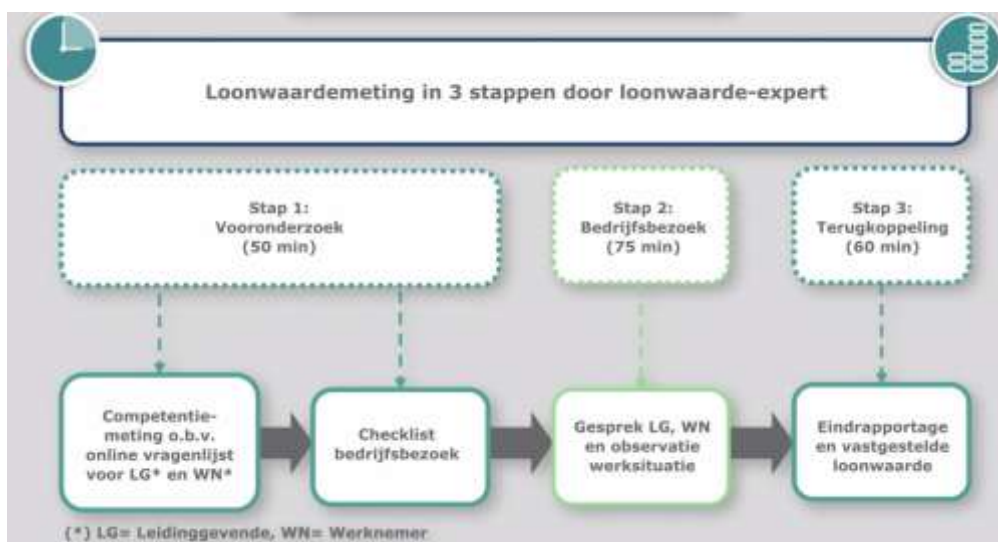
Het is moeilijk om te bepalen welke vaardigheden iemand nodig heeft om te kunnen participeren. Hier is weinig tot niets over te vinden. De voorwaarden die het bevorderen social return vergemakkelijken zijn er wel. De Vereniging van Nederlandse Gemeenten heeft een gids uitgegeven waarin het Meedoen en Meetellen van mensen met een verstandelijke beperking centraal staat. Zij noemt dat mensen met een verstandelijke beperking hun wereld slechts kunnen vergroten, wanneer ze zich voldoende veilig voelen. *'In het reguliere circuit voelen mensen zich vaak in eerste instantie onveilig en niet welkom. De veiligheid om wel naar buiten te treden, ontlenen zij vaak aan bekende mensen, een bekende omgeving of bekende taken en activiteiten'*. Door een goede voorbereiding in een veilige omgeving, wordt de stap naar buiten minder groot en bedreigend (VNG, 2013).

3.6 Welke instrumenten/methoden zijn er ontwikkeld om cliënten op de arbeidsmarkt te meten?

Om het functioneren van personen met betrekking tot de arbeidsmarkt te ontdekken en meten, zijn er verschillende methoden ontwikkeld. Onder andere het AKC (Nederlandse Vereniging van Arbeidsdeskundigen) heeft verschillende methoden ontwikkeld. De bekendste hiervan zijn Dariuz en UWV. De onderstaande methode kan een belangrijk hulpmiddel zijn om de participatie op trede 5 en 6 van de participatieladder, te bevorderen.

3.6.1 Werkwijze van 'Dariuz'

Bij het bereiken van een goede uitstroom speelt loonkostensubsidie (subsidie die het verlies aan productiviteit compenseert bij het in dienst nemen van een werknemer met een beperking) een belangrijke rol. De werknemers en de werkgevende vullen beiden in het vooronderzoek een vragenlijst in over het functioneren van de werknemers. De uitkomsten van deze vragenlijsten leiden als uitgangspunt voor de loonwaarde-expert als hij op bedrijfsbezoek gaat. Aan de hand van die checklist observeert de loonwaarde-expert de werkomgeving en gaat hij in gesprek met de leidinggevende en de werknemer. Na afloop vult de loonwaarde-expert een online vragenlijst in, waarin hij zijn bevindingen kan verwerken. Het uiteindelijke resultaat geeft inzicht in duurzaamheid van de plaatsing, de omvang van de kosten en een advies om de loonwaarde en duurzaamheid te verhogen. In figuur 7 staan de stappen van Dariuz en de te nemen aandachtspunten tijdens de stappen (Dariuz, z.j.).

Figuur 7 'loonwaardemeting van Dariuz'

Bij het vergroten van social return is een loonwaarde meting niet zozeer van belang. De loonwaarde meting richt zich namelijk sterk op de arbeidsmatige competenties van een persoon. Bij het participeren op trede 5 en 6 van de participatieladder zal deze methode een belangrijk hulpmiddel zijn. Omdat bij het bevorderen van social return de arbeidsmatige competenties niet de boventoon voeren, is de loonwaarde meting daarvoor een minder geschikte methode.

3.7 Welke instrumenten/methoden zijn er ontwikkeld om vaardigheden te versterken?

Er zijn verschillende instrumenten ontwikkeld om de vaardigheden en persoonlijke ontwikkeling van cliënten te versterken en om hun verantwoordelijkheid te vergroten. De onderstaande methoden kunnen een goed hulpmiddel zijn om te participeren op de 1^e, 2^e, 3^e en 4^e trede van de participatieladder.

3.7.1 De Competentiebenadering

Bij de competentiebenadering staat de balans tussen vaardigheden (draagkracht) en de ontwikkelingstaken (draaglast) centraal. De vaardigheden die in het alledaagse leven noodzakelijk zijn, met betrekking tot zelfredzaamheid en sociaal functioneren. Dit model richt zijn aandacht op het feit dat er in de praktijk veel accent wordt gelegd op vaardigheden en kennis en in mindere mate op motivatie en persoonskenmerken. Zij stellen het volgende over een competentie: *'competentie is meer dan een vaardigheid: het is de kracht die ontstaat in de verbinding van kennis en vaardigheden met persoonskenmerken en motivatie'*.

-Werkwijze:

Deze methode start met een sterkte-zwakke analyse. Hierbij wordt er gekeken naar de sterke en zwakke punten van een persoon en welke uitdagingen hieruit naar voren komen. Hierbij wordt de draagkracht en draaglast van de persoon ook in kaart gebracht. Deze analyse wordt met de persoon zelf gemaakt om zo ook de motivatie en persoonskenmerken van de persoon inzichtelijk te krijgen. De kracht van deze methode ligt op het benadrukken van positieve en sterke punten van een persoon. De uitdagingen vormen werkdoelen waar de persoon mee aan de slag gaat (Methodisch Werken, 2014).

3.7.2 Het Eigen Initiatief Model

Het Eigen Initiatief Model, ook wel EIM genoemd, richt zich op de versterking van de vaardigheden van mensen met een verstandelijke beperking. Het model is praktisch opgezet en richt zich op de ontwikkeling in het denken. Zo stelt het EIM: *'wanneer iemand beter nadenkt over wat zij/hij doet, ontwikkelt zich ook een groter vermogen tot handelen en daarmee worden de algehele ontwikkelingskansen van mensen met een verstandelijke beperking vergroot'*. Het model keert zich tegen de afhankelijkheid van mensen met een verstandelijke beperking en stelt eigen verantwoordelijkheid centraal. Deze eigen verantwoordelijkheid vraagt om oplossingsvaardigheden van het individu met een beperking.

-Werkwijze:

Het ontwikkelen van verantwoordelijk wordt gestimuleerd door het uitvoeren van opdrachten. Deze worden als werkdoelen opgezet. Het zogenaamde 'leren leren' speelt een belangrijke rol. Het gaat niet om het uitvoeren van een taak maar om het leren bedenken wat er voor nodig is. Deze methode maakt gebruik van de 'stoplichtmethode'. De eerste stap is kleur rood: Wat ga ik doen en wat wil ik? Stap twee is kleur oranje: Gaat het nog goed met wat ik aan het doen ben? De laatste stap is kleur groen: Het is klaar, hoe is het gegaan?

Het inzitten van de EIM vraagt om duidelijk opgestelde doelen. Daarbij is het belangrijk dat er voldoende begeleiding aanwezig is in de praktijk, om de persoon voldoende de ondersteunen (Methodisch Werken, 2014).

3.7.3 De Goal Attainment Scaling

De Goal Attainment Scaling, ook wel GAS genoemd, richt zich op mensen met een verstandelijke beperking. GAS kijkt naar het schrijven van concrete

werkplannen/activiteitenplannen welke worden afgeleid uit het bestaande zorgplan. Het gaat hierbij om het meetbaar maken van de opgestelde doelen. Dit gebeurt door het doel op te delen in een aantal hoofddoelen en subdoelen. De doelen worden opgedeeld om de voortgang van het proces beter te kunnen volgen. Evalueren speelt hierbij een belangrijke rol.

-Werkwijze:

Goal Attainment Scarling is een manier van werken om vanuit algemene doelen tot concretere werkdoelen te komen. Het zorgplan wordt daardoor beter georganiseerd en er wordt gefocust op haalbare doelen. GAS werkt met een puntensysteem waardoor inzicht wordt verkregen in hoeverre een doel wel, gedeeltelijk of niet behaald is. Deze methode vraagt om veel betrokkenheid van verschillende personen en deskundigen om de cliënt te ondersteunen (Methodisch Werken, 2014).

3.7.4 Het Zorgplan

Een veel gebruikte methode om mogelijkheden, kwaliteiten en leerdoelen van een persoon in kaart te brengen, is in het zogeheten 'zorgplan'. In een zorgplan staat wat de zorg inhoudt, wat het doel is dat daarmee moet worden bereikt, op welke termijn dit moet gebeuren en hoe het resultaat wordt gemeten. Een zorgplan wordt samen door de cliënt (vertegenwoordiger/familie) en de zorgverlener opgesteld. Het zorgplan dient als leidraad voor zowel cliënt als zorgverlener om bewust aan de slag te gaan met de opgestelde leerdoelen (De Berkelhof, 2014). Het opstellen van een zorgplan is zelfs verplicht (AWBZ), anders kan de gegeven zorg niet in aanmerking komen voor een vergoeding (Nationale Hulpdids, 2012). Alle zorgplannen worden individueel opgesteld. Hierdoor wordt er een goed profiel van de persoon geschetst. Daarbij kan het zorgplan goed worden gecombineerd met de GAS methode.

4. Onderzoeksmethoden

In dit hoofdstuk zullen de onderzoeksmethoden die in dit onderzoek zijn gebruikt, worden beschreven. In paragraaf 4.1 wordt het type onderzoek benoemd. Paragraaf 4.2 geeft informatie over de gemaakte keuzes voor de inhoud van de literatuurstudie. Vervolgens zal paragraaf 4.3 de gemaakte keuzes voor de praktijkstudie verantwoorden. In de laatste paragraaf wordt de betrouwbaarheid en validiteit besproken.

4.1 Type onderzoek

In 2015 treedt de participatiewet in. Veel welzijnsinstellingen en welzijnsorganisaties zijn aan het onderzoeken hoe zij aan kunnen sluiten bij de eisen en voorwaarden van de Participatiewet, zo ook De Berkelhof. Dit type onderzoek wordt ook wel een *beschrijvend onderzoek* genoemd. Dit komt omdat dit onderzoek zich richt op de veranderende processen en er wordt in kaart gebracht hoe de praktijksituatie eruit ziet (Van der Donk & Van Lanen, 2012). Er is voor deze vorm van onderzoeken gekozen, omdat De Berkelhof op dit moment te maken heeft met de veranderingen en ontwikkelingen in de zorg. Om te weten wat deze ontwikkelingen inhouden, wat het vraagt van een organisatie en om erachter te komen hoe de huidige werkwijze is, sluit een beschrijvend onderzoek het beste aan. Het doel van dit onderzoek is om te onderzoeken wat De Berkelhof aan haar cliënten aan zou kunnen bieden om social return te bevorderen. Doormiddel van interviews is er aan verschillende werknemers en cliënten gevraagd hoe zij aankijken tegen de Participatiewet en de verhouding tot De Berkelhof. Er is onder andere gevraagd naar de sterke en minder sterke punten van het huidige activiteiten aanbod. Daarnaast is er contact geweest met een gemeentelid van de gemeente Berkelland, afdeling Mens en Samenleving en een beleidsmedewerker van de SDOA.

Dit onderzoek is een kwalitatief onderzoek. Er is gebruik gemaakt van drie methoden namelijk: literatuurstudie, interviews en contact met belangrijke professionals rondom het onderwerp 'participatie' en 'social return'. Rondom deze drie genoemde methoden zijn er verschillende acties en keuzes gemaakt. Deze staan in de onderstaande paragrafen uitgelegd.

4.2 De literatuurstudie

Voordat de praktijksituatie is onderzocht, heeft er eerst een literatuurstudie plaatsgevonden. De literatuurstudie bestaat uit een theoretisch kader en een context. In de subparagrafen hieronder worden deze twee begrippen kort uitgelegd.

4.2.1 Context

De context geeft informatie over de instelling waar het onderzoek plaatsvindt. Tevens geeft de context informatie over het te onderzoeken probleem op micro, meso en macro niveau. Hierin staat onder andere informatie opgenomen over de omgeving, het landelijk beleid, en de situatie uitgedrukt in cijfers.

4.2.2 Theoretisch kader

Het theoretisch kader bestaat uit theoretische stukken en artikelen. Deze stukken geven informatie over de kaders en achtergronden van datgene wat wordt onderzocht. Het geeft een beeld van de huidige (landelijke) situatie en de verschillende visies en ervaringen die hierbij zijn opgedaan.

4.2.3 Uitvoering dataverzameling

De literatuurstudie is tot stand gekomen door gebruik te maken van meerdere zoektermen. Deze zoektermen zijn afgeleid uit de verschillende deelvragen die zijn opgesteld. De meest gebruikte termen zijn:

- Participatiewet
- Gemeente Berkelland

- WMO
- Licht verstandelijke beperking
- Voorwaarden dagbesteding

De informatie is uit verschillende bronnen gehaald. Er is gebruik gemaakt van websites (zowel voor bovenstaande zoektermen als voor informatie over De Berkelhof), boeken (bijvoorbeeld Van der Donk & Van Lanen en Van der Eycken) en beleidsstukken vanuit de gemeente Berkelland (3D beleidskader).

4.3 De interviews

Voordat de interviews zijn afgenomen, zijn er keuzes gemaakt om de resultaten zo bruikbaar mogelijk te maken voor dit onderzoek.

4.3.1 Twee hoofdonderwerpen

- De werknemers

Er is de keuze gemaakt om de interviewvragen in te delen onder twee hoofdonderwerpen. Het onderwerp 'de participatiewet en de ontwikkelingen' richt zich op de participatiewet met betrekking tot De Berkelhof. Tevens werden hier vragen gesteld die betrekking hadden op de activiteiten die De Berkelhof nu aanbiedt en of deze volgens de werknemers gaan voldoen aan de eisen die in 2015 zullen intreden. Het tweede onderwerp 'over de cliënten en uw visie' richt zich op de cliënten die op dit moment dagbesteding volgen op De Berkelhof. Daarbij werd ook aandacht besteed aan wat de doelgroep nodig heeft en wat de werknemer nodig zal hebben om de cliënten in 2015 te blijven begeleiden. Tijdens het interview is er bewust voor gekozen om te vragen naar het huidige activiteitenaanbod, de sterke en zwakke punten hiervan en hoe deze volgens de werknemers in relatie staan tot de participatiewet. Ook is hen gevraagd wat de kwaliteiten zijn van de doelgroep, welke manier van werken prettig is voor hen en wat de werknemer zelf nodig heeft om de cliënten te blijven begeleiden bij het intreden van de participatiewet. Daarbij is hen gevraagd naar hun mening over de verstandhouding tussen 'de maatschappij' en mensen met een verstandelijke beperking. Deze vragen zijn gesteld, omdat zij aansluiten bij de onderzoeksvragen van dit onderzoek en omdat zij een beeld geven van de ervaringen op microniveau.

- De cliënten

Voor het onderzoek zijn er tevens vier cliënten geïnterviewd. Ook bij de interviews met de cliënten is er de keuze gemaakt om de interviewvragen te verdelen onder twee hoofdonderwerpen. Het onderwerp 'De Berkelhof' richt zich op de werkwijze op De Berkelhof, de activiteiten, de begeleiding en de andere deelnemers. Na het beantwoorden van die vragen kwam er een korte uitleg over de participatiewet en wat dit betekent. Bij het onderwerp 'De participatiewet' werden de cliënten vragen gesteld over hoe zij het zullen vinden om ook buiten De Berkelhof aan de slag te gaan, wat zij daarvoor nodig hebben en of zij zich buiten De Berkelhof goed begrepen voelen. Net als bij de vragen voor de werknemers, sluiten deze vragen aan bij de onderzoeksvragen en geven zij een beeld over hoe de cliënten De Berkelhof ervaren en hoe zij tegenover het idee staan om ergens anders ook actief te zijn.

4.3.2 Wijze van selectie personen

- De werknemers

Er is een selectie gemaakt, voordat de interviews werden afgenomen. In totaal zijn er vier interviews afgenomen onder de werknemers van de dagbesteding. Dit betreft drie vrouwen en één man. De enige mannelijke werknemer is geïnterviewd om de verhouding man-vrouw in balans te brengen. Van de vier werknemers die zijn geïnterviewd werken er twee binnen op de dagbesteding en twee buiten op de zorgboerderij. Deze keuze is gemaakt om de balans in werkzaamheden in evenwicht te brengen, want de werkzaamheden van de binnenploeg en de werkzaamheden van de buitenploeg verschillen. Bij de buitenactiviteiten en bij de binnenactiviteiten laten de cliënten verschillende vaardigheden zien. Door de werknemers te selecteren op basis van de

binnenploeg en de buitenploeg, kwam er tijdens de interviews een breed scala aan informatie binnen over de werkwijze op De Berkelhof en de manieren waarop cliënten actief zijn. Dit geeft een vollediger beeld. De werknemers die zijn geïnterviewd werken allen minimaal vier jaar op De Berkelhof. Door hun werkervaring hebben zij een goed beeld over de werkwijze van De Berkelhof, de cliënten, de activiteiten, en de ontwikkelingen die De Berkelhof doormaakt. De conclusie is onder andere gebaseerd op de uitkomsten van de interviews met deze vier werknemers. Voor de conclusie betekent dit dat de visie van een viertal werknemers is gebruikt, uit een team van acht werknemers. Hierdoor is de visie en ervaringen van de helft van de werknemers niet in beeld gebracht. Voor de uitkomst van dit onderzoek kan dit betekenen dat de uitkomst mogelijk anders was geweest als alle werknemers waren geïnterviewd. In verband met de tijd is de keuze gemaakt om slechts vier van hen te interviewen en die selectie zo zorgvuldig te maken om een zo compleet mogelijk beeld te krijgen.

- De cliënten

Voorafgaand is er overlegd met de directrice over welke cliënten benaderd konden worden voor het afnemen van een interview. Het voorstel was om cliënten uit de cliëntenraad te interviewen. Gezien het korte tijdsbestek was het niet mogelijk om vier cliënten uit de cliëntenraad te interviewen. Zodoende zijn er twee cliënten uit de raad geïnterviewd en twee cliënten die de dagbesteding bezoeken. Twee van de geïnterviewde cliënten wonen ook op De Berkelhof. Het niveau van de cliënten verschilt sterk. Dit zorgt voor brede en verschillende antwoorden tijdens de interviews waardoor het inzichtelijk is geworden welke verschillende behoeftes, ervaringen en belangen er spelen bij de verschillende cliënten. De cliënten die zijn geïnterviewd waren allen goed in staat om de vragen te beantwoorden en kenbaar te maken wat zij belangrijk vinden.

Er zijn cliënten geïnterviewd die op verschillend niveau functioneren en elk van hen heeft goed kunnen verwoorden wat zij belangrijk vinden. Hierdoor is er tijdens het interview een goed beeld ontstaan over de wijze waarop de interviewde cliënten De Berkelhof ervaren.

Voorafgaand aan de interviews is de cliënten om toestemming gevraagd om het interview opnamen. Het doeleinde van de opnames (voor het verwerken van de interviews) is uitgelegd. De vier cliënten die zijn geïnterviewd hebben ingestemd met de opname, zijn ervan op de hoogte waar dit voor wordt gebruikt en weten dat de opname enkel in het bezit blijft van de interviewer. Voor de conclusie betekent dit dat er vier dagbestedingscliënten zijn geïnterviewd. De Berkelhof biedt voor ruim 20 cliënten dagbesteding. Dit betekent dat er een vijfde deel van de cliënten is geïnterviewd. Voor de uitkomst van dit onderzoek betekent dit dat de uitkomst mogelijk anders was geweest als er meerdere cliënten met een verstandelijke beperking waren geïnterviewd. Gezien het niveauverschil van de cliënten en hun vermogen om goed onder woorden te brengen wat zij belangrijk vinden, is er alsnog een goed beeld verkregen over hoe cliënten De Berkelhof ervaren en wat zij belangrijk vinden als het gaat om het bevorderen van social return.

4.3.3 Uitvoering data verzameling

- De werknemers

De vier interviews zijn afgenomen op:

- Vrijdag 7 november om 12.30uur
- Vrijdag 14 november om 12.30uur & 13.30uur
- Donderdag 20 november om 12.30uur

De interviews zijn bewust om 12.30uur afgenomen (op één uitzondering na). Om 12.00uur gaan de cliënten en werknemers lunchen. Van 12.30uur tot 13.00uur hebben zij tijd om te ontspannen alvorens zij weer aan het werk gaan. Van 12.30uur tot 13.00uur vragen de cliënten de minst intensieve begeleiding.

- De cliënten

De vier interviews zijn afgenomen op:

- Donderdag 14 december om 14.00uur

- Vrijdag 19 december om 13.30uur
- Vrijdag 19 december om 14.00uur
- Vrijdag 19 december om 14.30uur

De cliënten mochten hun voorkeur aangeven over de dag en het tijdstip dat zij werden geïnterviewd. Zodoende wisselen de tijden waarop de interviews zijn afgenomen. De cliënten zijn geïnterviewd in een aparte ruimte of in hun eigen appartement.

4.4 Contact professionals

Om informatie vanuit de praktijk te krijgen is er ook contact gelegd met professionals die niet werkzaam zijn binnen De Berkelhof.

4.4.1 Reden voor benadering

Het contactleggen met andere professionals die niet werkzaam zijn binnen De Berkelhof is een bewuste keuze. Deze professionals zijn benaderd, omdat zij vanuit hun beroep een antwoord kunnen geven op de verschillende vragen rondom participeren en social return. De vragen die hen zijn gesteld zijn afgeleid van de onderzoeksvragen.

4.4.2 Wijze van selectie

De professionals die zijn benaderd, zijn benaderd omwille van hun beroep en functie. Er is hierbij geprobeerd contact te leggen met de professional die de hoogst mogelijke functie bekleedt binnen de organisatie/instelling. Hier is voor gekozen omdat die functie het meest overkoepelend is en het best een zogeheten 'helikopterview' weer kan geven. Ook is er specifiek voor een professional gekozen als die persoon bij zijn werkzaamheden veel te maken heeft met het onderwerp waar de vraag over gaat.

4.4.3 Uitvoering data verzameling

De dataverzameling heeft op verschillende dagen en tijdstippen plaats gevonden. Hieronder een overzicht van de eerste contactlegging:

<u>Organisatie</u>	<u>Naam professional</u>	<u>Contact</u>
Beroepsvereniging Jobcoaches Nederland	S. Alderliesten: secretariaat	November 2014
Gemeente Berkelland	H. Hartkamp: afdeling Mens en Maatschappij	December 2014
SDOA	H. Walhof Beleidsmedewerker werk en activering	December 2014

4.4.4 De analysemethode

De interviews die zijn gehouden, zijn allen opgenomen met de spraakrecorder. Vervolgens zijn deze opnames op de laptop gezet en zijn de opnames letterlijk uitgetypt. Na het uittypen zijn de verschillende interviews volgens Van der Donk en Van der Lanen, gecodeerd. Na het coderen zijn de interviews in een lopende tekst in het resultatenhoofdstuk van het onderzoek verwerkt.

4.5 Betrouwbaarheid en validiteit

De literatuur, die is gebruikt in de literatuurstudie, komt uit verschillende bronnen. Hierdoor wordt de betrouwbaarheid van de ingewonnen informatie vergroot en mogelijke verschillen kunnen worden vergeleken. Door overeenstemming in de verschillende bronnen wordt de zekerheid over de informatie vergroot. Onder betrouwbaarheid wordt verstaan: resultaten tijdens het onderzoek komen zo min mogelijk tot stand door toevallige storingen (Van der Donk & Van Lanen, 2012). Hierbij is te denken aan omstandigheden die het onderzoek onverwachts positief of negatief kunnen beïnvloeden. Of de validiteit en uitkomsten van deze bronnen bij de intreding van de participatiewet in 2015 tot uitvoering komen, moet nog blijken. Mogelijk dat van een aantal bronnen de

betrouwbaarheid en de validiteit komt te vervallen naarmate de participatiewet langer in werking is. Onder validiteit wordt verstaan: datgene wat je onderzoekt bevat zo min mogelijk systematische verstoringen (Van der Donk & Van Lanen, 2012). Hierbij is te denken aan het bewust of onbewust sturen tijdens het onderzoek om te komen aan antwoorden en oplossingen.

Tijdens de praktijkstudie zijn er vier medewerkers en vier cliënten van De Berkelhof geïnterviewd. Ook is er contact geweest met een gemeente lid van gemeente Berkelland en een beleidsmedewerker van de SDOA. Tevens is er contact geweest met een secretariaat lid van de Beroepsvereniging Jobcoaches Nederland. Tijdens de interviews op De Berkelhof werd er gebruik gemaakt van open vragen. Ter controle of bevestiging van de antwoorden werden er gesloten vragen gesteld. De persoon die de interviews afnam, is zelf werkzaam geweest als stagiaire op De Berkelhof in 2009/2010. Dit betekent dat sommige informatie al bekend was bij de persoon in kwestie. Dit leidde er toe dat er bij de gesloten vragen om informatie te controleren, in sommige gevallen gestuurd werd en dat er tijdens de interviews soms cliënt-informatie werd gedeeld. Bij het uitschrijven van de resultaten in hoofdstuk 5 is hier rekening mee gehouden.

5. Resultaten en codering

In hoofdstuk 5 worden de resultaten weergegeven van de afgenomen interviews op De Berkelhof en de resultaten van de vragen die zijn gesteld aan een gemeentelid van de gemeente Berkelland. Hier zullen de meest relevante antwoorden worden beschreven. Om de anonimiteit van de geïnterviewden te waarborgen, is ervoor gekozen om tijdens het verwerken van de resultaten geen namen te noemen en steeds 'hij' te gebruiken, bij zowel de mannelijke als de vrouwelijke geïnterviewden. In paragraaf 5.1 is te lezen hoe de vier werknemers van De Berkelhof denken over de participatiewet, de huidige werkwijze op De Berkelhof en de cliënten die er op dit moment dagbesteding volgen. In paragraaf 5.2 zijn de resultaten verwerkt van de vragen die zijn gesteld aan mevrouw Hartkamp, werkzaam binnen de gemeente Berkelland, afdeling Mens en Maatschappij.

5.1 Resultaten interviews werknemers De Berkelhof

Op De Berkelhof zijn vier werknemers geïnterviewd. In dit hoofdstuk zullen de resultaten van de afgenomen interviews worden weergegeven per thema.

5.1.1 De participatiewet met betrekking tot De Berkelhof en haar cliënten.

De eerste reactie van twee van hen: 'je begint gelijk met een goede vraag!', als hen wordt gevraagd hoe zij de participatiewet zien met betrekking tot de cliënten van de dagbesteding.

De vier werknemers staan positief tegenover het intreden van de participatiewet. Zij denken dat het intreden van de wet ertoe kan leiden om nog meer uit de cliënten te halen dan dat momenteel gebeurt. De participatiewet kan bijdragen aan de doelgerichte ontwikkeling van de cliënten, waarbij zij meer gestimuleerd en geprikkeld zullen worden om zelfstandiger te worden. Het bewust stimuleren van de cliënten is volgens een aantal medewerkers al in gang gezet. De zaken worden volgens hen al minder op z'n beloop gelaten.

Tijdens het beantwoorden van de vraag over hoe de werknemers de participatiewet zien met betrekking tot de cliënten van De Berkelhof, valt het op dat drie van de vier het antwoord betreft op de interne manier van werken. Er wordt gesproken over het activiteitsaanbod, de ruimtes en het zelfstandiger maken van de cliënten tijdens de activiteiten. De voorbeelden die worden genoemd hebben betrekking op de manier van werken, en de ontwikkeling binnen De Berkelhof. Slechts één van hen draagt voorbeelden aan over een stage buiten De Berkelhof en de rol die het dorp Haarlo en haar inwoners heeft. Hieruit blijkt dat een aantal onder 'participeren' verstaat: het bevorderen van de zelfstandigheid en het stimuleren van de cliënten op de dagbesteding. Dit is af te leiden uit de voorbeelden die worden gegeven. Uiteraard begint het bevorderen van participatie op de dagbesteding. Echter de link naar activiteiten en werkzaamheden buiten De Berkelhof wordt amper gelegd. Hierdoor lijkt het, alsof nog niet alle werknemers een goed beeld hebben bij de betekenis van participeren en het bevorderen van social return.

Twee van de vier geïnterviewden vraagt zich af hoe de intrede van de participatiewet er op De Berkelhof uit komt te zien. Zij vragen zich af wat dit zal betekenen voor de cliënten en werknemers op de dagbesteding. Ondanks dat alle geïnterviewden het er over eens zijn dat de participatiewet een positieve bijdrage gaat leveren, vraagt er één zich wel af voor hoeveel cliënten het iets kan betekenen. Dit in de zin van: voor hoeveel cliënten heeft het persoonlijk een toegevoegde waarde om te participeren? Deze werknemer stelt dat participeren een goede zaak is maar hij vraagt zich af in hoeverre het voor sommige cliënten iets kan betekenen. Een aantal zullen er geen behoefte aan hebben, zitten prima op de dagbesteding en hebben geen diepere motivatie of ontwikkelingsmogelijkheden om verder te participeren.

De vier werknemers van de dagbesteding hebben verschillende ideeën over waar De Berkelhof zal moeten ontwikkelen om aan de eisen van de participatiewet te voldoen.

Twee van hen noemen dat De Berkelhof al op de goede weg is en dat het proces om te ontwikkelen al in gang is gezet. *'Ik denk niet zo heel veel. Er is al heel veel vernieuwd de laatste jaren'*.

Eén werknemer noemt dat het belangrijk is om de zelfstandigheid van de cliënten te vergroten. Hiermee doelt de werknemer op het zelfstandig uitvoeren van activiteiten op de dagbesteding. Niet zozeer de zelfstandigheid met betrekking tot het bevorderen van social return en werken buiten De Berkelhof. De laatste werknemer denkt dat de inwoners/vrijwilligers uit het dorp Haarlo een belangrijke bijdrage kunnen leveren. Zij kunnen mede bijdragen aan het integreren in de gemeenschap. De reden waarom dat nu niet gebeurt is omdat er nog een stukje onbekendheid en 'angst' heerst, wat mensen tegenhoudt om De Berkelhof te bezoeken, zegt de werknemer. Eén werknemer ervaart het als positief dat er een externe projectmedewerker actief is, die zich bezig houdt met de reorganisatie binnen De Berkelhof. Dit geeft nieuwe inzichten volgens de hem. Ondanks dat zij allen positief tegenover het intreden van de participatiewet staan, vindt een aantal van hen het lastig om zich te bedenken hoe dit er in de praktijk uit komt te zien. Daarbij wordt er nog veel gedacht aan interne ontwikkelingen, en wordt er minder gedacht aan ontwikkelingen om cliënten buiten De Berkelhof aan het werk te krijgen.

5.1.2 Het activiteiten aanbod

Tijdens het interview is er gevraagd naar de activiteiten die De Berkelhof aanbiedt, om zo een beeld te krijgen van het huidige activiteiten aanbod en in hoeverre de werknemers denken dat dit aansluit bij het bevorderen van participatie.

Opvallend is dat alle werknemers tijdens het interview verschillende punten opnoemen die zij sterk vinden aan het huidige activiteiten aanbod. Daarbij worden de antwoorden ook op verschillend niveau gegeven. De één noemt welke doelen hij probeert te bereiken tijdens het geven van activiteiten, een ander noemt de positieve punten van de manier waarop een activiteit gegeven wordt en weer een ander noemt de sfeer waarin de activiteit gegeven wordt. Als sterke punten van de huidige activiteiten wordt genoemd dat er continuïteit en structuur is. De cliënten weten waar ze aan toe zijn en de gebeurtenissen zijn voorspelbaar. Een ander benoemt de sfeer waarin de activiteiten plaats vinden. *'D'r zit geen druk, gewoon lekker rustig en in kleine groepjes'*. Er hoeft geen productie gedraaid te worden, waardoor cliënten de ruimte krijgen en geen werkdruk ervaren. Een andere werknemer noemt als sterk punt dat De Berkelhof bezig is om voor iedere cliënt een passende activiteit te vinden met één doel. Deze werknemer denkt dat dat er uiteindelijk toe leidt, dat mensen worden gestimuleerd en dat zij een stapje verder komen in hun ontwikkeling. Daarbij ziet deze werknemer het als zijn taak om mensen tijdens de activiteiten te laten groeien in eigenwaarde.

Als zwakkere punten van het huidige activiteiten aanbod zeggen drie van de vier werknemers dat er doelgerichter kan worden gewerkt. *'Het was, of is nog een beetje dat we zeggen van 'we houden ze bezig, we zorgen dat er wat te doen is om een zo zinvol mogelijke dagbesteding te hebben''*. Daarbij zegt één van hen dat hij niet exact weet welke doelen iedere cliënt heeft. Dit maakt het lastig om doelgericht met de cliënt aan de slag te gaan. Bij het doelgericht werken is het belangrijk om de doelen en de zorgplannen (regelmatig) te bespreken en te evalueren. Volgens één van hen staat dat soms op een 'lager pitje'. Ook ervaren twee van de vier medewerkers het als lastig, dat de doelgroep zo gevarieerd is. Wat voor de één werkt, werkt voor de ander niet. Dat vraagt om creativiteit van de werknemer.

Een ander vult daar bij aan, dat er een aantal deelnemers op de dagbesteding is, die veel aandacht vragen. Hierdoor is één op één begeleiding moeilijk, waardoor er minder intensief aan de opgestelde doelen kan worden gewerkt. Het begrip 'zelfstandigheid' wordt opnieuw genoemd door een werknemer. Hij vindt dat er op dit moment weinig zelfstandigheid is bij de cliënten. Daarbij vindt deze persoon de dagbesteding soms onoverzichtelijk. *'Buiten is het wel duidelijk met de schuur en de werkplaats, maar voor binnen is er wat betreft de ruimte nog weinig overzichtelijk'*. Als laatste wordt er

genoemd dat er op de dagbesteding veel huishoudelijke activiteiten worden gegeven. Deze werknemer noemt dat er ook behoefte is om andere activiteiten te doen. Ondanks dat er een aantal zwakkere punten worden genoemd, zegt één werknemer wel dat hij ervaart dat De Berkelhof erg aan het verbeteren is.

Met het oog op de ontwikkelingen in 2015 denken drie van de vier werknemers dat de activiteiten op De Berkelhof op dit moment dusdanig ontwikkeld worden dat aansluiting bij de participatiewet mogelijk is. Zij denken dat de komende activiteiten voldoende aan gaan sluiten, al zegt één van hen dat hij denkt dat dit nog wel beter kan. De vierde werknemer vindt dat het huidige activiteitenaanbod niet aansluit bij de ontwikkelingen. Hij vindt dat er dan meer gedaan moet worden om de zelfstandigheid van de cliënten te vergroten. Eén van hen zegt *'Voorheen was het hier meer dagbesteding in de vorm van mensen bezig houden. We zijn nu eigenlijk bezig om mensen te ontwikkelen, van dat ze leren om verschillende dingen te gaan doen'*.

Concluderend kan worden gezegd dat de werknemers de continuïteit, de structuur, de rust, het werken in kleine groepjes en de opkomst van passende individuele activiteiten als positief ervaren. Als zwakkere punten van de activiteiten noemen de werknemers dat er nog niet voldoende doelgericht wordt gewerkt. Ook kan er meer worden geëvalueerd. Deze twee punten zijn belangrijk zijn om social return van de cliënten verder te bevorderen. De variatie in de doelgroep qua beperking en niveau, vraagt om veel creativiteit en flexibiliteit van de begeleiders. Het is soms lastig om iedereen dan de juiste ondersteuning en aandacht te geven.

5.1.3 De cliënten en hun kwaliteiten & vaardigheden

Om een beeld te krijgen van de kwaliteiten en vaardigheden van de cliënten die dagbesteding volgen, is de werknemers gevraagd wat volgens hen de kwaliteiten en vaardigheden zijn. Alle vier de werknemers waren het erover eens dat de groep cliënten te divers is om hier een eenduidig antwoord op te geven. *'Ik kan zo niet één vaardigheid opnoemen die voor iedereen geldt. Is zo verschillend'*. Er moet volgens hen echt individueel gekeken worden naar de kwaliteiten en vaardigheden. Niet alleen is de groep te divers, ook het niveau van de cliënten is te verschillend om voor de gehele groep een uitspraak te kunnen doen.

Voor de cliënten met een licht verstandelijke beperking geldt volgens hen hetzelfde. *'Ik kan een A. niet vergelijken met een W. en ik kan een W. niet vergelijken met een C.'* Ook bij hen moet er volgens de werknemers per individu gekeken worden naar de kwaliteiten.

Ondanks dat de cliënten individueel sterk verschillen, blijkt uit de theorie dat de doelgroep wel overeenkomsten heeft als het gaat om het sociaal functioneren, de manier van leren en de emotionele ontwikkeling. Uit de antwoorden blijkt dat de werknemers het belangrijk vinden om te kijken naar de mogelijkheden per individu. De overkoepelende kenmerken van de doelgroep kunnen een goed informatief kader vormen bij het aanleren van nieuwe vaardigheden en het introduceren van ontwikkelingen, waarbij de mogelijkheden van het individu centraal worden gesteld.

Over het plafond van functioneren denken de werknemers wel verschillend. Twee van hen zeggen opnieuw dat dit per cliënt verschilt. Men moet individueel kijken en ontdekken waar het plafond van een cliënt ligt. Volgens hen ontdek je dat het beste al werkende. Volgens een andere werknemer zal het *'alleen doen'* voor veel cliënten wel lastig zijn. Hierbij geeft deze persoon voorbeelden als: alleen reizen, alleen de straat op of het leggen van sociale contacten. De laatste werknemer betreft bij het beantwoorden van deze vraag de participatieladder. Hij denkt dat het voor niemand, op één of twee uitzonderingen na, mogelijk is om te participeren op trede 6: betaald werk. Betaald werk met ondersteuning (trede 5 van de participatieladder), behoort volgens deze persoon wel tot een haalbare optie voor een aantal cliënten. Uit deze antwoorden blijkt dat de ideeën

over waar het plafond ligt bij de cliënten, sterk verschillen. Volgens de één is onbetaalde arbeid haalbaar, volgens de ander kan alleen de straat op gaan al lastig zijn. Dit kan betekenen dat de verschillende werknemers bij het beantwoorden van de vraag, andere cliënten in gedachten hadden (gezien de variabiliteit in de doelgroep). Het kan ook betekenen dat de werknemers het vermogen van de cliënten onderling anders inschatten.

5.1.4 Bevorderen van social return en de geschikte werkwijze

De vier werknemers van de dagbesteding is gevraagd naar hun visie over hoe het social return bij de cliënten van de dagbesteding kan worden bevorderd. Hierbij is er ook gevraagd naar belangrijke aandachtspunten in de werkwijze. De visies over hoe het social return kan worden bevorderd, verschillen.

Eén werknemer vindt dat het bevorderen van participatie vooral de verantwoordelijkheid is van de woongroep waar een cliënt woont. Een dagbesteding kan volgens deze werknemer wel bijdragen aan het bevorderen van participatie, echter moeten de eerste stappen worden gezet op de woonvorm. Twee andere werknemers denken dat het ontwikkelen van activiteiten die op 'het meedoen' zijn gericht, een belangrijke bijdrage kunnen leveren. De dagbesteding zal dan de veilige plek vormen waar men kan oefenen. Hierbij worden voorbeelden gegeven als boodschappen doen, voedsel wegen, boodschappenlijstjes maken, betalen etc. Ook het betrekken van inwoners uit het dorp Haarlo wordt opnieuw genoemd. Zij kunnen cliënten van de dagbesteding meenemen het dorp in, en De Berkelhof kan mensen van buitenaf (het dorp) betrekken bij activiteiten die op De Berkelhof gebeuren. Eén werknemer heeft gekeken naar hoe de cliënten moeten worden gemotiveerd. Volgens hem moeten sommige cliënten sterk worden gepusht, omdat zij bang zijn om te falen. Daarbij denkt deze werknemer dat het bevorderen van participatie naast de angst om te falen, ook stress op kan leveren. *'Als je sommige mensen teveel gaat pushen, wordt de stress dermate hoog dat, dat gaat niet lukken'*. Deze werknemer vindt dat er gekeken moet worden naar welke mensen zich verder willen ontwikkelen en welke mensen het prima vinden om op de dagbesteding te blijven. *'Lekker leven hier, lekkere dingen doen, prima, klaar. En andere mensen waar nog wel ontwikkeling in zit waarvan je denkt 'dit kan', daar ga je pushen'*.

Als er met de cliënt aan persoonlijke doelen wordt gewerkt, is het belangrijk om te kijken naar de leeromgeving. Volgens de werknemers is het belangrijk om duidelijkheid en structuur aan te bieden tijdens het werken met de cliënten. *'Dat is de helft van het werk en de rust van de dag'*, zegt één van hen. Daarnaast werkt visualiseren goed voor de cliënten op de dagbesteding, ze pakken de informatie sneller op en kunnen gemakkelijker aan de slag. Qua werksfeer worden als positieve punten genoemd: rust, werken in kleine groepjes en meewerken. Met meewerken bedoelt de werknemer die dit punt benoemde: *'D'r tussen gaan zitten. Niet je als een juf gaan opstellen'*. Hierbij lijken de begrippen 'gelijkwaardigheid' en 'niet op de macht gaan zitten' belangrijk te worden gevonden tijdens het samenwerken met de cliënten. 'Maatwerk' wordt ook belangrijk gevonden. Wat belangrijke aandachtspunten zijn, is en blijft, cliëntspecifiek.

Over de prettigste manier van leren, is de mening van de groep geïnterviewden gelijk verdeeld. Twee van hen vinden dat praktisch leren over het algemeen het beste werkt voor de cliënten op de dagbesteding. Met praktisch leren wordt bedoeld: 'voordoen, laten zien, visueel maken'. De andere twee werknemers vinden dat sommige cliënten prima in staat zijn om theoretisch te leren. Dit is wel afhankelijk van het niveau de cliënt en de interesse die de cliënt heeft in het onderwerp.

5.1.5 Wat de werknemers nodig hebben en de visie van de maatschappij

Naast de vragen die betrekking hebben tot de cliënten en de activiteiten, is de werknemers van de dagbesteding ook gevraagd wat zij nodig hebben als de participatiewet intreedt.

De behoeften zijn verschillend. Drie van hen willen graag meer informatie over de participatiewet en de verwachtingen die daarbij horen. De weg die zij gaan bewandelen met de cliënten om te werken aan hun leerdoelen, is hen nog niet duidelijk. *'Wat ik ook heel prettig zal vinden is om echt te weten; waar werken we naar toe dus om echt een plan te maken per cliënt. En wat voor richting? (...) En de ruimte, tijd om iemand daarin te begeleiden. Dat vind ik ook belangrijk om te weten'.*

Een andere werknemer zal graag de huidige kennis op willen frissen doormiddel van ondersteuning of een cursus. Graag zal deze persoon meer willen leren over hoe de jeugd het beste kan worden begeleid. Het ontwikkelen van het 'creatief denken' wordt ook genoemd. Hiermee bedoelt deze persoon dat het soms lastig is om passende activiteiten te bedenken voor de cliënt, waarbij ook wordt gewerkt aan zijn leerdoel. De grote diversiteit van de doelgroep speelt hierin ook een rol. Als laatste noemt een werknemer de communicatie. Hij vindt het belangrijk dat de werknemers onderling goed blijven communiceren. Daarbij ervaart deze persoon het als prettig, dat er nu *'iemand van buitenaf meekijkt en meedenkt en af en toe ook wel vraagtekens bij dingen zet. Dat houdt je fris'.* Uit de interviews blijkt dat het bij de werknemers vooral nog onduidelijk is over wat er van hen wordt verwacht, en welke weg zij gaan bewandelen met de cliënten om met hen aan de leerdoelen te werken. Daarbij geven twee van hen aan dat zij het prettig vinden om hun kennis en werkwijze op te frissen.

Bij het bevorderen van social return en participatie speelt de maatschappij ook een rol. De vier werknemers is gevraagd wat zij denken dat er in de maatschappij nodig is of ontbreekt, voor mensen met een verstandelijke beperking. Eén van hen vindt dat dit per individu verschilt. De mensen die geïnteresseerd zijn in mensen met een beperking doen kennis op en zijn betrokken. Mensen die hier minder interesse in hebben, doen dat niet. De kennis in de maatschappij over deze doelgroep verschilt volgens hem. *'Ik denk ook echt dat het niet voor iedereen noodzakelijk is. Iedereen heeft zijn eigen dingen. En de mensen die daarbij betrokken zijn die zijn betrokken. Maar je kunt niet van de hele samenleving verwachten dat ze zo zijn'.* De drie andere werknemers vinden dat er nog onwetendheid heerst. Eén werknemer denkt dat er nog mensen zijn die mensen met een beperking 'griezelig' vinden. Dit heeft volgens hem vooral te maken met de onwetendheid. Het overschatten van mensen met een beperking wordt ook genoemd. *'Dat merk je zelf misschien maar dat merk ik zelf ook in mijn omgeving dat mensen zeggen 'is die bij jullie? Die kan toch wel gewoon aan het werk?' Niet aanvoelen of aanzien dat iemand heel snel overvraagd kan worden'.* Volgens hen is het belangrijk dat makkelijke en duidelijke taal wordt gebruikt richting mensen met een verstandelijke beperking. Daarbij is het belangrijk dat de maatschappij informatie krijgt over het risico van overschatten en hoe zij deze signalen kunnen herkennen, als zij werken met mensen met een beperking. Als laatste noemen zij dat het belangrijk is, dat er begrip wordt gecreëerd. Volgens één van hen kan dit het beste plaatsvinden als *'de maatschappij gaat ervaren'.* Informatie geven is belangrijk, maar het is ook belangrijk dat mensen gaan ervaren hoe het is om in contact te zijn met mensen met een beperking. Hij geeft als voorbeeld dat De Berkelhof activiteiten kan organiseren waarbij mensen zonder beperking in contact kunnen komen met mensen met een beperking. *'Dus bijvoorbeeld een activiteit of marktkraampjes of zo. Gewoon dat mensen ervaren wat het is'.*

5.1.6 De Berkelhof in 2015

Tot slot is de werknemers gevraagd of zij er vertrouwen in hebben of De Berkelhof er in 2015 klaar voor is om social return te bevorderen. Hier antwoorden alle vier de werknemers 'ja' op. Eén van hen betwijfelt of het per ingang van 2015 al zover is. *'We werken ernaar toe, het is een proces'.* Twee andere werknemers benoemen hun vertrouwen in de huidige directrice. *'Susan doet er zo veel voor om up to date te zijn, overal aan te voldoen, zich te laten informeren en zich te laten zien in de gemeenten en daarbuiten'.*

5.2 Resultaten interviews cliënten De Berkelhof

Naast de afgenomen interviews met de werknemers van De Berkelhof, is er ook een viertal interviews afgenomen met cliënten van De Berkelhof.

5.2.1 Ervaring van de cliënten

De vier cliënten die zijn geïnterviewd, ervaren de activiteiten op De Berkelhof als positief. Drie van hen noemen het werken en verzorgen van de dieren. Zij halen hier voldoening uit en zij vinden het plezierig om met de dieren in contact te zijn. Ook het reilen en zeilen van het boerderijleven en de tuin ervaren twee van hen als interessant. Hierbij vinden zij het leuk om het groeiproces te volgen van de gewassen en de theorie die komt kijken bij het runnen van een boerderij. Eén van hen vindt appeltaarten bakken het aller-leukst. Hierbij vertelt hij trots hoe zelfstandig hij hierin al is geworden. Twee van hen vinden het leuk om creatief bezig te zijn door te knutselen en te werken met hout.

Eén van hen verdeelt het aanbod van De Berkelhof in verschillende 'domeinen'. *'Ten eerste de activiteiten. Ten tweede met wie je de activiteiten doet. En ten derde de theoretische achtergrond daarvan'*. Deze drie domeinen vindt deze cliënt erg interessant. Hierbij noemt hij ook het contact met medecliënten. Hij vindt het leuk om in contact te zijn met de mensen die op de dagbesteding komen. *'Iemand met een beperking, hoe ga je daarmee om? Het leren omgaan met de mensen die hier komen'*.

Naast de positieve punten, is er ook aan de cliënten gevraagd wat zij als minder positief ervaren. Twee van hen hebben niets wat zij als 'minder leuk' ervaren, met betrekking tot het activiteitenaanbod. Twee van hen zeggen dat zij het soms te druk vinden met de andere cliënten. *'Je zit met z'n allen zit je in een schuur, en dan zijn er van die jongens bij die altijd zo druk zijn en dat zint mij niet zo'*. Een ander van hen geeft aan soms de aansluiting te missen met de andere deelnemers. Dit ligt volgens hem aan het 'lage niveau' van een aantal deelnemers. Ondanks dat deze persoon de aansluiting soms mist, geeft hij wel aan ook met die deelnemers overweg te kunnen.

De algemene indruk die de geïnterviewde cliënten weergeven, is dat zij de activiteiten op De Berkelhof als positief en interessant ervaren. Echter de helft ervaart de ruimten waarin zij samen met de andere cliënten werken, als te druk.

5.2.2 Leren

De vier cliënten geven tijdens het interview aan verschillende dingen te hebben geleerd op De Berkelhof. Twee van hen noemen wat zij geleerd hebben van de verschillende activiteiten. Hoe om te gaan met de dieren, is iets wat één van hen geleerd heeft. Ook noemt hij, dat hij heeft geleerd hoe hij in de tuin bedjes klaar moet maken voor het planten van gewassen. Een ander noemt het schillen van appels en het bakken van appeltaarten. *'Eerst kon ik dat niet en nu kan ik dat dus wel'*.

Naast de verschillende aspecten die de cliënten hebben geleerd van de activiteiten, noemen twee van hen ook de persoonlijke ontwikkeling en inzichten die zij bij zichzelf hebben opgemerkt. *'Mijn eigen maat kennen, dat is het belangrijkste punt'*. Hiermee bedoelt hij dat hij op De Berkelhof heeft geleerd om aan te voelen waar zijn grens zit, als hij bezig is met activiteiten. *'Ik heb een uur gesnoeid en nou zie ik helemaal niet meer wat ik eigenlijk aan het doen ben. En ik zit maar te knippen en te knippen... ja dat'*. Een ander heeft op De Berkelhof geleerd dat hij niet 'alleen is'. *'Dat ik niet alleen ben. Dat dit een beetje één grote familie is. Vertrouwen in de leiding. En ook wel in de mens. De ene is zo en zus en de ander kun je zo mee overweg. Toen ik hier binnenkwam kon ik het niet hebben dat mensen me aanraakten. En nu ben ik een knuffelkont'*. Hieruit blijkt dat De Berkelhof er niet alleen voor zorgt dat cliënten overdag aan het werk kunnen, maar dat het hen ook zelfinzichten en sociale contacten oplevert.

Naast hetgeen de cliënten al hebben geleerd, is hen ook gevraagd wat ze graag nog zouden willen leren. Eén van hen geeft aan dat hij de meeste activiteiten op De Berkelhof

wel onder de knie heeft. Op dit moment is hij bezig om zijn diploma te behalen voor de bosmaaier. Dit doet hij buiten De Berkelhof. Ondanks dat hij de meeste activiteiten zelfstandig uit kan voeren, zegt hij wel dat hij iedere dag nog iets nieuws bijleert. Een andere cliënt stemt hiermee in. *'Het is een voortschrijdende beweging'*. Een andere cliënt geeft aan graag te willen leren hoe hij de pony's moet borstelen. De laatste cliënt lijkt het leuk om andere cliënten op de dagbesteding te ondersteunen. *'Ik zal graag iemand die een beperking heeft, heel laag niveau, wil ik wel graag heel wat betekenen. Samen dingetjes doen en zo'*.

Uit de antwoorden blijkt dat de cliënten graag nog nieuwe dingen zouden willen leren. De genoemde activiteiten kunnen zij, op de bosmaaier na, leren op De Berkelhof. Ondanks dat zij ook activiteiten mochten noemen die De Berkelhof op dit moment niet heeft, hebben zij alle vier activiteiten genoemd die er al wel zijn. Hieruit kan worden opgemaakt dat De Berkelhof een activiteitenaanbod heeft die aansluit bij de interesses van de geïnterviewde cliënten.

Drie van de vier cliënten hebben het gevoel dat zij hun kwaliteiten kunnen laten zien op De Berkelhof. Eén van hen vond het lastig hier antwoord op te geven. De andere drie cliënten geven aan dat De Berkelhof daar de ruimte voor biedt. *'Sterker nog, Suzan (directrice) bood dingen aan waarvan ik niet bewust was dat ik ze had. Ik heb heel erg last van dat ik mij met de wereldproblemen (...) bezighoudt, in plaats van met mijn eigen taak. Door een hele last van mij af te nemen, van administratie (...) en verzekeringsmaatschappijen, hoef ik dat allemaal nu niet meer en komt er ruimte vrij om écht iets te doen'*.

Twee van de vier cliënten lijkt het leuk om een soort diploma te ontvangen op het moment dat zij iets hebben geleerd en hebben afgesloten. *'Ja, natuurlijk! Ja. Ikke wel. Ja, dat is toch iets van een overwinning of zo. Een papiertje erbij!'*, zegt één van hen. *'Jawel. Dan ben ik heel blij. Dan kan ik laten zien aan de bewoners, aan de begeleiding'*, zegt een ander. Een ander twijfelt. Het geeft hem het gevoel dat hij weer op school zit. *'Daar kom je niet verder mee. Dan blijf je toch hier?'*, zegt hij. Aan de andere kant zegt hij het wel een mooi compliment te vinden. De laatste cliënt noemt een diploma gekscherend 'dom-ploma'. *'Ik hecht er geen waarde aan. Het kapt handen en voeten van mensen af'*.

5.2.3 De begeleiding

Goede begeleiding is belangrijk als je iets wilt leren. Om die reden is de cliënten gevraagd wat zij van de huidige begeleiding vinden en hoe zij vinden dat de begeleiding met hen omgaat.

Alle vier de cliënten zijn positief over de begeleiders van de dagbesteding. *'Leuke mensen. Goed mee praten. Manier waarop ze met mij omgaan is leuk. Ja, ik kan met iedereen wel goed opschieten'*. Ook noemt één cliënt dat de begeleiding verschillend is en dat zij allen een eigen inbreng hebben. Dit ervaart de cliënt als positief. De humor die de begeleiders met zich meebrengen, wordt als leuk ervaren. Eén cliënt klinkt bij het geven van zijn antwoord twijfelachtig. Vervolgens geeft hij aan de begeleiding 'wel goed' te vinden. *'Met de één kun je meer als met de ander, maar dat is overal zo'*. De manier waarop het begeleidingsteam is samengesteld vindt een cliënt goed. *'Ik ben wel heel tevreden over het team. Ook over de manier waarop ze met mij en de andere deelnemers omgaan'*.

Alle vier de cliënten geven aan dat de begeleiders van de dagbesteding hen kunnen helpen bij het leren van nieuwe dingen. Eén van hen geeft aan dat het voldoende is als er af en toe iemand met hem meekijkt. Een andere cliënt noemt dat het voor hem belangrijk is als hij af en toe wordt afgeremd. *'Ik kan helemaal in iets terecht komen waarvan ik.. dat het mij helemaal gaat overheersen en waar ik de greep op verlies. Gesprekjes over wat we wel of niet aanpakken helpt'*. Een andere cliënt zal de begeleiders om hulp vragen, als hij ergens niet alleen uit komt. De laatste cliënt vindt het fijn als een begeleider wil ondersteunen bij eventuele nieuwe activiteiten buiten De

Berkelhof. *'Dat vind ik moeilijk voor de eerste keer... de drempel'*. Hij geeft aan dat de drempel minder hoog wordt als er een begeleider is die een aantal keren meegaat en waar nodig ondersteunt. De behoefte van de cliënten verschilt als het gaat om de mate van begeleiding. Wel geven allen aan dat de begeleiders een belangrijke rol spelen bij het aanleren van nieuwe vaardigheden en activiteiten.

5.2.4 De andere deelnemers

Tijdens het interview met de werknemers kwam naar voren dat zij de groep cliënten op de dagbesteding zeer divers vinden. Dit vraagt om creativiteit van de begeleiding, omdat er veel verschil is in het niveau en de beperking van de cliënten. Naar aanleiding hiervan, is er besloten om de cliënten die werden geïnterviewd, te vragen hoe zij de dagbesteding ervaren met de andere deelnemers. Hierbij geven drie van de vier cliënten aan het vaak te druk te vinden op de dagbesteding. Twee van hen gebruiken het woord 'chaotisch'. *'Alle drukte vermijd ik liever. Ja, als het met één is kan het wel. Kan ook met iedereen overweg. Ook met de mensen die een hele erge beperking hebben. Maar hoe drukker het is hoe chaotischer ik word'*. Eén van hen ervaart de koffie- en lunchpauzes als te druk. Hierbij noemt hij dat hij apart gaat zitten als het te druk voor hem is. In de wintermaanden is dit nog wel eens lastig. *'Soms kan je naar buiten toe en kan je een plek zoeken voor je zelf, maar 's winters vind ik dat af het toe een beetje problematisch van uh.. 'help, waar moet ik blijven in de pauze'*. Eén van hen ervaart de dagbesteding niet als 'te druk'. Hij geeft aan graag met de andere deelnemers te kletsen en hierbij bewust andere deelnemers op te zoeken. Tijdens het leerproces en de verschillende activiteiten kan de drukte die de cliënten ervaren, nadelig werken. Het vermindert de concentratie en zorgt ervoor dat cliënten een rustigere ruimte opzoeken. Ondanks dat drie van hen de dagbesteding soms als druk ervaren, geven zij aan het wel goed te kunnen vinden met de andere deelnemers.

5.2.5 De Participatiewet

De cliënten is tijdens het interview gevraagd of zij al van de participatiewet hebben gehoord. Twee van hen geven aan hier al wel van te hebben gehoord. Voor één van hen is het echter nog niet helemaal duidelijk wat de participatiewet inhoudt. De twee andere cliënten hebben er nog niets van gehoord. *'Nog niet. Nee. Wat is dat dan?'*

Na een korte uitleg over de participatiewet zijn er verschillende reacties. Twee van hen zeggen dat zij naast hun werkzaamheden op De Berkelhof, ook actief zijn op een andere locatie. Eén van hen heeft al een stageplek gehad bij een groenvoorziening. Volgend jaar gaat hij stage lopen op een andere locatie. De andere cliënt gaat één dag in de week naar een andere zorgboerderij in een nabijgelegen plaats.

Eén cliënt geeft na de uitleg aan dat het hem wel leuk lijkt om ook ergens anders te werken. De andere cliënt vindt het eng. *'Dat ga ik niet doen. Vind ik eng! Weet je nog in het begin dat ik bij een muziekvereniging ging? Toen ben ik er ook af gegaan. Ik word niet geaccepteerd'*. Deze cliënt heeft het gevoel dat hij niet geaccepteerd wordt als hij activiteiten buiten De Berkelhof onderneemt. *'Als heel veel mensen aangeschoten zijn van de voetbal dan hé, dan zijn het lolbroeken en dan zijn ze aardig. Want ik ga dan wandelen. En als je dan zo overdag en zo dan 'hoi' en dan doen ze net alsof ik debiel ben'*, reageert dezelfde persoon op een ander moment in het interview.

De mate waarin deze vier cliënten actief zijn op andere locaties verschilt. Ondanks dat één cliënt het wat beangstigend vindt, reageren alle vier de geïnterviewden positief op het idee om op De Berkelhof dingen te leren, die zij ergens anders in kunnen zetten. *'Opzich wel zinnig ja'*, reageert één van hen. Een ander zegt dat het hem leuk lijkt om ook ergens anders te werken. Het contact met andere mensen wordt daarbij belangrijk gevonden. Door ergens anders te werken wordt het sociale netwerk vergroot. Eén van hen geeft aan dit ook wel spannend te vinden. *'Dat wil ik wel, maar ik heb daar moeite mee om daar heen te gaan, dan moet er wel een paar keer iemand met me mee en dan later doe ik het zelf'*. Uit dit antwoord blijkt dat ondersteuning en het gevoel van veiligheid belangrijk is. Een andere cliënt beaamt dit. *'Ik vind het heel belangrijk dat*

iemand een veilige plek heeft', zegt hij. Daarbij noemt hij dat de nadruk van de participatiewet niet moet komen te liggen op het feit dat je iets ergens anders toe moet passen. 'Je moet het toepassen op de plaats waar je bent'.

Alle vier komen direct met voorbeelden over waar zij graag zouden willen werken. Eén van hen noemt dat hij volgend jaar weer op stage gaat. Hier kijkt hij naar uit. *'Ik wil ook weer een vaste baan hebben en zo, dus dat zit allemaal wel in het vooruitzicht',* zegt hij. Een andere cliënt vertelt voorzichtig dat hem een plek in de horeca wel leuk lijkt. Als het kan, zal hij graag appeltaarten bakken in een restaurant, of bestellingen opnemen van klanten. Ook het werken in een dierenasiel wordt genoemd en het oppakken van werkzaamheden uit het verleden. *'Ik ben conciërge geweest hier op school. Ik wil dat wel weer oppakken'.* Een ander lijkt dit ook leuk. Vanuit zijn eerdere ervaringen als kleuterleider lijkt het hem mooi om iets voor de basisschool in Haarlo te kunnen betekenen. Zijn persoonlijke ervaringen zal hij ook in kunnen zetten. *'GGNet, waar ik onder behandeling ben, die heeft ervaringsdeskundigen nodig. Ik zou als ervaringsdeskundige naar een bepaalde plek toe kunnen en zitten die mijn ervaringen willen delen',* zegt hij.

Als belangrijk aandachtspunt noemt hij dat het wel belangrijk voor hem is, dat er een verbinding is met de activiteiten elders en de activiteiten op De Berkelhof. Er moet een band zijn tussen de twee locaties en de activiteiten moeten een geïntegreerde aanpak hebben volgens hem.

Bij het bevorderen van social return, is er ook sprake van contact met mensen buiten De Berkelhof. Twee van de vier cliënten geeft duidelijk aan zich niet goed begrepen te voelen buiten De Berkelhof. *'Het is een heel groot probleem als mensen mij horen praten van gewoon in de maatschappij. Van wat is dat voor iemand en van waaruit praat hij.. van waaruit doet hij dingen. Daar kijken mensen heel vreemd van op'.* Een ander geeft aan dat hij vaak het gevoel heeft dat hij zich groter voor moet doen dan dat hij werkelijk is. *'Aan de buitenkant is vaak niets te zien. Ik moet me soms ook groter voordoen dan wie ik ben'.* Deze twee cliënten ervaren het contact met andere mensen soms als lastig. De twee andere cliënten ervaren dat niet zo. *'Ik red mijn eigen wel',* antwoordt één van hen. Zij geven aan geen moeite te ondervinden in het contact met anderen.

5.3 Resultaten contact gemeente Berkelland

In 2014 heeft de gemeente Berkelland het zogeheten '3D beleidskader' ontwikkeld. In dit beleidskader staan de richtlijnen en wensen van de gemeente omschreven, omtrent de intreding van de participatiewet. Om duidelijk te krijgen wat de gemeente met bepaalde richtlijnen en termen bedoelt, is er contact opgenomen met mevrouw H. Hartkamp. Mevrouw Hartkamp werkt binnen de gemeente Berkelland op de afdeling 'Mens en Maatschappij'. Hier is zij medewerker decentralisatie/trainee.

Binnen het 3D beleidskader wordt het begrip 'social return' meerdere malen genoemd. Dit begrip is zeer breed. Om een specifiek beeld te krijgen van wat de gemeente Berkelland onder 'social return' verstaat, is hen om een definitie gevraagd. Tevens is gevraagd aan welke activiteiten of mate van deelname er kan worden gedacht. De gemeente Berkelland verstaat onder social return het maken van afspraken die als doel hebben een bijdrage te leveren aan het vergroten van de arbeidsparticipatie van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Mevrouw Hartkamp bevestigt dat het begrip social return zeer breed is. Als voorbeelden worden genoemd: het onderhoud van groen of gebouwen, het schenken van koffie in buurtcentra, het kopieerwerk/inpakken van brieven op kantoor etc. De term 'social return' zal zij plaatsen op trede 5 van de participatieladder: betaald werk met ondersteuning.

In het 3D beleidskader noemt de gemeente Berkelland twee doelen:

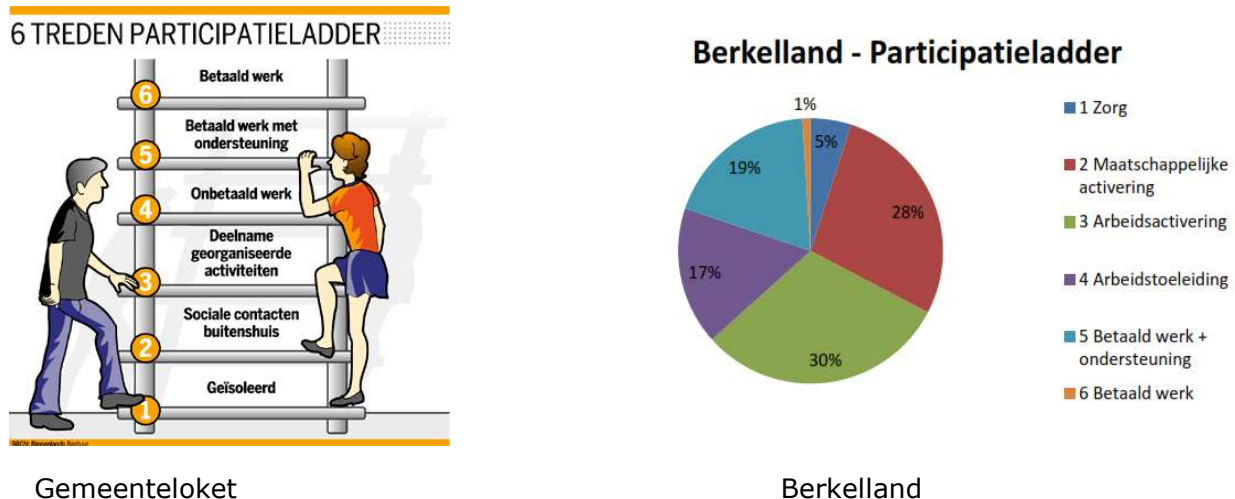
- Bevorderen van de mogelijkheden op regulier werk
- Bevorderen van actieve deelname aan de maatschappij

Met 'actieve deelname aan de maatschappij' bedoelt de gemeente Berkelland dat mensen deel uit gaan maken van de maatschappij. *'Het is belangrijk dat mensen een passende dagactiviteit of werk hebben om zo actief deel te kunnen nemen aan de maatschappij'*. Voor mensen met een licht verstandelijke beperking heeft de gemeente eenzelfde visie. Zij vindt het belangrijk dat alle inwoners mee kunnen doen in de gemeenschap en in de dorpskern waar mensen hen kennen. Daarbij vindt zij het belangrijk dat er passend werk is voor mensen met een licht verstandelijke beperking in eigen omgeving. Als voorbeeld noemt mevrouw Hartkamp een aantal mensen uit het nabij gelegen dorp Borculo. *'In het gemeentehuis hebben wij bijvoorbeeld een aantal mensen werken met een licht verstandelijke beperking. Zij gingen eerder naar de Hameland (sociale werkvoorziening), maar werken nu voor ons. Tot nu toe gaat dit goed. Zij verrichten diverse taken voor ons bijvoorbeeld kopieerwerk, inpakken van brieven en het uitzoeken van gegevens'*. De wijze waarop deelname wordt bevorderd is maatwerk. De zogeheten 'Voormekaar teams' gaan hier een belangrijke rol in spelen. Een Voormekaar team bestaat uit verschillende professionals. Zo zit er een wijkverpleegkundige, maatschappelijk werker, welzijnsconsulent, wmo-consulent en een jeugdverpleegkundige in het team (Gemeente Berkelland, 2014). De Voormekaar teams kijken tijdens keukentafelgesprekken die zij met inwoners zullen voeren, in hoeverre iemand deelneemt aan de maatschappij. *'Als iemand werkloos is en daardoor ook lichamelijke klachten ontwikkelt, wordt er gekeken naar een oplossing voor dit probleem'*, verteld mevrouw Hartkamp.

De Voormekaar teams zullen inwoners helpen bij het opzetten van initiatieven en helpen bij het zoeken naar werkplekken voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Daarnaast is de SDOA (Sociale Dienst Oost Achterhoek) ook verantwoordelijk om mensen te helpen met een afstand tot de arbeidsmarkt.

De treden van de participatieladder die de gemeente Berkelland gebruikt, en de treden van de participatieladder van het gemeenteloket, verschillen iets ten opzichte van elkaar. In figuur 8 zijn beide participatieladders naast elkaar gelegd.

Figuur 8 'de participatieladders'

Opvallend zijn de verschillende namen van de treden. Mevrouw Hartkamp zegt dat de participatieladder die is opgenomen in het beleidskader van de gemeente gehanteerd wordt door de SDOA. Dit doet de SDOA om te kijken in hoeverre mensen die een uitkering krijgen, in staat zijn om te werken. *'Ik durf geen uitspraken te doen over hoe deze participatieladder precies wordt gehanteerd bij de SDOA. Hun participatieladder is wel meer gericht op werk voor mensen met een uitkering in plaats van social return en deelnemen aan de samenleving'*.

Volgens mevrouw Hartkamp zijn de cliënten die op dit moment dagbesteding volgen op De Berkelhof, bezig met deelname aan georganiseerde activiteiten en sociale

contactenbuitenhuis. Dit betekent dat zij zich op trede twee en drie bevinden van de participatieladder, zoals het gemeenteloket deze hanteert. *'Als je kijkt naar het traject dat iemand doorloopt om werk te krijgen is er bij trede 3 al sprake van arbeidsactivering. Deze 2 participatieladders verschillen daarin'*, voegt mevrouw Hartkamp toe. Stel dat een cliënt één ochtend in de week zal gaan schoffelen in het dorpspark, en hij gaat één middag helpen koffie zetten in het plaatselijke buurthuis, dan zal deze persoon zich kunnen plaatsen op trede vier, vijf of zes. Afhankelijk van het feit of hij betaald krijgt voor de activiteiten die hij verricht.

De gemeente Berkelland vindt het niet van belang dat een cliënt een certificaat of diploma haalt, op het moment dat hij een leertraject op de dagbesteding succesvol heeft doorlopen. *'Wij vinden het geen vereiste dat een inwoner een certificaat nodig heeft. Ik denk dat er kansen moeten worden geboden en op basis van ervaringstijd moet worden gekeken of iets wel of niet werkt. Dit is maatwerk. Zo is het ook gegaan met de mensen van de Hameland die nu bij ons in dienst zijn'*.

Om te weten of de SDOA wel een certificaat wil hanteren, is er contact geweest met meneer Walhof. Meneer Walhof is binnen de SDOA actief als beleidsmedewerker Werk en Activering. *'Het lijkt mij logisch dat iemand na een succesvol doorlopen leertraject tenminste een certificaat krijgt. Dat hangt af van de instantie die het leertraject heeft vormgegeven'*, zegt hij. Hiermee doelt meneer Walhof op leerbedrijven. *'In de beschreven situatie zou ik persoonlijk kiezen voor een zogenaamde 'warme overdracht'. De begeleider van het leertraject gaat dan met de cliënt naar de nieuwe werkplek om de overgang soepel te laten verlopen'*. Net als de gemeente Berkelland, noemt de SDOA dat maatwerk hierbij belangrijk is.

Uit beide antwoorden blijkt dat zowel gemeente Berkelland als de SDOA, het geen vereiste vinden om certificaten te hanteren op het moment dat een cliënt een leertraject op de dagbesteding succesvol heeft doorlopen. Maatwerk en een warme overdracht zijn hierin belangrijker.

Om social return te bevorderen, is het belangrijk om cliënten met hun medeburgers en eventuele werkgevers in contact te laten komen. Er is aan mevrouw Hartkamp gevraagd of de gemeente Berkelland nog initiatieven op touw gaat zetten waarbij mensen met elkaar in contact kunnen komen. Volgens mevrouw Hartkamp ligt dit initiatief niet bij de welzijnsorganisaties. *'Het zou misschien wel een taak kunnen zijn van de Voormekaar teams, maar daar is nog niet over gesproken. Wij hebben nog geen initiatieven ontwikkeld om mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt en werkgevers bij elkaar te brengen'*. Dat er op dit moment nog geen initiatieven zijn ontwikkeld, wil niet zeggen dat deze in de toekomst niet zullen volgen.

6. De conclusie

In dit hoofdstuk wordt de conclusie beschreven. De conclusie vloeit voort uit de antwoorden die volgen op de hoofdvraag en de deelvragen. In het praktijkonderzoek is er een bewuste selectie gemaakt onder de respondenten voor het interview. Niet alle werknemers en cliënten hebben hun visie en bevindingen kenbaar kunnen maken. De praktijkinformatie die in de conclusie voorkomt is gebaseerd op hen die zijn geïnterviewd en kan mogelijk niet gelden voor alle cliënten en werknemers van De Berkelhof.

6.1 De deelvragen

Allereerst zullen de deelvragen worden beantwoord. De deelvragen zullen per vraag worden beantwoord door middel van de bevindingen uit het onderzoek.

-Deelvraag 1: Welke kenmerken hebben de cliënten met een verstandelijke beperking die dagbesteding volgen op De Berkelhof?

In de literatuurstudie noemt Vandereycken het verschil in IQ bij mensen met een verstandelijke beperking. Hierin wordt de vierdeling gemaakt tussen licht beperkt, matig beperkt, ernstig beperkt en diep beperkt. Daarbij wordt er ook gesproken over de comorbiditeit waar de doelgroep vaak mee te maken heeft. Dit betekent dat er bij mensen met een verstandelijke beperking zowel verschil kan zitten in niveau, als in het feit dat er nog sprake kan zijn van een andere beperking/stoornis. De cliënten op De Berkelhof bevinden zich in de klasse 'licht tot matig beperkt'. Naast de risico's die voor veel mensen met een verstandelijke beperking gelden (overschatting, gevoel niet begrepen te worden), zijn er onderling veel verschillen. Dit blijkt ook uit de interviews die zijn afgenomen met de werknemers van de dagbesteding. De werknemers noemen allen in het interview dat deze cliënten verschillende eigenschappen, kwaliteiten en leerwijzen hebben. Men kan niet spreken van: 'alle cliënten op De Berkelhof met een verstandelijke beperking hebben...'. Elk individu verschilt en het is belangrijk om samen met de cliënt te kijken wat hij nodig heeft. Als belangrijke kenmerken voor de cliënten met een verstandelijke beperking op De Berkelhof, geldt naast de mogelijke overschatting en de classificering 'licht tot matig beperkt', dat zij per individu sterk verschillen en niet onder één noemer geschaard kunnen worden.

-Deelvraag 2: Welke instrumenten kan De Berkelhof gebruiken om vaardigheden en kwaliteiten van de doelgroep 'verstandelijk beperkten' te ontdekken?

Er zijn verschillende instrumenten ontwikkeld om de kwaliteiten en vaardigheden van mensen met een verstandelijke beperking te ontdekken. De verschillende instrumenten leiden tot verschillende doeleinden. Zo zijn er instrumenten ontwikkeld om de kwaliteiten en vaardigheden van iemand te ontdekken met betrekking tot de arbeidsmarkt, maar er zijn ook instrumenten en methoden ontwikkeld die meer gericht zijn op het bevorderen van sociale contacten en deelname aan activiteiten (tevens onbetaald werk). De Competentiebenadering is hier een goed voorbeeld van. De competentiebenadering richt zich op de zelfredzaamheid en het sociaal functioneren van een individu. Hierbij wordt het accent gelegd op motivatie en persoonskenmerken, en niet zozeer op kennis en vaardigheden. Het Eigen Initiatief Model is speciaal ontwikkeld voor mensen met een verstandelijke beperking. Dit model is praktisch opgezet en richt zich op het ontwikkelen van de eigen verantwoordelijkheid. Het model stelt dat wanneer iemand beter nadenkt over wat hij doet, hij een groter handelingsvermogen krijgt. Hierdoor worden de ontwikkelingskansen van mensen met een verstandelijke beperking groter. Een methode die De Berkelhof op dit moment al gebruikt is het zogeheten Zorgplan. In een zorgplan staan de mogelijkheden, kwaliteiten en leerdoelen van een persoon omschreven. Tevens staan hierin de doelen die de cliënt graag wil behalen en hoe hier het beste aan kan worden gewerkt. Tijdens de interviews met de werknemers blijkt dat alle geïnterviewden vinden dat er doelgerichter kan worden gewerkt. Dit komt volgens hen terug in de

activiteiten die nog niet voor iedereen doelgericht zijn en dat het lastig is om van alle cliënten de doelen te onthouden en hier gericht mee aan de slag te gaan. De Goal Attainment Scaling kan hier een hulpmiddel bij zijn. Net als het Eigen Initiatief Model, richt de GAS zich op mensen met een verstandelijke beperking. De GAS kijkt naar het schrijven van concrete werkplannen/activiteitenplannen welke worden afgeleid uit het bestaande zorgplan. Het op delen van doelen in subdoelen, het meetbaar maken van de doelen en evalueren spelen hierbij een belangrijke rol. De GAS zal een aanvulling kunnen vormen op het huidige zorgplan.

-Deelvraag 3: Wat moet De Berkelhof bieden aan de doelgroep 'verstandelijk beperkten' van de dagbesteding om hun kwaliteiten en vaardigheden zo te ontwikkelen, dat deze social return bewerkstelligen?

Onder 'social return' verstaat de gemeente Berkelland het maken van afspraken die als doel hebben een bijdrage te leveren aan het vergroten van de arbeidsparticipatie van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Dit kan door het onderhoud van groen of gebouwen, het schenken van koffie in buurtcentra, kopieerwerk, inpakken van brieven op kantoor etc. De cliënten die zijn geïnterviewd, reageren positief op het feit om op De Berkelhof vaardigheden en activiteiten te leren, die zij elders ook kunnen uitoefenen. Zij gaven direct aan waar hun interesses liggen en wat zij graag zouden willen doen. Enkele voorbeelden die zij noemen zijn:

- Op stage gaan
- Werken als ervaringsdeskundige
- Werken op basisscholen
- Werken in de horeca
- Werken in een dierenasiel

De cliënten geven aan het belangrijk te vinden dat er een binding is tussen De Berkelhof en de andere locatie waar zij dan actief zullen zijn. Ook speelt veiligheid een belangrijke rol. De plek waar de cliënt komt te werken moet duidelijk zijn en er moet voldoende ondersteuning zijn. Tevens vinden zij het prettig als er iemand van De Berkelhof de eerste paar keer met hen meegaat naar de andere locatie, om te kunnen ondersteunen. De werknemers op de dagbesteding kunnen hen hier bij helpen. Naast de ondersteuning om met de cliënten mee te gaan, geven de cliënten aan het ook prettig te vinden om met de begeleiding in gesprek te gaan over de manier van leren. De begeleiding kan hen ondersteunen door mee te kijken, klaar te staan voor vragen en door samen in gesprek te gaan over wat er wel en wat er niet kan. De cliënten geven aan dat het voor hen prettiger werkt en leert als de ruimtes waar zij actief zijn, rustiger zijn. De drukte zorgt er soms voor dat de cliënten de ruimtes en activiteiten eerder verlaten om een rustigere plek op te zoeken.

Tijdens het interview met de werknemers, blijkt dat drie van de vier vinden dat de activiteiten op dit moment een ontwikkeling doormaken om de participatie van de cliënten te bevorderen. Dit proces loopt. Om het social return van de cliënten van de dagbesteding te bevorderen is het belangrijk om:

- Eigenwaarde te creëren
- De activiteiten moeten een lerende factor hebben
- Iedere cliënt heeft een eigen doel en een eigen activiteit
- Werken in kleine rustige groepjes
- Structuur en continuïteit bieden
- Geen druk uitoefenen

De activiteiten kunnen zowel theoretisch als praktisch worden gegeven volgens de meerderheid van hen. Dit is afhankelijk van het niveau van de cliënt. Ook noemen zij dat de inwoners van het dorp Haarlo, mogelijk wat zouden kunnen betekenen. Zij kunnen cliënten betrekken bij de activiteiten die er in het dorp gebeuren.

Om social return van de cliënten te bevorderen zouden de werknemers graag meer informatie willen hebben. Hierbij denken zij onder andere aan:

- Meer informatie over de participatiewet
- Weten waar de mogelijkheden liggen van de cliënten en de activiteiten

- Informatie over waar De Berkelhof naar toe wil werken
- Hoeveel ruimte en tijd zij krijgen om een cliënt te begeleiden
- Welke weg moet je bewandelen om cliënten bij hun doel te krijgen
- Een cursus over hoe de jeugd zo optimaal mogelijk begeleid kan worden

Als laatste noemen zij dat goede communicatie belangrijk is om cliënten te ondersteunen en om de samenwerking te bevorderen.

-Deelvraag 4: Hoe kan het doorlopen van het leertraject op De Berkelhof worden vertaald naar bewijzen die de cliënt kan gebruiken op de arbeidsmarkt om aan te tonen wat zijn vaardigheden en kwaliteiten zijn?

Het leertraject dat de cliënten hebben doorlopen kan worden vertaald in een diploma/certificaat, waarop de behaalde resultaten zichtbaar zijn. Tijdens het interview geven twee van de vier cliënten aan het leuk te vinden om een diploma te halen op het moment dat zij een leeronderdeel hebben afgesloten. Het werkt motiverend en geeft een gevoel van trots. De twee anderen geven aan hier minder behoefte aan te hebben, omdat het hen een 'schools' gevoel geeft en een diploma niet altijd alle mogelijkheden van iemand weergeeft. Vanuit de gemeente Berkelland wordt er niet gevraagd om een diploma op het moment dat een cliënt buiten de dagbesteding aan de slag wil. Zij geven de voorkeur aan maatwerk. Ook de SDOA vindt een diploma geen vereiste. De SDOA geeft de voorkeur aan een warme overdracht. Hierbij gaat de begeleider van het leertraject met de cliënt mee naar de nieuwe werkplek. Ook de jobcoach vanuit de Beroepsvereniging Jobcoaches Nederland geeft aan dat het cijfermatig uitdrukken van kwaliteiten en vaardigheden afbreuk doet aan de werkelijke kwaliteiten van een individu. Belangrijker is het om een werkplek te vinden waar draagvlak is voor de aandachtspunten en beperkingen van de cliënt. Een diploma zal in dit geval dus een bekroning kunnen zijn op het traject dat de cliënt heeft doorlopen, echter in de praktijk zal hier niet om worden gevraagd.

-Deelvraag 5: Op welke manier kan De Berkelhof ervoor zorgen dat de maatschappij weet welke mogelijkheden en onmogelijkheden de doelgroep verstandelijk beperkt heeft?

Tijdens de interviews met de werknemers en de cliënten blijkt dat beide partijen nog regelmatig onbegrip ervaren als het gaat om mensen met een verstandelijke beperking. De werknemers denken dat er sprake is van overschatting, er heerst onwetendheid en er zijn mensen zonder beperking die weinig ervaring hebben met mensen met een verstandelijke beperking. Ook twee cliënten die zijn geïnterviewd ervaren dit zo. Zij geven aan zich niet begrepen te voelen en zij hebben het gevoel zich groter voor te moeten doen om geaccepteerd te worden. In de literatuur stelt Räckers dat de overheid en de samenleving de plicht hebben om echt toegankelijk te zijn. De maatschappij wordt echter steeds ingewikkelder, waardoor het moeilijker wordt om mee te doen. Dit zal betekenen dat de kloof die mensen ervaren, nog groter kan worden. Een aantal werknemers van De Berkelhof denkt dat het belangrijk is om begrip te creëren. Begrip kan het beste worden gecreëerd door ervaring op te doen met mensen met een verstandelijke beperking. Als voorbeelden wordt gegeven het organiseren van activiteiten of streekmarkten, waarbij mensen van buiten De Berkelhof, De Berkelhof kunnen bezoeken. Hierdoor kunnen de cliënten en de inwoners van Haarlo (of omliggende dorpen) met elkaar in contact komen. Het initiatief om burgers/werkgevers en cliënten met elkaar in contact te laten komen ligt niet alleen bij de welzijnsorganisaties, zegt gemeente Berkelland. Mogelijk dat dit nog een taak gaat worden voor de Voormekaar teams. Tot op heden heeft de gemeente Berkelland nog geen initiatieven ontwikkeld (denk aan contactmomenten) waarbij mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt en werkgevers met elkaar in contact kunnen komen.

6.2 De hoofdvraag

Na het beantwoorden van de deelvragen, kan de hoofdvraag worden beantwoord.

De hoofdvraag zoals deze in het begin van dit onderzoek is gesteld, luidt als volgt:

"Wat heeft De Berkelhof nodig om ervoor te zorgen dat cliënten met een verstandelijke beperking van de dagbesteding de vaardigheden en kwaliteiten kunnen ontwikkelen die een social return mogelijk maken?"

Vanuit de interviews met de werknemers en de cliënten blijkt dat het zorgplan een goed hulpmiddel is om doelgericht aan de slag te gaan, iets wat volgens de werknemers optimaler kan. Door doelgericht te werken wordt de ontwikkeling van de cliënt nog meer gestimuleerd en kunnen de activiteiten gericht worden aangeboden. Naast de verschillende methoden/instrumenten om de zelfstandigheid van de cliënten te bevorderen, kan de GAS een hulpmiddel zijn om het zorgplan op te delen in meetbare subdoelen en het concreet maken van het activiteitenplan. Hierdoor wordt het voor de begeleiders op de dagbesteding en de cliënten zelf, duidelijker hoe er wordt gewerkt aan de verschillende doelen en hoe deze gerealiseerd kunnen worden.

Naast de algemene activiteiten waar alle cliënten aan deel kunnen nemen, is uit de interviews gebleken dat doelgerichte, individuele activiteiten wenselijk zijn om de cliënt verder te ontwikkelen. Hier staat tegenover dat de helft van de geïnterviewde werknemers het soms lastig vindt om de cliënt individueel zo optimaal mogelijk te begeleiden, omdat er meerdere cliënten zijn die hulp en aandacht nodig hebben. De hulp die op zo'n moment aan andere cliënten geboden wordt, werkt volgens hen soms nadelig en zo komt de gerichte begeleiding, die zij willen bieden aan een individuele cliënt, in het geding. De cliënten laten tijdens het interview blijken duidelijk te weten waar hun interesses liggen en welke activiteiten hen leuk lijken om buiten De Berkelhof uit te voeren. De gemeente Berkelland geeft als voorbeelden voor het bevorderen van social return: schoffelen, koffie schenken, kantoor werkzaamheden. De cliënten vullen dit aan met activiteiten als dierenverzorging, werken op de basisschool, stages lopen, horeca en het inzetten van hun ervaring als ervaringsdeskundige. Veel van deze genoemde activiteiten biedt De Berkelhof al aan. Een aantal activiteiten (nog) niet. Bij het geven van deze activiteiten is het belangrijk om de link te leggen naar het uitvoeren van diezelfde activiteiten buiten De Berkelhof. Het bevorderen van de zelfstandigheid in het uitvoeren van de activiteiten is hierbij een belangrijk punt. Het leerproces op de dagbesteding vormt een belangrijk onderdeel om op een andere locatie aan de slag te kunnen. De werkgevers geven aan dat zij graag meer informatie zouden willen krijgen over hoe de begeleiding van de cliënten er in 2015 uit komt te zien. Hierbij denken zij aan welke ruimte en tijd zij krijgen om een cliënt te begeleiden in zijn leerproces en hoe de route eruit komt te zien om een cliënt daar te krijgen waar hij graag wil staan. Ze willen graag weten waar de mogelijkheden liggen en waar De Berkelhof naartoe wil werken.

Een prettige leeromgeving is belangrijk om activiteiten onder de knie te krijgen. Structuur, continuïteit, werken in kleine groepjes, rust en een passende activiteit voor iedere cliënt worden daarbij belangrijk gevonden. Met de andere deelnemers kunnen de geïnterviewde cliënten het goed vinden. Meer dan de helft van hen geeft aan het op de dagbesteding vaak 'te druk' te vinden. Eén van hen ervaart dit tijdens de koffie- en lunchpauzes, de anderen tijdens de activiteiten. Dit zorgt er bij hen voor dat zij de activiteiten vroegtijdig verlaten om een rustigere locatie op te zoeken. Deze cliënten zouden tijdens het uitvoeren van de activiteiten en het leerproces dat daarbij komt kijken, graag werken in een meer prikkelarme omgeving, waarbij zij zich beter kunnen concentreren. De cliënten geven aan de activiteiten leuk te vinden en de begeleiders op de dagbesteding te waarderen. Iedere begeleider heeft zijn of haar eigen inbreng en de cliënten geven aan zich gewaardeerd te voelen door hen. De cliënten vinden de begeleiding prettig, als zij aan het leren zijn op de dagbesteding. De mate waarin zij

begeleiding willen verschilt per individu. De één vindt het voldoende als er af en toe iemand meekijkt, de ander vindt het prettig als de begeleiding gemakkelijk te benaderen is voor vragen, of om de cliënt er af en toe op te attenderen zichzelf niet voorbij te lopen. Dit verschilt per individu en het is belangrijk om per persoon te bekijken in hoeverre er behoefte is aan begeleiding.

Twee cliënten hebben het gevoel niet altijd geaccepteerd en begrepen te worden als zij in de maatschappij actief zijn. Een aantal werknemers geeft ook aan dat er nog niet altijd begrip wordt opgebracht voor mensen met een beperking en dat zij snel overvraagd kunnen worden. Bij het bevorderen van het social return is het belangrijk om dit stukje angst bij de cliënten weg te nemen. Op het moment dat een cliënt ergens anders aan het werk gaat, is het belangrijk om zowel cliënt als werkgever op de hoogte te stellen van de mogelijkheden en onmogelijkheden. Veiligheid is hierbij een belangrijk begrip. Zowel de theorie, de gemeente als de SDOA benoemen dat een warme overdracht hierin veel kan betekenen. Niet alleen zorgt het voor veiligheid en duidelijkheid, maar tevens kan het bij de cliënten een stukje angst wegnemen door hun eerdere ervaringen. Tijdens het interview benoemt een cliënt het nog extra dat hij het fijn zal vinden als een begeleider van De Berkelhof mee gaat op het moment dat hij voor de eerste keren buiten De Berkelhof aan het werk gaat.

Als laatste kan social return worden vergroot door cliënten in contact te laten komen met mensen buiten De Berkelhof. Een aantal werknemers noemt hierbij dat de inwoners van het dorp Haarlo hier mogelijk iets in kunnen betekenen. Door het organiseren van open dagen, kraampjes en activiteiten kunnen mensen van buiten De Berkelhof, De Berkelhof bezoeken. Hierdoor komen cliënten en andere burgers meer met elkaar in contact. In 2015 gaan de Voormekaar teams van de gemeente Berkelland mogelijk nog initiatieven op touw zetten om cliënten en werkgevers met elkaar in contact te laten komen. Dit betekent echter niet dat De Berkelhof er niet vrij in is om zelf initiatieven op te zetten.

7. De discussie

Aan de hand van de conclusie wordt de discussie beschreven. In de discussie zal de eigen visie van de schrijver en de evaluatie van de onderzoeksmethode worden omschreven. Tevens zal er een voorstel worden gedaan voor een vervolgonderzoek en zal er een aanbeveling worden gedaan.

7.1 Eigen visie

Als ik kijk naar de uitkomsten van de interviews met de werknemers, de cliënten en met een lid van de gemeente Berkelland, denk ik dat De Berkelhof op de goede weg is. De huidige activiteiten sluiten aan bij de interesses van de cliënten en de cliënten hebben niet het gevoel dat er op dit moment activiteiten ontbreken. Met het oog op social return en het bevorderen van individuele ontwikkeling denk ik dat er nog meer te bereiken valt. Allereerst denk ik dat verbinding tussen de activiteiten onderling een positieve bijdrage kan leveren. Zo kunnen bijvoorbeeld het bakken van appeltaarten, het inruimen van de vaatwasser en het leren zetten van koffie vallen onder een soort 'horeca leerlijn'. Hierbij kunnen de cliënten de verschillende facetten leren die komen kijken bij het werken in een horeca of horeca-achtige onderneming. Deze verbinding zal ook gemaakt kunnen worden bij het planten van zaden in de tuin, het schoffelen, wieden, snoeien. Bij de dieren kan het gaan om het voeren van de dieren, de verzorging en het onderhouden van de leefruimtes van de dieren. Naast de verbinding die er gemaakt kan worden tussen de losse activiteiten, is de verbinding naar de maatschappij ook belangrijk. Hierbij denk ik aan welke (sociale) vaardigheden nodig zijn als een cliënt ergens anders aan het werk gaat. Stel: iemand wil graag in de horeca werken en weet hoe hij om moet gaan met de verschillende activiteiten. Dan kan het voor deze persoon ook nuttig zijn om te weten hoe hij bijvoorbeeld klanten kan helpen. Wat zeg je als iemand een restaurant of café binnen komt? Hoe kun je die persoon dan helpen? Hoe kan je het bestek mooi op een tafel leggen? Wat zeg je als je iemand het eten en/of drinken hebt gebracht? De hoeveelheid ruimte die De Berkelhof heeft en de mogelijkheden qua accommodatie zijn gunstig voor het geven van de activiteiten en het inrichten van eventuele speciale ruimten voor deze gebundelde activiteiten. Als de activiteiten worden samengevoegd tot leerlijnen zal dit grofweg betekenen dat er drie 'buiten' leerlijnen zijn en één a twee 'binnen' leerlijnen. Buiten de dieren, werken met hout en de groenvoorziening, binnen de huishoudelijke activiteiten, de horeca activiteiten en mogelijk de creatieve activiteiten. Mijn keus zou zijn één extra binnen-leerlijn of activiteit toe te voegen betreffende kantoorwerkzaamheden. Mede omdat uit het interview met de werknemers naar voren kwam dat er behoefte is aan een ander soort activiteit voor op de dagbesteding. Mevrouw Hartkamp noemde als voorbeeld kantoorwerkzaamheden (kopieerwerk, papier versnipperen, inpakken van brieven) en het onderhoud van gebouwen(schoonmaakwerkzaamheden). Deze twee activiteiten zouden op de dagbesteding van De Berkelhof goed uitgevoerd kunnen worden en zullen ook buiten De Berkelhof bruikbaar zijn. Tijdens de interviews kwam naar voren dat de huidige activiteiten op dit moment al een ontwikkeling doormaken om beter aan te sluiten bij de participatiewet en de individuele mogelijkheden van de cliënten. De cliënten geven tijdens de interviews aan dat zij de begeleiding als prettig ervaren en dat zij zich op De Berkelhof goed begrepen voelen. Ik denk dat dit een mooie basis is om op te bouwen. Zonder vertrouwen en een gevoel van veiligheid wordt het moeilijk om te leren en om stappen te zetten buiten De Berkelhof.

7.2 Evaluatie onderzoeksmethode

Bij dit onderzoek is er gebruik gemaakt van een literatuurstudie, interviews en is er contact geweest met andere professionals die werkzaam zijn buiten De Berkelhof.

Voor dit onderzoek zijn er zowel werknemers als cliënten geïnterviewd. Tijdens de interviews is de kern van de antwoorden direct op papier gezet. Daarbij zijn de interviews ook opgenomen en vervolgens letterlijk uitgeschreven. De interviews met de cliënten zijn

betrouwbaarder dan de interviews die zijn afgenomen met de werknemers. Dit komt omdat de voorkennis van de interviewer er voor zorgde dat sommige vragen sturend werden gesteld, omdat er al bepaalde informatie bekend was. Daarbij gebruikten de werknemers soms cliënten of cliëntsituaties als voorbeeld om hun verhaal duidelijker te maken. Doordat de meeste cliënten bij de interviewer bekend zijn, werd de situatie minder gedetailleerd uitgelegd en werd er meer ruimte vrij gelaten voor de interviewer om hier betekenis aan te verlenen. Bij een onbekende interviewer hadden de werknemers de situaties waarschijnlijk specifieker omschreven, omdat er dan geen voorkennis aanwezig was geweest. Tijdens het coderen en het beantwoorden van de hoofd- en deelvragen is hier rekening mee gehouden door gestuurde antwoorden achterwege te laten of minder zwaar te laten wegen in de conclusie.

Tijdens de interviews met de cliënten is er veel ruimte vrij gelaten om te antwoorden. De interviewer heeft meerdere malen gebruik gemaakt van voorbeelden om zo de vraag duidelijker te maken voor de cliënten. De cliënten die zijn geïnterviewd hebben allen een verstandelijke beperking. Het niveau van de geïnterviewde cliënten is verschillend. Dit komt de betrouwbaarheid ten goede omdat het niet alleen laat zien waar de behoeftes liggen van de verschillende individuen, maar ook laat zien hoe zij afzonderlijk De Berkelhof ervaren, en wat zij nog graag zouden willen leren.

De conclusie is onder andere gebaseerd op de uitkomsten van de interviews met de werknemers en de cliënten. Doordat de helft van de werknemers is geïnterviewd en een vijfde deel van de cliënten, betekent dit dat de conclusie die is getrokken niet volledig kan worden gebaseerd op alle werknemers en cliënten die actief zijn op De Berkelhof. Voor de resultaten en de conclusie betekent dit dat er mogelijk een (iets) andere uitkomst zal zijn geweest, als alle werknemers en meerdere cliënten waren geïnterviewd. Dankzij de zorgvuldige selectie die voorafgaand aan de interviews is gemaakt, is geprobeerd de informatie zo volledig mogelijk in te winnen.

De literatuurstudie had aan het begin van het onderzoek (september 2014) een grotere betrouwbaarheid dan in januari 2015. Dit komt omdat de participatiewet in 2014 haar intrede nog niet had gedaan. De literatuur, die hierover is geschreven is gebaseerd op visies, wensen, doelen en verwachtingen. In 2015 zal de participatiewet in werking treden en zullen de verschillende partijen gaan ervaren wat dit met de zorg in Nederland doet. Hierdoor kan het zijn dat bepaalde doelen en taken gaan veranderen omdat blijkt dat zij in de praktijk minder goed werken. Voor het onderzoek betekent dit dat een aantal artikelen (ook informatie uit het 3D beleidskader die de gemeente Berkelland heeft opgesteld) kan worden veranderd of kan komen te vervallen.

7.3 Het vervolgonderzoek

Een vervolgonderzoek kan uitwijzen hoe de aanpassingen en/of aanbevelingen hun uitwerking hebben op De Berkelhof. Zijn de resultaten uit het eerdere onderzoek bruikbaar? Sluiten ze aan bij de cliënten en begeleiders? Ontbreekt er nog informatie? Zijn er wijzingen? Is er nog iets extra's nodig? Gezien het feit dat de participatiewet nog maar kort haar intrede heeft gedaan, zal het beter zijn om het vervolgonderzoek een aantal maanden na de intrede van de participatiewet te doen.

7.4 De aanbeveling

Aan de hand van de onderzoeksresultaten zullen er een aantal aanbevelingen worden gedaan.

Uit de onderzoeksresultaten blijkt dat de meerderheid van de geïnterviewde cliënten de dagbesteding als 'te druk' ervaart tijdens de pauzes en de activiteiten. Om de concentratie en het leerproces van de cliënten te bevorderen zouden rustige of stille ruimten een uitkomst kunnen bieden. Hier kan de cliënt in een meer prikkelarme omgeving aan de slag met de activiteit, en hoeft hij de activiteit niet vroegtijdig te verlaten, omdat het te druk is. Ook zal er een schema gemaakt kunnen worden, waarbij

slechts een geselecteerd deel van de cliënten actief is in dezelfde ruimte. Deze cliënten kunnen worden geselecteerd aan de hand van hoeveel prikkels zij kunnen hebben tijdens de werkzaamheden.

Uit de interviews met de werknemers blijkt dat er behoefte is aan meer doelgerichte, individuele activiteiten. Met het aanbieden van individuele activiteiten is volgens hen al een start gemaakt, maar nog niet iedere cliënt heeft een eigen activiteit. Daarbij geven de werknemers aan dat het soms lastig is om doelgericht met de cliënten te werken. Het zorgplan kan een goed hulpmiddel zijn bij het doelgericht aanbieden van individuele activiteiten. Tijdens de interviews met de cliënten is gebleken dat zij goed in staat zijn om te vertellen wat zij nog graag willen leren en welke activiteiten hen aanspreken. Deze wensen zouden in het zorgplan specifiekere kunnen worden gemaakt doormiddel van bijvoorbeeld de GAS. Door de wensen van de cliënten op te delen in kleinere subdoelen, kan het voor zowel de cliënten als voor de begeleiders duidelijker zijn welke route er doorlopen kan worden. Dit kan bijdragen aan een meer gerichte begeleiding van de cliënten en het gemakkelijker aanbieden van passende activiteiten om leerdoelen te behalen.

De laatste aanbeveling heeft betrekking op de intensiviteit van de begeleiding. Uit de onderzoeksresultaten blijkt dat de helft van de geïnterviewden het gevoel heeft soms in 'spagaat' te staan, omdat er veel cliënten zijn die tegelijkertijd aandacht en begeleiding nodig hebben. Dit werkt nadelig op de individuele begeleiding. In 2015 zullen er meer individuele activiteiten worden aangeboden aan de cliënten. Ook zal social return van hen worden bevorderd. Dit zal vragen om een andere en mogelijk nog intensievere vorm van begeleiding. De werknemers geven aan graag meer informatie te willen hebben over wat er van hen wordt verwacht met betrekking tot het begeleiden van de cliënten. Waar gaat het naar toe? Wat gaat De Berkelhof doen? Hoe ziet de route eruit die we met de cliënten gaan bewandelen om het doel te behalen? De antwoorden op deze vragen zullen mogelijk meer duidelijkheid geven aan de werknemers, waardoor zij de cliënten doelgerichter kunnen begeleiden.

Een andere optie zal kunnen zijn om per dagdeel een extra werknemer in te zetten. Dit heeft financiële gevolgen. Hierdoor wordt de werkdruk van de begeleiders verlaagd en is er een extra begeleider aanwezig om met de cliënten aan de slag te gaan bij de individuele activiteiten. Dit zal de werknemers minder het gevoel geven in 'spagaat' te staan en het geeft hen meer ruimte, rust en tijd om met de cliënt aan individuele leerdoelen te werken.

8. Literatuurlijst

Asscher, L. (2014). Inwerkingtreding van de Wet maatregelen Wet werk en bijstand. *Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden*, 2014, (271), 3-5.

Broek, H. (2014). Van pampieren naar participeren. *Skipr*, 2014, (1), 25. Beschikbaar via:
http://download.springer.com/static/pdf/814/art%253A10.1007%252Fs12654-014-0009-2.pdf?auth66=1409853946_5b4eb818763c9711b510de1595f05251&ext=.pdf

DBC, (2014). *Spelregels DBC-registratie ggz-2014*. Geraadpleegd september 2014, van <http://www.dbcspelregels.nl/2014/ggz/registreren/dagbesteding-registreren/dagbesteding-registreren-wat/>

Dariuz Works, (2014). *Loonwaarde*. Geraadpleegd november 2014, van <http://www.dariuz.nl/dariuz-works/loonwaarde/>

De Berkelhof. (2014). *De Berkelhof*. Geraadpleegd meerdere malen, van <http://www.deberkelhof.nl/>

De Berkelhof. (2014). *Jaarverslag Berkelhof 2013*. Geraadpleegd meerdere malen, van http://www.deberkelhof.nl/mysite/modules/SFIL0100/553_jaarverslagberkelhofweb2013.pdf

Donk, C. & Lanen, B. (2012). *Praktijkonderzoek in zorg en welzijn*. Bussum: Coutinho.

Essafi, M. (2014). Participatie – Innovatie tot op het bot. *Smal pad, breed perspectief*, 2013, (4), 42-45. Beschikbaar via: <http://www.bmcadvies.nl/mediatheek/artikel-participatie-innovatie-tot-op-het-bot/>

Federatie landbouw en zorg, (z.j). *Kwaliteitswaarborg zorgboerderijen*. Geraadpleegd oktober 2014, van <http://www.landbouwzorg.nl/index.php?pagid=58&v=0&q=kwaliteitswaarborg>
Gemeenten Achterhoek, (2014).

Offerte aanvraag WMO 2015. (z.p.), (z.u.)

Gemeente Berkelland. (2014). *Voormekaar in Berkelland* [Databestand]. Borculo

Gemeente Berkelland, (2014). *Zorg (Voormekaar teams)*. Geraadpleegd januari 2015, van https://www.gemeenteberkelland.nl/Inwoners/Zorg_en_inkomen/Zorg

Gemeenteloket, (2014). *Informatieblad Participatiewet*. Geraadpleegd september 2014, van <http://www.gemeenteloket.minszw.nl/binaries/content/assets/Participatiewet/2014-08-28/infoblad-participatiewet-aug-2014.pdf>

Geurts, H. (z.j.). ADHD & Autisme Spectrum Stoornissen. Geraadpleegd januari 2015, van <http://www.adhd-autisme.nl/watisass.htm>

GGZ groep, (z.j.) *Wat is een depressie?* Geraadpleegd januari 2015, van <http://www.depressie.nl/wat-is-depressie/>

Jong, A. (2003). *Nederland op 16,5 miljoen inwoners in 2008*. Geraadpleegd september 2014, van <http://www.cbs.nl/nl-NL/menu/themas/bevolking/publicaties/artikelen/archief/2003/2003-1348-wm.htm>

Koenen, M. (1992). *Wolters' Woordenboek*. Groningen: Wolters-Noordhoff

Mens en samenleving, (2010). *Competenties, je persoonlijke ontwikkeling*. Geraadpleegd september 2014, van <http://mens-en-samenleving.infonu.nl/carriere/55004-competenties-je-persoonlijke-ontwikkeling.html>

Nationale beroepengids, (z.j.) *Jobcoach*. Geraadpleegd januari 2015, van <http://www.nationaleberoepengids.nl/Jobcoach>

Nationale Hulpgids. (2012). *Zorgplan – wat moet er in staan?* Geraadpleegd december 2014, van <http://www.nationalehulpgids.nl/nieuws/zorgplan-wat-moet-er-in-staan/>

Nationaal Kompas Volksgezondheid, (2014). *Hoe vaak komt een verstandelijke beperking voor?* Geraadpleegd september 2014, van <http://www.nationaalkompas.nl/gezondheid-en-ziekte/ziekten-en-aandoeningen/psychische-stoornissen/verstandelijke-beperking/hoe-vaak-komt-een-verstandelijke-beperking-voor/>

Nationaal Kompas Volksgezondheid, (2012). *Hoeveel zorg gebruiken mensen met een verstandelijke beperking en wat zijn de kosten?* Geraadpleegd januari 2015, van <http://www.nationaalkompas.nl/gezondheid-en-ziekte/ziekten-en-aandoeningen/psychische-stoornissen/verstandelijke-beperking/welke-zorg-gebruiken-mensen-met-een-verstandelijke-beperking-en-kosten/>

Prader-Willi fonds, (z.j.). *Het Prader-Willie syndroom*. Geraadpleegd januari 2015, van <http://www.prader-willi-fonds.nl/265/pw-syndroom/>

Ras, M., Woittiez, I., Kempen, H., Sadiraj, K., (2010). *Steeds meer verstandelijk gehandicapt?*. Den Haag: SCP-publicatie. Beschikbaar via: <file:///C:/Users/Wietske/Downloads/Steeds%20meer%20verstandelijk%20gehandicapt%Drukker.pdf>

Rijksoverheid, (2014). *Wat is de overheid van plan met de Participatiewet?* Geraadpleegd september 2014, van <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/wajong/vraag-en-antwoord/wat-is-de-overheid-van-plan-met-de-participatiewet.html>

Rijksoverheid, (2014). *Wet langdurige zorg (Wlz)*. Geraadpleegd januari 2015, van <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/zorg-in-zorginstelling/wet-langdurige-zorg-wlz>

Rijksoverheid, (2014). *Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) 2015*. Geraadpleegd januari 2015, van <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/zorg-en-ondersteuning-thuis/wmo-2015>

Scholten, W. (2012). *LVB en Samenleving*. Christelijke Hogeschool Windesheim

Staalduinen, W. & Voorde, F. (2009). *Trendanalyse verstandelijk gehandicaptenzorg*. Geraadpleegd januari 2015, van https://www.tno.nl/media/2162/trendanalyse_verstandelijk_gehandicaptenzorg.pdf

Stichting Borderline, (z.j.). *Borderline*. Geraadpleegd januari 2015, van <http://www.stichtingborderline.nl/site/Voorlichting/Ziektebeeld/>

Stichting Sociaal Return, (2013). *Wat is sociaal return?* Geraadpleegd september 2014, van <http://www.stichtingsocialreturn.nl/site/index.php/wat-is-social-return>

VNG, (z.j.). *De Participatieladder*. Geraadpleegd september 2014, van <http://www.participatieladder.nl/home.html>

VNG, (2013). *Meedoen & Meetellen: Wat betekent het voor mensen met een verstandelijke beperking?* Geraadpleegd januari 2015, van http://www.vng.nl/files/vng/nieuws_attachments/2013/handreiking-meedoen-en-meetellen.pdf

Vandereycken, W., Hoogduin, C., Emmelkamp, P. (2008). *Handboek Psychopathologie: deel 1 basisbegrippen*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum

Vereniging van Nederlandse gemeenten, (z.j.). *Participatieladder*. Geraadpleegd oktober 2014, van <http://www.participatieladder.nl/treden-participatieladder.html>

Werk.nl (z.j.). *WSW en Participatiewet*. Geraadpleegd januari 2015, van https://www.werk.nl/portal/page/portal/werk_nl/werknemer/meer_weten/kansen_vergroten/wsw-participatiewet

Wieman, D. (2014). Validering methoden loonwaardebepaling is grote stap vooruit. *Advisee*, 2014, (2), 18-21.

Ypsilon, (2015). *Wat is schizofrenie?* Geraadpleegd januari 2015, van http://www.ypsilon.org/alles_over_schizofrenie

Zoon, M. (2012). *Kenmerken en oorzaken van een licht verstandelijke beperking*. Geraadpleegd januari 2015, van http://www.nji.nl/nl/LVB_Kenmerken_en_oorzaken.pdf

Bijlagen

Bijlage I: Definitielijst

- **Autisme Spectrum Stoornis (ASS)**
Stoornis waarbij beperkingen op het gebied van sociale interacties, beperkingen op het gebied van communicatie en beperkte patronen van gedrag, belangstelling en activiteiten waarbij sprake is van een stoornis in de verbeelding. Binnen ASS wordt er een onderscheid gemaakt in: Klassiek autisme, syndroom van Asperger en PDD-NOS (ADHD & Autisme Spectrum Stoornissen, z.j.).
- **AWBZ**
Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten. Deze wet dekte zware geneeskundige risico's die niet onder zorgverzekeringen vielen. Daarnaast verzekerde de AWBZ dure en langdurige zorg. Per 1 januari 2015 is de AWBZ vervangen door de Wlz: Wet langdurige zorg (Rijksoverheid, 2014).
- **Borderline persoonlijkheidsstoornis**
Borderline wordt tegenwoordig ook wel emotieregulatiestoornis genoemd. Borderline is een psychiatrische stoornis en valt onder één van de tien persoonlijkheidsstoornissen. Borderline kenmerkt zich onder andere door: automutilatie, impulsiviteit, moeite met contacten aangaan/onderhouden, stemmingswisselingen en woede uitbarstingen (Stichting Borderline, z.j.).
- **Dagbesteding**
Dagbesteding biedt mensen een zinvolle invulling van hun dag. Dagbesteding heeft als belangrijke doelstelling het bevorderen van de zelfredzaamheid van de cliënt door deze te activeren en te motiveren, zodat hij zijn vaardigheden verder kan ontwikkelen (Rijksoverheid, 2014).
- **Depressie**
Een depressie is een aandoening die valt onder de 'stemmingsstoornissen'. Bij een depressie is er sprake van een lange periode met abnormaal veel somberheid, lusteloosheid, verlies van interesse of het onvermogen om ergens van te genieten (GGZ-groep, z.j.).
- **Jobcoach**
Een jobcoach kan actief zijn op verschillende gebieden te weten: de gehandicaptenzorg, de geestelijke gezondheidszorg of binnen de jeugdzorg. Een jobcoach heeft als doel de cliënt zelfstandig mee te laten draaien op de arbeidsmarkt (Nationaleberoepengids, z.j.).
- **Participatieladder**
De participatieladder is ontworpen om enigszins meetbaar te kunnen maken in hoeverre inwoners al meedoen in hun gemeente. De participatieladder heeft zes treden. Hoe hoger iemand op de trede staat, des te groter is zijn zelfstandige deelname aan de maatschappij (Participatieladder, z.j.).
- **Participatiewet**
Per 1 januari 2015 treedt de Participatiewet in. De participatiewet wil de afstand voor mensen met een arbeidsbeperking tot de arbeidsmarkt verkleinen. Ook het bevorderen van social return en het 'meedoen' in de maatschappij gaan een belangrijke rol spelen. Deze nieuwe wet vraagt om de individualiteit, zelfstandigheid en participatie in de maatschappij te vergroten van onder andere mensen die op dit moment een vorm van dagbesteding volgen (Staatsblad, 2014).

- Prader-Willie syndroom
Het Prader-Willie syndroom is een gevolg van een genetische afwijking. Mensen met het Prader-Willie syndroom hebben over het algemeen een minder verzadigd gevoel na het eten van een maaltijd, zij hebben een lagere energiebehoefte, zij hebben te maken met spierslapte en hun verstandelijke ontwikkeling is meestal vertraagd. Daarbij zijn er opvallende gedragskenmerken zoals driftaanvallen, humeurigheid en koppigheid (Prader-Willie fonds, z.j.).
- Schizofrenie
Schizofrenie is een ernstige psychiatrische ziekte. Schizofrenie kenmerkt zich door psychotische verschijnselen zoals hallucinaties, wanen en verward denken. Daarnaast hebben mensen met schizofrenie vaak weinig energie, vervlakking van gevoelens, weinig initiatief nemen, weinig sociale contacten en minder concentratievermogen (Ypsilon, 2015).
- Social return
Het maken van afspraken die als doel hebben een bijdrage te leveren aan het vergroten van de arbeidsparticipatie van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt (H.Hartkamp, *Persoonlijke communicatie*, 2014).
- Verstandelijke beperking
Er wordt van een verstandelijke beperking gesproken als het verstandelijk functioneren van een persoon beneden een IQ van 70 ligt. Binnen deze marge is opnieuw een vierdeling gemaakt te weten: licht beperkt, matig beperkt, ernstig beperkt en diep beperkt (Vandereycken, 2008).
- Voormekaar teams
De wijkteams in de gemeente Berkelland hebben de naam 'Voormekaar teams' gekregen. Bij hen kunnen inwoners terecht met vragen over gezondheid, opvoeding, financiële problemen, mantelzorg en eenzaamheid (Gemeente Berkelland, 2014).
- WMO
WMO staat voor Wet Maatschappelijke Ondersteuning. Vanaf 1 januari 2015 worden gemeenten verantwoordelijk voor de ondersteuning van mensen die niet volledig zelfredzaam zijn. Hierbij is te denken aan begeleiding, dagbesteding, ondersteuning van een mantelzorger en een plaats in een beschermde woonomgeving (Rijksoverheid, 2014).
- WSW
WSW staat voor Wet Sociale Werkvoorziening. De Participatiewet voegt de WSW en de WWB (Wet Werk en Bijstand) samen. Het doel is dat zoveel mogelijk mensen met een arbeidsbeperking aan het werk gaan bij een gewone werkgever in plaats van bij een sociale werkvoorziening (Werk.nl, z.j.).

Bijlage II: Interviews werknemers

Interview werknemer 1

-Goed, de eerste vraag, wat is jouw visie op de participatiewet met betrekking tot de cliënten van de dagbesteding?

Uhm.. in principe denk ik dat het een hele goede zaak is hoewel ik mij wel bij heel veel mensen afvraag van in hoeverre het voor sommige mensen iets kan betekenen. Van heel veel mensen denk ik toch dat je dan verder komt.

-En waar denk jij dat je dan ver mee zal komen?

Uhm.. Als ik hier denk dat cliënten voor elkaar gaan zorgen, dat ze elkaar meer gaan betrekken. Als ik zie wat uh... wat heb ik meer hier... de cliënten van hier. W. heeft een tijdje stage gelopen buiten de deur dat ging goed van uh... Ik word een beetje zenuwachtig van dat ding! (mijn telefoon die opneemt)

-Oh nee, dat hoeft niet! 't Is alleen hier voor mij hé haha!

Ik moest in één keer... het wordt in één keer gevaarlijk met wat ik moet vertellen. Uhh...

-Je wou een voorbeeld aandragen van iemand die buiten de deur stage liep.

Ja van iemand die buiten de deur die heeft een soort taakstraf heeft hij gedaan. Hij heeft buiten de deur gewerkt. Dat ging eigenlijk heel goed. Dat maakt dat hij zichzelf veel meer waarde toekent en zelf beter in zijn vel komt te zitten. En dat die ook het idee heeft van 'hey, misschien kan ik wel meer bereiken'. Na dat gebeurtenis zit hij hier veel beter in zijn vel. Werkt hij veel beter. Gaat het veel beter mee. Dat is een goede zaak.

-Denk jij dat het een positief iets is of een negatief iets, de participatiewet?

Het wordt heel veel gezien als negatief. Dat het een bezuiniging is. Ik denk dat heel, het in principe een heel positief ding is. Ja.

-En in hoeverre denk jij dat de huidige activiteiten van De Berkelhof al aansluiten bij die ontwikkelingen? Dus om mensen bijvoorbeeld het dorp Haarlo in te krijgen?

Ja, wij doen echt heel veel dingen om mensen om.. We gaan bijvoorbeeld met het startteam en er gaan mensen Haarlo in en er gaan mensen naar het buurtcafé in Haarlo.

Uhm... verder echt in de maatschappij... Dan bedoel je hier ook op De Berkelhof of alleen...?

-Ja vooral richting buiten. Dus uhm, bijvoorbeeld iemand wil gaan koffie schenken in zo'n buurthuis. Denk jij dat de huidige activiteiten daar bij aan sluiten? Als iemand zich daar verder in wil ontwikkelen om dat bijvoorbeeld zelfstandig te gaan doen?

Ik denk als wij daar mogelijkheden in zien, en als de gemeente dat mogelijkheden aanbiedt, dan gaan wij daar zeker op in. Dan gaan we op alle mogelijke manieren te proberen om dat beter te maken. Maar dan moet er natuurlijk eerst wel een soort aanbod liggen of er moet een vraag liggen, ja.

-En als je het dan samengevat zegt heb jij 't idee dat de activiteiten nu dan al aansluiten bij die ontwikkelingen of...?

Ik denk dat de activiteiten nu steeds meer gaan aan sluiten bij de ontwikkelingen. Voorheen was het hier meer dagbesteding in de vorm van mensen bezig houden van echt uhh... hele dagen brood kruimelen, hele dag beetje zelf (onverstaanbaar). We zijn nu eigenlijk bezig om de mensen te ontwikkelen, van dat ze leren om verschillende dingen te gaan doen.

-Oke mooi, dus echt dat uitdagen, ja.

-En wat zijn volgens jou de sterke punten van de huidige activiteiten?

Uhm... (zeer lange stilte). In het algemeen sterke punten van wat wij tegenwoordig doen... dat is heel breed natuurlijk...

-Kan een activiteit op zich zijn maar ook 't kan ook een onderdeel zijn van een activiteit waarin je zegt van 'ik merk dat cliënten daar heel goed op reageren of dat ze dat extra uitdaagt'.

Uhm... ik denk... vind ik moeilijk... wat ik echt probeer is om uhm... activiteiten te vinden die mensen beetje in gaan groeien dat ze eigenwaarde krijgen. Dat ze echt dingen gaan leren, dat ze iets bijzonders mogen gaan doen. Als je nu ziet dan een uhh, een A. die je

net zag, die gaat nu bezig om.. Continu is die bezig om te vege, beetje brood te kruimelen, dingetjes te doen. Die is nu begonnen aan een project, samen met de klussenman met E., om een weegschaal in elkaar te zetten. Die wordt helemaal gerestaureerd. Elke donderdagmiddag ga ik met E. ga ik dat doen. Daar is hij nu voor de derde week mee bezig. Dat geeft hem wel zoveel status en zoveel... hij vindt ook in één keer... hij wordt belangrijker. Hij gaat echt iets maken, hij gaat klusjes doen, echt iets... -Voelt zich nuttig

Hij voelt zich nuttig en voelt zich daardoor ook de hele week nuttig. Vanmorgen zegt hij nog tegen mij 'maandag ga ik dat doen en dinsdag ga ik dat doen'. Hij heeft voor zichzelf bijna een hele indeling gemaakt van 'ik ga dit doen'.

-Ja, motiveert dan ook heel erg.

Ja het motiveert heel erg! Ook om andere dingen te doen dus. En die lijn zetten we eigenlijk bij heel veel cliënten zijn we nu mee bezig, om dat helemaal uit te werken.

-Dus individualistisch.

Ja echt heel individueel. Echt voor iedereen een bepaalde activiteit, één doel waarmee je zegt we gaan nu een... Een andere bewoner, C. die was altijd bezig met modelbouwen, vroeger thuis grote boten maken. Toen hebben we gezegd 'got neem toch eens zo'n boot mee hier heen en dan gaan we hier verder met die boot maken'. Dus die heeft nou gisteren die boot, zo'n kanjer is dat, zo'n ding, heeft ie helemaal zelf in elkaar gezet. Laatste jaren niks meer aan gedaan omdat het niet zo goed met 'm ging. En dan gaan we nu dus, vanaf volgende week, vanaf vanmiddag gaan we verder. Gaan we die boot weer in elkaar bouwen samen met hem. Dat is geweldig. Hij heeft zijn dingetjes, hij maakt zijn tekeningetjes zijn moestuin dingetjes maar dit is iets hier kan die in groeien krijgt die eigenwaarde van. En als je dat soort dingen van mensen gaat stimuleren dan ga je het ook voor elkaar krijgen dat mensen een stapje verder kunnen.

-En is dat dan in jouw ogen dan het beste als iemand gekoppeld wordt bijvoorbeeld aan zo'n klusjesman zonder beperking of zou dat ook op De Berkelhof zelf kunnen? Door hem bijvoorbeeld te koppelen aan een andere cliënt die d'r wel veel ervaring mee heeft?

Dat zou heel goed kunnen. Ik zie wel mogelijkheden, ik zie wel cliënten die echt... Die normaal begaafd zijn die een psychiatrische achtergrond hebben. Die zouden heel goed mensen kunnen begeleiden. En we zien nu ook wel veel vaker dat uhm... mensen die hier zijn dat die nieuwe mensen dat die een beetje begeleidt worden door de mensen die er werken, die er zijn.

-Ja, elkaar daarin gaan ondersteunen.

Ja.

-En als je kijkt naar de zwakkere punten van de huidige activiteiten? Wat mag van jou verbeterd worden?

Uhm... Nah, ik denk juist dat we heel erg aan het verbeteren zijn. Het was, of is nog een beetje dat we zeggen van 'we houden ze bezig, we zorgen dat er wat te doen is om een zo zinvol mogelijke dagbesteding te hebben'.

...(Andere werknemer komt binnen met koffie voor ons)...

-De zwakkere punten, de mindere punten...

De mindere punten zijn misschien dat we... nog niet voor iedereen echt doelgericht werk aanbieden. We zijn nu echt bezig om uhm.. voor alle mensen die er zijn een weekschema te maken voor dingen die ze gaan doen. Het was tot nu toe vaak door het ongelooflijke verscheidenheid van cliënten en vrij veel verloop in het personeel een beetje gehad. Dat je dus een beetje in de baan van de dag dat heb je ook wel hier, de ene keer ben je in de moestuin aan het werk en andere keer ben je buiten in de tuin aan het werk. We proberen zo meteen alles in een schema te krijgen dan weten ze beter wat ze moeten doen.

-Ja, en je zegt van 'het is nog niet voor iedereen duidelijk wat het doel is zeg maar...

Ja zorgplannen. Het doel is voor iedereen duidelijk. Iedereen heeft minimaal één hoofddoel waar je aan werkt.

-Of zit het hem dan meer in hoe je dat zelf aan wil gaan pakken om dat te gaan bereiken?

Nee... Het zit hem meer in dat we nu nog werkzaamheden... Er zitten nu bij wijze van spreken nu nog mensen halve dagen brood te kruimelen. Dat vinden ze opzich wel prettig maar voor eigenwaarde geeft dat niks. Dus het is goed om dat soort dingen zo meteen bijna helemaal weg te hebben en echt gericht met mensen bezig te zijn. Dat ze kunnen groeien dat ze echt hierheen gaan dat ze denken 'God, ik heb iets geleerd, ik heb iets moois gemaakt, ik heb iets in elkaar gezet'. Als je straks naar huis toe gaat en je hebt twee broden versnipperd, dat is... qua activiteit om te zitten en met elkaar bezig te zijn en iets te doen te hebben, is wel grappig. Ze vinden het nog wel leuk om te doen. Maar ze vinden het pas echt leuk als ze echt iets gemaakt hebben. Als je een weegschaal in elkaar gaat zetten of als je qua werk in de moestuin iets klaar hebt gemaakt als je spullen gezaaid hebt of...

-Maar even concreet voor mijzelf zeg maar. Dan zit het zwakkere punt 'm er dus in dat je af en toe nog aan het kijken bent welke activiteiten je dan precies aan zou kunnen bieden?

Ja, dat je echt persoonsgericht activiteiten aanbiedt die passen bij die persoon en waardoor die persoon toch geprikkeld wordt om verder te komen.

-Ja, en hoe kom je daarachter? Ga je daar dan over met de persoon in gesprek of komt dat vanuit familie of...?

Afhankelijk van het niveau van de persoon ga je d'r mee in gesprek. Afhankelijk van of een persoon dat ook gemotiveerd is om dat te doen, moet je oftewel dingen bijna op gaan dragen om te gaan doen, waardoor hij positieve ervaringen krijgt. Andere mensen moet je misschien wel afremmen, het is heel verschillend per persoon. Ook van niveau is het afhankelijk maar ook van de motivatie van de cliënt. Sommigen mensen moet je eigenlijk motiveren en die moet je met de billen bloot zetten van 'nou moet je aan de bak' en dan gaan ze aan de bak en dan hebben ze een goed gevoel, moet je echt pushen. En andere mensen zit die drive er gewoon in en die willen gewoon dingen leren.

-En waar denk jij dat De Berkelhof nog zou moeten ontwikkelen om aan de eisen van de participatiewet te voldoen?

Is een beetje een overlap met die andere vraag eigenlijk... uhm... Ja De Berkelhof moet... Ik denk dat De Berkelhof ongelooflijk op de goede weg is. En dat ze, zoals we nu bezig zijn en dat we daar echt, er wordt goed over gepraat in het team, er wordt gebrainstormd, gedachten over hoe we dingen kunnen gaan doen, hoe dingen anders kunnen, hoe we mensen meer kunnen betrekken. Ik denk dat dat proces heel erg gaande is. Ik denk je nu niet, dat ik nu geen dingen zie van 'dit is...'. K. van voor van het wonen die is, die gaat de komende twee jaar gaat die het echt het team dagbesteding ook begeleiden. Ook voor dit soort processen. En dan hebben we daar een eerste overleg mee gehad en dan zie je na het eerste overleg al dat iemand min of meer van buitenaf, er met de helikopter view ernaar gaat kijken. Waardoor je tot nieuwe inzichten komt waardoor je nu al bij wijze van spreken een tafel indeling in het... eten. Binnen één team vergadering was dat er door om dat anders te gaan maken en je ziet het resultaat. En dat is een proces dat is in werking. Het gaat de komende twee jaar door en dat kun je ook niet versnellen, dat is nu nog in werking. Ik denk dat we dat heel goed doen, ja.

-Dan heb ik nog een aantal vragen over de cliënten van hier en wat jouw visie daarop is. Wat zijn volgens jou de kwaliteiten en de vaardigheden van de cliënten van de dagbesteding?

Tjonge, dat is een hele brede vraag. Kun je niet stellen. Nee, want je hebt cliënten die een zeer laag niveau, dubbel gehandicapt en nauwelijks in staat tot goede oog-hand coördinatie. En mensen die normaal begaafd zijn, die alles kunnen en waar je alles mee kunt overleggen. Dus dat is niet euh, dat is een euh...

-Niet in één groep te noemen.

Dat is echt niet te noemen. Als je ze per cliënt of euh... dat is zelfs bijna niet in algemeenheid te zeggen. Het niveau is zo verschillend hier. Het is, mensen die echt normaal begaafd zijn echt euh... Dat heb jij natuurlijk de laatste jaren niet meegemaakt

maar we hebben nu echt een paar cliënten die zijn gewoon normaal begaafd. Normale ontwikkeling. Die hebben geen enkele verstandelijke beperking. Wel psychiatrische problematiek. En we hebben nou ook mensen binnen gekregen van euh... (onverstaanbaar) die dubbelgehandicapt echt heel laag niveau. Daar kun je geen algemeenheid over zeggen.

-En als je kijkt naar de mensen met een licht verstandelijke beperking?

Ja dan moet je ze nog weer onderverdelen. Maar dan één keer jouw vraag nog?

-Euh, wat zijn volgens jou de kwaliteiten en de vaardigheden, en dan in dit geval voor cliënten met een licht verstandelijke beperking. Wat springt daar voor jou uit?

Vind ik nog een veel te brede vraag. Ik kan bij wijze van iedere kwaliteit van iedere cliënt kan ik de vaardigheden en kwaliteiten benoemen en wat ze, en hoe ze kunnen groeien. Maar ik kan een A. niet vergelijken met een W. en kan een W. niet vergelijken met een C. Het zijn zulke verschillende...

-Dus je moet echt kijken naar de persoon zelf om daar achter te komen waar de kwaliteiten en vaardigheden liggen?

Ik denk überhaupt dat als je praat over participatie moet je naar de persoon kijken. Kun je niet in het algemeen gaan praten. Met participatie moet je gaan kijken naar wat, wat heeft die persoon nodig, wie kan daarbij helpen, wie kan dat.. Je kunt wel in zijn algemeen stellen dat, het is ideaal als je elkaar voort kunt helpen, het beste in elkaar naar boven halen en je kunt je er op gegeven moment bij betrekken maar hoe je dat invult, wat die persoon nodig heeft qua wat wel heeft en wat niet, en waar die steun bij nodig heeft en waar niet. Dat is per cliënt verschillend.

-Ja, dus we zouden niet kunnen zeggen volgens jou 'nou die doelgroep heeft specifiek die kenmerken waar je wat mee zou kunnen doen of die doelgroep heeft...'

Nee. Dat denk ik niet. Misschien als je in nog grotere grootheden denkt is dat je zegt 'ze moeten een zinvolle dagbesteding hebben, ze moeten 's middags een maaltijd hebben en ze moeten...'. Maar goed, dat is zo groot. Ik kan niet zeggen van euh... Ik kan wel zeggen dat het prettig is dat ze een daginvulling hebben maar niet wat voor daginvulling. Want dat is voor iedere cliënt verschillend.

-Oke, dus per individu echt.

Ja.

-En als je kijkt naar het plafond van functioneren, waar ligt dat volgens jou?

Waar zou echt de max liggen van wat haalbaar is?

Ligt in het verlengde van de vorige vraag, kun je ook niet... Is voor iedereen weer verschillend. Je kunt niet zeggen het plafond van functioneren van cliënten in het algemeen. Dan kun je net zo goed zeggen: wat is het plafond van functioneren van mensen? De verschillen zijn zo groot, dat kun je niet zeggen.

-En wiens taak denk jij dat het is om dat bijvoorbeeld te uhm, in te schatten waar een plafond ligt?

Ik denk dat je langzamerhand, moet je daar achter komen waar het plafond ligt. Je gaat steeds proberen te lat iets hoger te leggen en ze toch nog iets meer te prikkelen iets meer te stimuleren om dingen te gaan doen. En op het moment dat het in het gedrang komt dat mensen gestrest raken doordat er teveel aan getrokken wordt dan weet je dat het plafond bereikt is. En zolang ze nog lekker .... en .... en ze krijgen meer eigenwaarde, prima, moet je lekker door gaan, opbouwen rustig. Maar zo gauw je merkt: jongens dit raakt in disbalans, dit levert niet meer op dan alleen maar stress dan moet je stoppen.

-En dat zie jij ook als een taak van jou?

Ja, dat is een taak van ons allemaal.

-En stel zo iemand zal dus in zo'n buurthuis gaan werken, denk jij dat mensen die daar niet in geschoold zijn bijvoorbeeld ook die signalen op zouden kunnen vangen?

Is ook weer heel afhankelijk van of mensen dat vinden en of ze er dat spitzen gevoel voor hebben, of ze dat aanvoelen ja of nee van. Kijk hier van bij wijze van spreken van uhh.. ik hoef geen namen te noemen... Ik heb hier wel een klusjesman gehad die nauwelijks snapte hoe cliënten in elkaar zaten, die daar niet mee om kon gaan die er een beetje rare ideeën over had. Die kun je daar niet in mee laten gaan. Ik heb hier een klusjesman die gewoon cliënten snapt, die er over nadenkt die ze in hun waarde laat. Die

geen ervaring heeft in de zorg maar van nature kijkt ie leert ie ziet ie. Die is prima in staat om het gros van deze mensen te begeleiden. Dus dat is hetzelfde verhaal weer.

-En wat zal er volgens jou moeten gebeuren om het sociaal return te bevorderen bij de cliënten van de dagbesteding? Wat zouden ze nodig hebben om mee te doen?
Sommige mensen moet je heel erg pushen, gewoon omdat ze toch bang zijn om daar te falen. Sommige mensen vinden het ook maar heel vermoeiend, hebben er helemaal geen zin aan, en denken 'jongens ik vind het wel prima hier'. Laat mij maar lekker zitten hier en de lat niet hoger leggen. Voor heel veel mensen is dat wel prima. Wat ik net zeg: als je sommige mensen teveel gaat pushen wordt de stress dermate hoog dat, dat gaat niet lukken. Je ziet hier heel veel mensen rondlopen die je zelf ook wel kent van.. als je zo'n W. ziet die uhh.. als die gepusht moet worden of die moet drie dagen in de week gaan werken dan gaat het mis. Dat gaat helemaal fout. Dus ik denk dat als je jaren geleden had gezegd van 'jongens, dit gaat 'm niet worden van, daar moet je mee stoppen'. Lekker leven hier, lekkere dingen doen, prima, klaar. En andere mensen waar nog wel ontwikkeling in zit waarvan je denkt 'dit kan', daar ga je pushen.

-En welke manier van werken werkt volgens jou prettig voor de doelgroep?
Hoe bedoel je welke manier van werken?

-Wat hebben zij nodig volgens jou? Wat merk jij als jij met hen werkt?
Vind ik weer een hele algemene vraag haha! Die kun je niet stellen. Ja iedereen heeft aandacht, respect, liefde, ruimte nodig en duidelijkheid, structuur, dat zijn allemaal dingen die in het algemeen tellen. Maar wat iemand specifiek nodig heeft, ja dat zou je dus kunnen zeggen van dat iemand stuk respect, warmte, structuur en veiligheid en... Dat hebben mensen nodig. Of dat hebben mensen in het algemeen nodig. Maar die, cliëntspecifiek, is toch elke keer voor iedere cliënt weer maatwerk om te kijken van waar je de accenten op legt en wat belangrijk is.

-En als je kijkt bijvoorbeeld naar theoretisch leren of praktisch leren? Zit daar volgens jou nog een voorkeur in?

Ja, het wordt eentonig maar het is weer hetzelfde verhaal. Voor sommige mensen is het uitermate geschikt om theoretisch te leren daar kun je prachtig mee praten hele verhandelingen houden over het snoeien van een appelboom. Of de technische aspecten van al die dingen. En andere mensen moeten het gewoon, moet je dingen voordoen en laten zien en die kun je met één handeling tot prachtige oplossingen om mooie dingen te doen.

-En wat zal jij persoonlijk nodig hebben om de cliënten te blijven begeleiden volgend jaar als de participatiewet intreedt?

Wat ik persoonlijk nodig heb.... Nah ik denk dat wij als collega's heel goed blijven communiceren. Wat nu dus ook gebeurd hé. Dat iemand van buitenaf meekijkt en meedenkt en af ten toe ook wel vraagtekens bij dingen zet. Dat houd je fris. Iemand die vragen... Dat je elkaar vragen blijft stellen waar je mee bezig bent. Wat je doet en waarom je het doet. Ik denk dat dat wel uhm... Überhaupt één van de meest wezenlijke dingen in het groepswork is. In het werken met mensen. Fris blijven, continu. Niet inkakken niet denken van 'Goh, we weten het wel, we gaan broodjes weer kruimelen en we gaan weer zitten en we komen de dag wel door'. Elke dag blijven denken en elkaar stimuleren van: God, zou die dat niet kunnen doen of hoe kan die dat beter doen of hoe kunnen we.. Dan ga je met plezier naar je werk, mensen die er zijn komen met plezier, dat werkt aan alle kanten.

-En qua informatie? Heb jij het gevoel dat jij voldoende op de hoogte bent van wat er volgend jaar bijvoorbeeld wordt verwacht van een dagbesteding?

Ik weet niet alles wat er verwacht wordt. Maar ik weet wel wat er hier is, wat er.. wat ze kunnen verwachten. Ik bedoel als de gemeente zegt 'er komt maar 1% terug in betaald werk' dan snappen ze zelf ook wel dat het niet zo ver gaat dus. Ik denk van of er nou wel of geen participatiewet is, ik denk.. In wezen zou er in de manier van werken niet zoveel moeten veranderen. Ik denk wel dat het een manier van werken is die hier al... Die

tendens was al ingezet voordat de participatiewet ter sprake kwam. Eigenlijk is dit een logisch vervolg op wat...ja.

-Komen we bij de één na laatste vraag. Welke kennis en informatie denk jij dat er nodig is of ontbreekt in de maatschappij over de doelgroep verstandelijk beperkt?

Dit is de laatste keer dat ik het zeg, dat het een hele algemene vraag is haha. Nee maar dat is, kan ik niet uhm... Voor mensen die het wat interesseert, die daar naar kijken die daar enigszins bij betrokken zijn die, die stellen vragen en die komen achter dingen, komen ze wel achter. En je hebt gewoon een hele grote groep die hier bij wijze van spreken geen familielid heeft die verstandelijk beperkt is of niet en die dat niet interesseert of niet naar de dagbesteding gaat of, met hun eigen ding bezig is zonder dat ze daar meer mee bezig zijn. Dus ik denk ook echt dat het niet voor iedereen noodzakelijk is. Iedereen heeft zijn eigen dingen. En de mensen die daarbij betrokken zijn die zijn betrokken. Maar je kunt niet van de hele samenleving verwachten dat ze zo zijn.

-Oke, dus verschilt ook weer per persoon in hoeverre...

Ja.

-En tot slot: heb jij er vertrouwen in dat De Berkelhof er in 2015 klaar voor is om het sociaal return bij de cliënten te bevorderen?

Ja, absoluut.

-En waarom?

Nou eigenlijk het hele verhaal wat ik net verteld heb. Op alle mogelijke manieren zijn we bezig hier om alles voor elkaar te krijgen, en iedereen individueel te benaderen en aan iedereen kwaliteiten te bekijken en van iedereen op papier te krijgen van wat doelen zijn waar we mee bezig gaan en hoe we ze meer eigenwaarde kunnen laten krijgen. Dan heb je in ieder geval een basis. Als ze dan verder willen groeien dan ligt die basis er in ieder geval wel. Dat is wel het belangrijkste.

-Dus het komt goed!

Ja, dat denk ik wel. Ben er van overtuigd dat het hier goed komt. Ja.

Interview werknemers 2

-Wat is jouw visie op de participatiewet in betrekking tot de cliënten van hier?
Uhm... ik sta er helemaal achter. Ik vraag me wel af in hoeverre we dit door kunnen voeren omdat we er ook nog niet echt over nagedacht hebben hoe het precies moet. Ik sta er wel heel erg achter om mensen uit die hoek te krijgen en hen in het licht te zetten.

-Maar wat is jouw gedachte daarachter? Waarom vind jij dat belangrijk?
Gewoon een menswaardiger bestaan. Ik vind zorgboerderijen al een stap verder dan dat het vroeger was. Er waren weinig activiteiten en ze kregen weinig prikkels om je te ontwikkelen. Er zijn heel veel mensen die....waarvan je denkt 'nah ik weet niet wat die allemaal kunnen' maar dat daar nog een heleboel uit kan komen, als je ze maar prikkelt. Dus ik sta daar heel erg positief tegenover, ja.

-En als je kijkt naar de huidige activiteiten wat nu hier word gegeven, denk jij dat dat voldoende is?
Nee dat denk ik niet. Dan moeten we echt meer zelfstandige dingen doen.

-Maar wat zijn de sterke punten van het aanbod wat er nu ligt? Wat zou je mee kunnen nemen denk je?
Dat vind ik wel moeilijk... als ik echt denk aan zelfstandigheid dan vind ik dat hier weinig zelfstandigheid is op dit moment. Uhm... maar wat zijn de krachten... ik denk de behoefte om uh... de behoefte is er wel.

-En dan bij de cliënten of bij ....

Bij beide. Bij de leiding en bij de cliënten wel.

-Dus de behoefte om te ontwikkelen om vooruit te gaan?

Ja. Nieuwe dingen kunnen doen.

-En denk je dan ook dat De Berkelhof echt met de tijd meegaat daarin?

Ja, dat geloof ik ja.

-Zijn er nog meer sterke punten voor jou?

.....

-Van hoe het nu draait hier?

.....

-Kan ook iets heel praktisch zijn he. Van de accommodatie zelf of de ruimte of...
Uhm, daar kan ik nu niet zo heel veel over zeggen omdat ik vind dat we al heel erg bezig zijn om die richting op te gaan. Maar het is nog heel erg zoeken. Ook wat betreft de ruimte, ook wat betreft lesmateriaal, wat kan iemand aan, wat kan iemand niet aan.

-Dus echt de invulling?

Ja echt de invulling ja. Daar heb ik niet zo heel veel zicht op.

-Even kijken... en één van de zwakkere punten zei je al, er wordt weinig gedaan echt specifiek op zelfstandigheid. Ja. Zijn er nog andere punten op dit moment waarvan je zegt: dat vind ik iets zwakker?

Uhm... nouja dan heb ik het wel over de ruimte. Om soms echt iets te doen is het soms heel onoverzichtelijk. Buiten is het wel duidelijk met de schuur en de werkplaats, maar voor binnen is er weinig uhm....wat betreft de ruimte weinig nog weinig overzichtelijk. Er zijn hier vooral de huishoudelijke taken die gedaan worden maar wij willen juist ook andere dingen doen. Meer dingen naar buiten. Nou daarvoor heb je materiaal nodig.

-En jij denkt dan dat de ruimte hier te klein voor is of onoverzichtelijk omdat je hier bijvoorbeeld een hoek in hebt zitten dat je dan niet kunt zien wat mensen hier aan het doen zijn?

Nee dat niet. Die hoeken die zijn ook prettig. Dan denk ik echt aan de materiaalruimte, ruimte voor materiaal bijvoorbeeld.

-En wat denk jij dat De Berkelhof moet ontwikkelen om aan de eisen van de Participatiewet te voldoen?

....

-Waar zou de aandacht op gefocust moeten worden?

mmm... uhm... ja ik denk toch die zelfstandigheid. Die zelfstandigheid is wel een punt. Ze snijden hier bijvoorbeeld groente voor de soep. Tot voor kort was het zo dat ze zaten en wachten dat wij de in-stukken-gesneden prei op hun bordje neerlegden met een bakje dr bij en een mesje. En als het klaar was dan was het ook klaar. En ik denk dat we daar echt mee verder moeten van zelf pakken, je kunt zelf alles terugzetten, je kunt zelf je tafel weer netjes maken.

-Dus echt de voorbereiding en de afloop zelf doen?

Ja, ik denk wel dat dat heel veel aandacht is wat betreft hier binnen.

-En hoe denk je dat je dat zou kunnen realiseren?

Door wat we nu al doen om te zeggen 'goh, je mag het zelf pakken, kies maar wat je wilt snijden. Je weet waar de mesjes liggen, wil je de tafel weer netjes achterlaten.

-Echt mondeling aansturen zeg maar?

Ja.

-Even kijken, dan heb ik nog een stukje over uhh de cliënten wat jouw visie daar op is.

-Wat zijn volgens jou de kwaliteiten en vaardigheden van de cliënten die op dit moment dagbesteding hebben?

Is heel divers. Heel divers. Als je kijkt naar B, die kan zelfstandig nu bijvoorbeeld een tasje maken achter de naaimachine. Maar niet echt ontwikkelen bijvoorbeeld.

Bijvoorbeeld M die kun je wel dingen aanleren maar...

-Het plafond is eerder bereikt zeg maar?

Ik denk dat bij een aantal mensen het plafond al bereikt is. Ja.

-En als je kijkt naar de cliënten met een licht verstandelijke beperking? Wat denk jij dat hun kwaliteiten en vaardigheden zijn die ze bijvoorbeeld in zouden kunnen zetten voor de maatschappij?

mmm... waar kan ik uit kiezen? Haha

-Ja, waar kan ik uit kiezen? Zoiets van uh.. bijvoorbeeld in een winkel werken of ze gaan in een buurthuis koffie schenken of uhh.. waar zou hun kracht liggen volgens jou?

Het is niet waar zou hun kracht liggen. De één zou dat kunnen de ander zou uhh heel goed uhh schoonmaakwerkzaamheden kunnen doen bijvoorbeeld. Maar d'r zit ook een gevaar in. Er zijn ook een aantal mensen die kunnen heel goed schoonmaken maar die overlopen zich daarin als je het maar laat gebeuren. Ja dan gaat het gewoon weer fout wat in het verleden waarschijnlijk ook al fout is gegaan. Dus er zijn wel kwaliteiten bij mensen maar dat is zo verschillend.

-Ja, dus echt per persoon ontdekken waar....

Ja ja. Zonder meer. En er zijn ook mensen die de kwaliteit hebben om uhh voor de gezelligheid. Om een praatje te maken.

-En als je kijkt naar het plafond van functioneren? Zoals dat overschatten is natuurlijk een plafond. Waar zit het plafond volgens jou nog meer?

Ja, dat ontdek je al werkende he. Dat mensen geïrriteerd raken bijvoorbeeld. 'moet ik nu alweer?' dan kun je denken van 'he, waarom is dat? Heb ik teveel gevraagd?' He of wat anders, maar het kan ook zijn teveel gevraagd. Dat is zo persoonlijk. De één uh is het al heel snel bereikt en de ander kan je nog best een stapje verder.

-Dus uhh als ik het even heel zwart-wit vertaal wat jij net zegt zeg jij: je moet iemand in de praktijk zien om te kunnen zeggen waar zijn plafond zit?

Ja, helemaal waar. Je kan niet een algemene regel op zetten van 'tot daar gaan we'. Dat kan niet.

-Is het lastig om daar vooraf een inschatting in te maken?

Als je de mensen al kent bedoel je?

-Ja? Of gewoon de beperking op zich. Dat je vooraf een inschatting kunt maken van: dat zou sowieso niet kunnen omdat...

Weetje je kan twee mensen hebben die autisme hebben. Maar je kan niet zeggen 'oh dus die gaan zo ver', ze zijn alle twee weer afzonderlijk van elkaar, hebben die weer hun plafond.

-Echt per individu?

Ik vind dat je het heel individueel moet bekijken. Ja.

-En wat zou er volgens jou moeten gebeuren om het sociaal return te bevorderen van de cliënten van hier? Wat zou hier nodig zijn om ze naar buiten te krijgen?

Ja... Er zijn al heel veel cliënten hier die al in de sociale wereld zitten he. Die overal bekend zijn of die in hun dorp iedereen kennen, tot vervelens toe. Misschien toch activiteiten verzinnen. Ja, van hieruit activiteiten verzinnen om uhhh naar buiten toe iets te doen. We hebben hier natuurlijk al wel met de open dag dat we de mensen van buitenaf hier betrekken met wat we hier doen. En dan kunnen de cliënten ook hun dingen laten zien. En wat je dan zou kunnen, wat we nu nog niet doen is ook echt werkzaamheden laten zien. Die is dit aan het maken en is dat dan ook daadwerkelijk aan het maken.

-En wat denk jij dat zij daarvoor nodig zullen hebben van hier?

Stimulatie. Stimulans. Ja ik denk dat je weinig tegenwerking ondervindt omdat het gewoon stimuleren is.

-Ja, en qua veiligheid? Hoe kijk jij daar tegenaan?

Ik denk dat het veilig kan. Maar dat is ook weer zo afhankelijk van wie het is. De één zal je niet alleen de straat op laten gaan en de ander wel.

-En bij wie zie jij die taak liggen om dat van te voren een beetje te kunnen bepalen wie dat kan. Ligt dat ook bij jullie denk je of bij de familie bijvoorbeeld?

Ja ik denk dat bij de naasten die taak ligt maar zeker ook bij ons. Bij de mensen met wie ze werken. Zeker. Meestal kent de familie ook niet de persoon zoals ze hier werken. Maar de kwaliteiten die familie kent en de kwaliteiten die wij kennen kunnen we heel mooi samen gevoegd worden.

-Ja, en als je kijkt naar de manier van werken? Wat werkt volgens jou prettig voor deze doelgroep?

Duidelijkheid. Duidelijkheid ook in de zin van uhh 'dit gaan we doen, dit gaan we maken' want wachten op van 'wat zou je willen doen' dat werkt niet. Het gaat echt over duidelijkheid en aangeven.

-Afbakenen wat er gaat gebeuren dan.

Ja.

-Want merk jij dan ook als je vooraf gewoon dingen duidelijk plant met de mensen hier zeg maar, dat het dan beter loopt?

Ja. Gewoon duidelijk van 'dit gaan we doen, dit is het plan en daar gaan we mee verder'. Dat werkt goed.

-En zijn er nog andere dingen die belangrijk zijn naast duidelijkheid?

...

-Bijvoorbeeld van jullie als begeleiders of iets in de omgeving of?

Nouja, wat ik heel vaak nu ook wel tegenkom is dat je heel vaak dit bij die persoon moet helpen en dan roept iemand anders weer. De werkdruk is wel heel hoog. En B is dan bezig met de naaimachine en dan heel vaak 'ohh het is niet goed, kom je even'. En bij een haakwerkje 'ohh hoe moet dit'. Voor elk klein klusje moet je hier komen. Dus je bent wel heel erg... je hebt een beetje weinig tijd om werkelijk te begeleiden vind ik, om echt één op één te zijn, dat is bijna niet te doen. En dat zou ik wel heel belangrijk vinden. Eén op één hoeft niet, maar dat je wel ruimte genoeg krijgt om het goed te begeleiden.

-En vinden ze het bijvoorbeeld prettig om praktisch te leren of om theoretisch te leren?

Nee, dan denk ik meer aan praktisch. Natuurlijk is er wel een uitzondering zoals M die ook wel theoretisch dingen wel weten over het aquarium enzo. Nee maar over het algemeen zeg ik toch praktisch.

-En als jij kijkt naar jou zelf? Wat zal jij nodig hebben om de mensen te blijven begeleiden in 2015 met al die nieuwe eisen die worden gesteld?

Ja, nou ik zal wel wat meer informatie daarover willen hebben. Ook wel willen weten wat zijn de mogelijkheden. Wat ik ook heel prettig zal vinden is om echt te weten waar werken we naar toe dus om echt een plan te maken per cliënt, waar werken we met die

persoon naar toe. En wat voor richting? Gaat het over horeca of een praatje maken. Ik wil heel graag gericht weten waar werken we naar toe. En de ruimte, tijd om iemand daarin te begeleiden. Dat vind ik ook belangrijk om te weten. Soms moeten dingen zo snel dat je het zelf maar doet. En dat vind ik wel jammer.

-Dat gaat ten koste van de kwaliteit?

Ja. Van de cliënten maar ook van mezelf.

-En wat je straks zei dat je soms weinig tijd hebt en dat je overal tegelijk moet zijn vraagt ook veel van jullie.

Jazeker.

-Ervaar jij dat ook als een nadeel? Ook voor jezelf? Denk je dan dat je ook minder uit jezelf kunt halen misschien?

Zeker weten, zeker.

-En als je kijkt naar de maatschappij? Want je zegt; we halen wel eens mensen van buitenaf hierheen op een opendag bijvoorbeeld, maar wat denk jij dat er bij de maatschappij zelf nog ontbreekt aan kennis of informatie over deze doelgroep?

Hoe gevaarlijk is iemand met een handicap. Dan denk ik dat dat nog meespeelt van 'ohh het is griezelig want stel dat ie hier in de wijk rondloopt' weet ik veel... De onwetendheid van uhh de beperking. Er is nog teveel misschien een taboe, ik weet het niet. Ik vind het wel veranderd hoor. Maar het is ook wel een taboe wat van vroeger uit is opgelegd door ze weg te stoppen.

-Dus jij denkt dat als je de maatschappij meer informatie zal geven over wat het is en wat het inhoud dat dat dan makkelijker gaat?

Dat ook, maar ook het ervaren. Dus bijvoorbeeld een activiteit of marktkraampjes ofzo. Gewoon dat mensen ervaren wat het is.

-Echt in aanraking komen met de doelgroep zeg maar.

Ja. En dan heb je hier ook al wel zoals B die de hele dag rond loopt in het dorp, daardoor hebben mensen ook wel zoiets van 'ach, het zijn eigenlijk wel goeie mensen'. Geeft niks, is niet erg.

-Dus het zijn eigenlijk goede ervaringen die de maatschappij wat meer op zal moeten doen?

Ja.

-En hoe zal jij dat bijvoorbeeld kunnen realiseren?

Nou wat ik net zei, bijvoorbeeld uhh een bazaar maken of uhh zomermarkten en daar gewoon staan. Een open dag. Misschien wel één keer in de zoveel tijd een bijeenkomst van iedereen is vrij om binnen te komen lopen.

-Kan meedoen, koffie drinken..

Ja. Ja. Integratie.

-En heb jij het idee dat de mensen van hier dat wel zouden willen zeg maar?

De cliënten?

-Ja?

Jawel.

-Ook dat het voor hun misschien dan gemakkelijker zal zijn om een keer de supermarkt door te gaan om iets te durven vragen bijvoorbeeld?

Ja, en die jonge mensen voelen zich veel meer gezien. Die voelen zich nu nog steeds wel een beetje van uhh mmm? Schaamte misschien. Ik denk dat het vooral voor de jonge mensen uhh ja.

-Nou, tot slot: heb jij d'r vertrouwen in dat De Berkelhof er in 2015 klaar voor is, om sociaal return te bevorderen van de dagbestedingcliënten?

Dat is nog maar een paar weken he. Ik denk dat het wel goed komt maar of het over 8 weken al klaar is? We werken er naartoe, het is een proces.

-Maar jij denkt wel dat stel bijvoorbeeld aan het eind van 2015 dat aan die eisen die je van de gemeente straks hebt gezien...

Jawel.

-Daar heb jij vertrouwen in?

Daar heb ik wel vertrouwen in, ja. Met goede informatie en misschien een lezing over wat dan ook... ja, komt goed, geloof ik wel. Tussentijds even evalueren en kijken van hé hoe gaat het nu.

-Goed, dat waren mijn vragen eigenlijk. Ik weet niet of jij nog iets hebt toe te voegen of nog wat los wil laten hierover?

Uhh nee.

-Nee? Oke! Dan bedank ik jou!

Graag gedaan!

Interview werknemer 3

-De eerste vraag, wat is jouw visie op de participatiewet met betrekking tot de cliënten van hier?

Kiek, doar goaw al (kijk, daar gaan we al). Wat is mien (mijn) visie uh... ik denk dat een heel klein percentage wel in één van disse (deze) nohh... wel in het groene vlakje. Een aantal zullen in het groene vlakje passen, ja (participatieladder).

-Ja. En zie jij het als een toegevoegde waarde. Zie jij het als iets positief of negatiefs?
Ja.

-En waarom is het voor jou positief?

Nou omdat ik wel eens denk dat ze meer kunnen. Het zijn hier ook vooral de mensen die al wel 8 jaar of langer zijn, en deze hangt een beetje... dan blijf je wat makkelijker in dingen hangen. En dat vind ik wel jammer voor een aantal. Ik denk dat ze wel wat meer kunt.

-En de participatiewet kan daar wat meer aan bijdragen? Wat meer triggeren en prikkelen?

Ja. Precies ja.

-Ik schrijf ondertussen even de hoofdpunten mee.

...(Er komt een cliënt binnen waar Hermien zich kort over ontfermt)..

-In hoeverre denk jij dat de huidige activiteiten van De Berkelhof al aansluiten bij de participatiewet?

Uhh... ik denk meer de komende activiteiten. Omdat hier ook wel iets staat te veranderen. En we krijgen meer jeugdige deelnemers en die zijn wat makkelijker te prikkelen. Om dingen te leren. Dus dat gaan ze hier echt wel meer gebeuren.

-Dus jij denkt dat het huidige aanbod op dit moment uhm misschien niet voldoende is. Maar wat er in ontwikkeling is dat dat al wel aan gaat sluiten.

Ja. Wat positief bijdraagt uhh voor een aantal cliënten.

-En wat zijn volgens jou op dit moment de sterke punten van de activiteiten die jullie aanbieden?

De sterke punten zijn dat het niet af hoeft. Dr zit geen druk. Geen druk. En er zijn dingen die af moeten qua productie werk. Tuurlijk appeltaartjes bakken en zulk soort dingen. En dan s middags is vaak de ruimte om wat te knutselen. Gewoon lekker rustig en in kleine groepjes.

-Ja, kleine groepjes is ook positief.

Ja.

-En, als je kijkt naar de zwakkere punten? Wat zal volgens jou verbeterd kunnen worden?

Uhh, ik denk meer doelgericht werken.

-Ja, en doelgericht in de zin van wat de persoon zelf wil bereiken? Dat je daar meer op gefocust bent?

Ja, ja.

-En wat zal jij daar bijvoorbeeld voor nodig hebben?

Uhm, de wensen van de mensen. De zorgplannen bespreken. Dingen goed evalueren. En kijken of het haalbaar is.

-Ja, en jij hebt het idee dat het op dit moment wat minder ligt of op een lager pitje of? Denk ik soms wel. Maar ligt ook een beetje aan de samenstelling van de groep hé. Je hebt geen ene doelgroep t'is hier... En dat maakt 't wel iets ingewikkelder om dingen... En vooral als je ze in één groep in ene ruimte dan is't wel heel, heel verschillend. Beetje, echt wel beetje heen en weer uhh.

...(Hermien haalt even haar telefoon om contact te houden met een collega over een desbetreffende cliënt)...

-En wat denk jij dat De Berkelhof verder zal moeten ontwikkelen om aan de eisen te voldoen volgend jaar van de participatiewet?

Ik denk niet zo heel veel. Er is al heel veel vernieuwd de laatste jaren. Echt uhh. En ruimtes gecreëerd om in kleinere groepjes met elkaar te werken.

-En als je kijkt naar mensen in de maatschappij zetten. Bijvoorbeeld die cirkel of het sociaal return. Iemand wil graag koffie gaan schenken in een buurthuis. Wat zal die persoon dan nog meer nodig hebben vanuit hier of denk jij dat het huidige aanbod dan kloppend is?

Dat denk ik. De mensen die dat kunnen doen dat hier ook wel eens en koffie zetten. Die zijn wel capabel genoeg om dat te doen.

-Dus er zal niks extra's bij hoeven voor jou?

Nee, nee.

-Dan heb ik nog een aantal vragen over de cliënten en wat jouw visie daarop is. Wat zijn volgens jou de kwaliteiten en de vaardigheden van de cliënten van hier?

Ja dat is ook al zo heel verschillende hé. Uhh... ja dat varieert enorm. Van van, zelfstandigheid tot lezen en schrijven. Hebben we natuurlijk een aantal mensen van tot niet. Niks. Niet kunnen lezen en schrijven. Geen zelf initiatief nemen. Die aangestuurd moeten worden, steeds. Ja.

-En als je kijkt naar de mensen met een licht verstandelijke beperking?

Uhm.. Daar is het te leren. Daar bu'w ook wal met bezig (daar zijn we ook wel mee bezig) . Steeds dingen... ja.

-Dus dan zou een kwaliteit van hun zijn dat ze openstaan om te leren bijvoorbeeld?

Ja, ja.

-Mmm. En zijn er nog andere kwaliteiten volgens jou? Of vaardigheden die heel veel mensen wel bezitten hier?

Uhm.... Ja ook weer heel heel verschillend. Is eigenlijk een beetje hetzelfde antwoord. Van zelfstandigheid zichzelf kunnen redden tot ja...

-Echt kijken naar de persoon zelf?

Ja, ja dat vind ik hier nogal heel divers. Is ook leuk maar ook wel...

-Ook wel uitdaging.

Ja. Absoluut.

-En waar ligt het plafond van functioneren volgens jou als je kijkt naar de doelgroep?

Geef mien 's effen een veurbeeld (geef mij eens even een voorbeeld)! Plafond van functioneren...

-Ja wat zou echt de max zijn, een max qua ontwikkeling? Het haalbare?

Het haalbare. Zelf kunnen koken, boodschappen. Ja, dat is hier een aantal mensen ja...

-En wat zou volgens jou dan bijvoorbeeld niet kunnen?

Personen alleen reizen of... he. Alleen de stroate op (alleen de straat op).

-Dus dat zou volgens jou... daar zit echt het plafond? Dat zou niet kunnen?

Ja denk ik. Denk ik.

-Zijn er nog andere dingen. Je zegt alleen reizen, de straat op.

Alleen reizen.. de stroate op (alleen de straat op)...

-En als je kijkt naar de koppeling naar de maatschappij met het meedoen?

Ja dan zal het 'alleen' in een heleboel dingen toch wel wat lastig worden. En sociale contacten denk ik ook contacten leggen.

...(Cliënt moet naar de wc maar deze is al enige tijd bezet. Hermien gaat hierover met de cliënt in contact. Vervolgens gaat een andere cliënt naar buiten. Ze neemt per Whats App contact op met collega om haar hiervan op de hoogte te stellen)

-Dus om even terug te komen op de maatschappij. Alleen contact leggen zal heel lastig zijn.

Dat is lastig ja.

-En wat zal er volgens jou moeten gebeuren om het sociaal return te bevorderen voor de cliënten? Dus om ze toch mee te laten doen. Wat zal er dan volgens jou nodig zijn?

Ik denk toch wel meer de nadruk op een dagbesteding d'r op leggen. Om dat te oefenen.

-Ja, en hoe zie jij dat bijvoorbeeld voor je?

Uhm.. onder andere meegaan boodschappen doen. Want dat doot ze.. En zelf dingen af laten wegen. Zulk soort dingen allemaal. Zelf dingen laten pakken of uitzoeken.

-Dus dat je hier het oefenen doet en dan kunnen ze het in de praktijk uhh?

Als het goed is. Maar ja een aantal kunt er dat ook al wel hé, natuurlijk. Die doot (doen (meervoud)) dat al heel lange zelf.

-En als ik dan terug kom. Want we hadden het straks over het huidige aanbod. Jij zegt: ik denk dat het zo goed is. En als je 'm dan terugkoppelt aan deze vraag 'oefenen met boodschappen doen', zal er dan misschien toch meer nodig zijn? Of zeg je van 'nee dat...'
Eigenlijk dow dat ook al wal (eigenlijk doen we dat al wel). Ja veur diegene den dat kan dow dat altied al wel (voor diegene die dat kan doen we dat altijd al wel). Het is in het begin wel heel eng. Maar gewoon doen: proberen. Ja, ja.

-Uhm.. En welke manier van werken werkt volgens jou prettig voor de doelgroep?

Structuur. In de eerste plaatse. Doar bunk heel arg veur (daar ben ik heel erg voor).

Structuur. Rust. En ook vooral duidelijkheid. Heel goed veuraf aangeev'n (heel goed vooraf aangeven) wat een dagdeel of de dag brengt. Ook al naar aan gelang wie je bi-j oe hebt (ook voor wie je bij je hebt). Dat is de helft van het werk en de rust van de dag. Vind ik, ja.

-Oke. En als je kijkt naar bijvoorbeeld theoretisch leren of praktisch leren? Waar zal de voorkeur liggen?

Praktisch. Ja.

...(Ze gaat even naar een cliënt toe om haar aan het werk te helpen)...

-En qua begeleiding wat zou volgens jou de beste manier van werken zijn?

Uhm.. meewerken. D'r tussen goan zitt'n (d'r tussen gaan zitten). Neet oe als een juf goan opstell'n (niet je als een juf gaan opstellen). Gelijkwaardig.

-Ja, mooi uitgangspunt.

Dan krieg t meeste veur mekare (dan krijg je het meest voor elkaar).

-En waarin merk je dat?

Tevreden snuutjes. Gezellig. Lachen. Ja.

-En wat zal jij persoonlijk nodig hebben om de cliënten te blijven begeleiden volgend jaar? Want er komen natuurlijk meer eisen hé. Er worden meer... het moet meer het lerende karakter hebben. Wat zal jij dan nodig hebben om de cliënten te blijven begeleiden?

Wat zal ik neudig hebb'n... uhm.. ik denk toch wal wat ondersteuning of een cursus daarin. Ja. Want dat buw (zijn we) hier natuurlijk heel weinig gewend. Wi-j (wij) hebt heel weinig verloop gehad altied (altijd) he. Dat mark ie zelf ook wel (dat merk je zelf ook wel). Ie sukkelt eigenlijk zo met he (je loopt eigenlijk zo mee hé). Iedereen sjokt. En no is het effen van (en nu is het even van): 'ohh' dus dat is goed.

-Effen weer wakker worden?

Ja, ja dat is goed.

-En een cursus waarin? Waar denk jij dan aan?

Noh beetje jeugd euh... jeugdbegeleiding denk ik. Betje (beetje) op dat uhh die lerende factor. Ja. Um 't ze euh zo makkelijk en duidelijk mogelijk te maken. En geen ingewikkelde en lange toestanden moar (maar) kort en helder ja.

-En dan komen we al bij de laatste vraag. Zo!! Ohnee: één na laatste... *Ik wol al zegg'n: wi-j vleeft d'r deur (ik wou al zeggen: we vliegen er door)! Ja we zijn snel!*

Welke kennis en informatie denk jij dat er nodig is of op dit moment ontbreekt in de maatschappij over de doelgroep?

Wat ontbreekt er...

-Ja of wat zal er nodig zijn om volgend jaar de participatie makkelijker te maken?
Makkelijke taal. Duidelijke (duidelijke) taal. En niet van die ingewikkelde toestanden dat iedereen tegen het plafond vlug van 'oh help help waar gaat dit oaver. T geet over mien moar ik snap d'r niks van' (oh help help waar gaat dit over. Het gaat over mij maar ik snap er niets van). Ik denk korte duidelijke taal. Dat dat gewenst is. En ik ook voor ons. Dat heb ik ok (ook). Ak dat leaze denk ik 'oh, oke, dat mot ik nog een keer leazen'. Leas ik 't d'n tweede keer denk ik 'dat hek net ok neet e'zene. Sjeszus, kan dat neet anders? (als ik dat lees denk ik 'oh oke, dat moet ik nog een keer lezen. Lees ik het een tweede keer denk ik 'dat heb ik net ook niet gezien. Sjeszus, kan dat niet anders?)'

-Nee, dus de maatschappij zal moeten weten dat ze uhh duidelijke en makkelijke taal moeten gebruiken richting mensen met een beperking?

Ja. Dat denk ik. Ja.

-En zijn er nog andere dingen die ze zouden moeten weten?

Um doar met te beginn'n (om daar mee te beginnen). De duidelijke (duidelijke) taal. Ja wat moet ze nog meer weten..

-Iets over functioneren of over 't niveau of?

Joa dat sowieso. Natuurlijk. Mot natuurlijk wal passend wean (moet wel passend zijn). Het mot wal passen bi-j de persoon (het moet wel passen bij de persoon). En de persoon met d'r zich veilig bij voelen. Want dat wordt nog wel eens onderschat hé? En vooral mensen met een licht verstandelijke beperking. Ik bedoel dat zie je... En ik doot 't zelf ok heur. Dat zeet ik hier ok hé. Vooral nieuwen waar je nog niet helemaal goed van weet... En dan kriej 't dossier 'oh God, kan kan helemoal neet leazen of schrijven'. Echt zo mooi veurdoon. En 't geet natuurlijk ook helemaal neet om 't d'r uut zeen. 'oh oh' wi-j neet? Wat hef den zich rot e'veuld. Dat is bedreigd en dat is heel eng. At oe iets e'vraagd wordt en ie-j durft neet te zeggen. Ik denk naah.. dat moet ie sowieso uh.. ie mot wal zeker iets van de cliënt afweten. (En ik doe het zelf ook hoor. Dat zie ik hier ook hé. Vooral met nieuwen waar je nog niet helemaal goed van weet. En dan krijg je het dossier 'oh god, kan helemaal niet lezen of schrijven'. Echt zo mooi voordoen. En het gaat natuurlijk ook helemaal niet om hoe je d'r uit ziet. 'oh oh' weet je wel? Wat heeft die zich rot gevoeld. (...)) Als je iets gevraagd wordt en je durft het niet te zeggen. Ik denk naah.. dat moet je sowieso uh... je moet wel zeker iets van de cliënt afweten.

-De maatschappij zal eigenlijk.. want eigenlijk wat ik je nou een beetje hoor zeggen is ook wel misschien de overschatting. Dat je dan toch denkt van 'oh, ..'

Ook daar voor oppassen. Heel arg veur oppassen. Ik denk dat doar de meest'n met de fout ingoat.

-Dat daar echt wel een valkuil zit.

Ja.

-Komen we dan wel bij de laatste vraag. *Hahaha, noa toch (nu toch)? Nu wel!*

Heb jij er vertrouwen in dat De Berkelhof er in 2015 klaar voor is om het sociaal return te bevorderen?

Ja, ja. Ja, Susanne kennende, bu-w d'r wal kloar veur (zijn we er wel klaar voor). Ja.

-Heb je alle vertrouwen in?

Ja, helemoal (helemaal). Ja.

-Dan was dat m!

En dan zult wi-j te zeen (en dan zullen we het zien)! Ja!

Interview werknemer 4

-Eens even kijken... Wat is jouw visie op de participatiewet met betrekking tot de cliënten van de dagbesteding?

Je begint al gelijk met een goede vraag haha.

-Ja haha, wat zijn jouw eerste gedachten daarover?

Ik... Dat het wel een hele uitdaging is om de mensen hier uhh... Door doelgericht te werken er nog wel heel veel te bereiken valt. Dat.. dat ben ik van overtuigd. Maar dat het ook wel heel veel organisatie vraagt. Dat er veel werk in zit.

-Dus jij denkt dat het een positief ding is?

Ja. Ik denk dat iedereen hier zowel de medewerkers als de cliënten zich hier steeds meer van bewust wordt dat niet alles maar zo meer wordt gedaan zoals het vroeger kon, dat je wel beter over dingen gaat nadenken. Dat mensen veel meer dingen kunnen en dat dat betuttelen een beetje weg moet.

-Echt het uitdagen, prikkelen...

Ja.

-En uhhh als je kijkt naar de huidige activiteiten van De Berkelhof. In hoeverre denk jij dat het dan al aansluit bij die ontwikkelingen? Van het uitdagen, het prikkelen, meedoen in de maatschappij.

Dat is er al wel maar ik denk dat het nog wel veel meer kan. Maar ik zie ook wel dat we daar al mee bezig zijn. Je kan het ook niet... In kleine stapjes. Grote stapjes zijn moeilijk te realiseren. Ik denk dat je met kleine stapjes moet denken. Maar ik denk wel uhh dat we daar wel mee bezig zijn ja.

-En waar zie je dat in terug?

Nu als het over de doelgroep wel ja.. of nee onze doelgroep niet.. we hebben wel steeds meer jongeren hé. Dus daar is wel sowieso, daar wil iedereen wel dat die steeds... niet helemaal afhankelijk.. dat ze gewoon zelf nadenken van 'als ik dit doe kan ik daarna dat doen'. Daar moet je toch sowieso wat mee vind ik. En met de ouderen kijk, dat ligt heel ver uit elkaar natuurlijk. Bij de oudjes die hier al heel lang zijn heb ik zoiets van 'ach'... Je kunt ze nog wel wat leren. Ik bedoel als ze het eten op hebben ging iedereen altijd van tafel af. Lekker in de stoel zitten of naar buiten. En nu wie het kan hoor, en de meesten kunnen het echt wel, eigen bord terug zetten. Kopjes bij kopjes, borden bij borden, bestek bij bestek dat soort dingen.

-Meer eigen verantwoordelijkheid in wat ze hier doen zeg maar.

Ja.

-Oke. En welke van die activiteiten sluiten dan nu al aan? Bijvoorbeeld zelfstandig dingen opruimen dan zeg jij...

Ja verantwoordelijk zijn hun eigen ding. Verantwoordelijk voor als je gegeten hebt om hun heen het servies opgeruimd wordt. En dan kun je ook veel meer doen, veel meer, zoals met een werkje wat ze maken, zelf spullen pakken en zelf spullen opruimen. Zo makkelijk he 'laat maar liggen'. En wij deden het ook veel te veel. Soms is het ook makkelijk om het zelf te doen, want gaat veel sneller en dan heb je het op de goede plek liggen. Dat mensen zich ervan bewust worden als ik het zie staan ga ik het niet meer opruimen.

-En wanneer is die knop omgegaan dan? Daar ben ik dan wel benieuwd naar van wanneer heb je gezegd van 'oke, ik ruim het nou niet meer voor jou op maar je mag het zelf op gaan ruimen'?

Ik denk toch wel dat je toch wel met jongere mensen te maken hebt. Als je het niet doet gaan ze mee in wat hier normaal is, of ja niet normaal is, maar wat er al een beetje ingeslopen was maar... Alles werd je maar aangedragen zovan dat beetje betuttelen, en misschien ook wel dat we de leeftijd hebben we zijn een beetje een oud team we zijn een beetje van het betuttelen misschien nog wel. En nu, nu je ziet dat de jongeren ja.. dan ja ben je helemaal gek, je kan je eigen spullen toch wel opruimen. En die vinden het maar wat makkelijk hoor dat je opruimt. Die gaat ook lang onderuit zitten zovan 'het wordt

hier toch voor je gedaan? En uhh dat moet gewoon ja, om. Als je je er als team maar van bewust bent en daar zijn we ons opzich wel van bewust.

-Denk je ook dat dat te maken kan hebben met de opvoeding? Bijvoorbeeld omdat jongeren nu misschien al meer in de maatschappij rondlopen dan dat bijvoorbeeld de oudere mensen dat deden?

Dat denk ik wel. Dat denk ik wel. Er komen er ook wat van de thuissituatie die worden door de ouders heel erg betutteld. Maar die zitten ook op een school waar die daar ook mee werken. Ieder heeft wel zijn eigen dingetjes. Wat je kan binnen je grenzen dat je daar uh...

-Wel interessant dat daar dan verschil in zit.

Met mij en met iemand anders?

-Nee met de oudere generatie en de jongere generatie!

Oke ja. Ja. Maar ik denk dat dat ook meer de cultuur van hier is hoor. Dat je misschien als je op een andere dagbesteding zit je meer, nog veel meer zelfstandig bent. Dat groeit denk ik zo.

-Sluipt er een beetje in...

Ja. Kijk en ook dat je denkt ik vind het veel te druk als iedereen gaat lopen, laat ik het maar doen. Iedereen loopt daar en dat geeft onrust. Plus het is maar net waar je dan de prioriteit legt. En die onrust, vind je dat dat storend is of vind je het juist belangrijk dat mensen.... Heb je trouwens last van het geluid? (veel cliënten waar luid aan het praten)

-Nee ik niet. Heb jij er last van? En de opname? Volgens mij pakt hij het wel want dat streepje voor het geluid beweegt steeds met ons mee dus dat gaat wel goed.

-En wat zijn volgens jou de sterkte punten van de activiteiten die jullie aanbieden?

Uhm... nou de continuïteit wel. Ik denk, ik ben zelf van buiten, dus dan zie ik wel bijvoorbeeld de dieren en daar is het echt wel goed dat daar continuïteit is. Bij dieren moet dat sowieso. Maar ook wel goed gestructureerd bij de dieren van elke dag drinkwater en wat je moet doen. En ik vind ook wel dat ik zie dat er verandering is in de dierenshuur. Als de mensen klaar waren gingen ze weg, lag overal nog stro en dan lag daar nog een borstel en nu is het gewoon iedereen ruimt zijn eigen spulletjes op. En ik vind mensen spreken elkaar er op aan. Dat is zo grappig hé. Ik ga jouw troep niet opruimen, dat doe je zelf maar! Wil jij je pony nog borstelen? Prima de mijne is klaar ik ruim mijn spullen op. Dat is wel grappig om te zien ja.

-Dus continuïteit en structuur zijn sterke punten.

Ja. Ja noh goed, en kan nog best wel wat verbeterd worden hoor. Dat weet ik zeker. Zeker als je buiten kijkt. Als je slecht weer hebt een dag als je de dieren dan klaar hebt... zeker als de pony's buiten lopen en het heeft geregend dan kun je ze niet borstelen weet je wel. Ja goed, je kan ze wel naar binnen halen en dat wat je elke dag doet, en je kan ze wel een handjevol voer geven en je kan wel even hoeven uitkrabben wat dat heeft met het weer opzich niks te doen. Maar het borstelen op zich wil dan niet. Het is wel, zoals laatst met zo'n dag dan moet je wel ander werk zoeken. En dat kan wel eens tegenvallen.

-Dus dat zou dan zeg maar een verbeterpunt zijn qua...

Ja absoluut. Het moeilijke daaraan is dat de groep zo gevarieerd is. Dat is best wel lastig is om iets te bedenken waar iedereen aan mee kan werken hé. Wat geschikt is voor iedereen.

-Vraagt ook veel van jullie dan.

Ja ja. En dan is het ook wel lastig dat je alleen met parttimers zit. Dat vind ik dan ook wel een nadeel hoor. Bijvoorbeeld ik bedenk iets maar ik kan het morgen niet afmaken, want morgen is mijn collega. En dan is communiceren wel heel heel belangrijk. Denk dat communiceren wel één van de moeilijkste dingen binnen een bedrijf is hoor. Er gaan heel snel dingen in fout.

-Hebben jullie dan een overdrachtschriftje of zo?

Ja nou van alles al geprobeerd. ... (onverstaanbaar)... en meestal heb ik wel als ik gewerkt hebt en mijn collega werkt en er zijn kleine dingen dan app ik even ofzo. Maar dan nog zie je dat het nog niet altijd goed gaat. Er blijft wel eens werk liggen of iemand is ergens mee begonnen. En dan komt er een andere dag een andere collega en dan 'ik weet het

niet, laat maar liggen' weet je wel. En dan komt er een andere dag een collega weer en weer en dan zijn er stukjes verdwenen of één van de deelnemers heeft er al iets mee gedaan. En dat is uh... en uiteindelijk het product dat je wil maken komt dan gewoon niet af. En dat komt niet echt heel goed uit de verf nog, nee.

-En zijn er nog andere dingen waarvan je zegt: dat is minder van hoe het nu loopt? Wat ik graag beter zal willen zien? Je zei al alternatieven zoeken is soms lastig, communicatie.

Nee, het enigste wat ik dus zelf. Wat ik wel... Als je heel doelgericht met mensen werkt.. je hebt niet van iedereen exact de doelen dat is best wel lastig denk ik. Dat je niet weet wat voor doel iedereen heeft. Ik doe dat wel steeds meer maar...

En om daar altijd aan te voldoen. Weetje dan zal je haast één op één moeten. We hebben best wel een aantal deelnemers die best wel heel veel aandacht opeisen. Bijvoorbeeld een A. Ken jij A.? Ja. Ja dat is dus een voorbeeld van als hij die zijn dag niet heeft en een dag heeft dat ie niet wil dan loopt hij constant weg en dan kun je daar heel druk mee zijn. Dat je al die anderen, dat je dan wel heel veel te doen hebt, maar dan kun je eigenlijk nergens aan beginnen. Je bent steeds van je werk af je wordt steeds door één opgeëist dan is dat best wel lastig.

-Heb je dan soms ook het idee dat er te weinig begeleiders zijn voor de groep als dit soort dingen zich voordoen? En niet alleen Jantje heeft het maar ook Pietje heeft het? *Ja dat vind ik heel dubbel want ik vind het werken best wel luxe want we hebben niet zo heel veel deelnemers op één begeleider staan. Ik bedoel het is niet twaalf deelnemers en één begeleider. Soms heb ik er maar drie en soms zes of zeven. Dat wisselt heel sterk. Nee dat vind ik niet, ik vind niet dat je te weinig deelnemers hebt maar omdat de groep zo gevarieerd is zie je gewoon wel eens dat bijvoorbeeld A., die gaat ervan uit dat de werkplaats... dat het niveau dan zo daalt in de werkplaats doordat die mensen er zijn die een lager niveau hebben. Gisteren bijvoorbeeld ging het over sinterklaas en toen hadden ze het over in de zak stoppen en die moest mee naar Spanje. En dat is kleuterniveau. En A. doet eerst heel gek mee maar op gegeven moment heeft hij zoiets van 'waar ben ik nu', die loopt er uit. En dat is gewoon omdat je met een heel groot verschil aan niveau werkt. En dat vind ik best wel eens lastig. En je kan er ook gebruik van maken. Kijk sommigen hebben een nog best wel hoog niveau die kunnen bijvoorbeeld iemand met een heel laag niveau... kun jij samen met hem, of met haar weet je wel... 'Jij kan dat, wil jij dat een beetje gaan begeleiden?' Maar een A. kan dat gewoon niet. Je kan A. niet de verantwoordelijkheid geven. En dat mag ook niet. Maar je kan A. niet zeggen kun jij die even bij je nemen want je weet gewoon niet wat hij gaat doen. Wat dat betreft is hij onbetrouwbaar terwijl het een schat van een man is hoor.*

-Echt inschatten dan per persoon, kijken naar de persoon zelf van...

Ja. Als je nou een groep hebt met mensen met alleen maar down syndroom en ja, die zitten allemaal maar aan tafel. En ik wil niet zeggen dat dat dan goed gaat. Maar ik denk dat het makkelijker uhh, makkelijker te begeleiden is dan, dan bij ons. En dan heb je nog dat je heel veel verschillende plekken hebt. Sommigen vragen naar de tuin, de werkplaats en wat lopen er hier en dan ja, dan moet je schipperen hoor. Soms sta je wel in spagaat hoor van wat ga ik nu... en ik vind uhm dat iedereen heeft recht op evenveel aandacht. En daar heb ik dan moeite mee. Dan zie ik sommigen wel die zich alleen redden en die er niet om vragen, die kunnen soms de hele dag één ding doen zonder dat er eigenlijk naar omgekeken wordt en dan denk ik wel van...

...(paar minuten waar ik praat met een oud-cliënt van mij die langsloopt)...

-Uuhhh, waar hadden we het ook al weer over? *Ik weet het ook niet meer hahaha.*

Volgens mij dat ik wel eens in spagaat zat. Ja inderdaad!

-Veel uitdaging ook voor jullie hierin?

Ja, zeker. Ja.

-En waar denk jij dat De Berkelhof nog zou moeten ontwikkelen om aan de eisen van de participatiewet te voldoen?

Volgens mij hebben...

-Om volgend jaar de mensen echt meer de maatschappij in te krijgen om ze bijv. in zo'n buurtcentrum iets te laten doen. Wat zal dan vanuit hier moeten gebeuren?

Ik denk dat je uhm nog meer gebruik moet maken van bewoners uit Haarlo, vrijwilligers uit Haarlo. Die kunnen zoveel betekenen voor hier. Het verbaasd mij ook altijd, en het zijn er wel steeds meer, maar het zijn er niet echt veel uit de Haarlose gemeenschap. Ik denk dat het een stukje onbekendheid is, stukje angst dat mensen hier niet zo makkelijk heen gaan. Terwijl ze wel iets kunnen betekenen. En die kunnen juist mensen van hier meenemen naar een buurthuis naar een... ja. Integreren in de gemeenschap. Dat vooral voor de bewoners met name vind ik gebeurd dat te weinig.

-Ja, dus dan zou De Berkelhof iets op moeten zetten om het dorp Haarlo bijvoorbeeld hierheen te halen?

Mja, dat is natuurlijk wel heel zwart wit gezegd. Zo bedoel ik het niet. Het is niet de bedoeling dat Haarlo hierheen komt, dat ze daar ook niet op staan te wachten. En met name voor de mensen van hier dat weet je zelf wel, die zijn gehecht aan privé dus.. Beetje afwachtend en ...(onverstaanbaar).... Maar ik denk wel zoals B. doet bijvoorbeeld die heeft wel mensen uit Haarlo die hem kennen en hem meenemen naar het koor enzo. Dat bedoel ik wel dat meer mensen... Een keer boodschap met W. gaan doen of mensen die af en toe met hun meegaan. Of als er iets in Haarlo te doen is dat, de markt bijvoorbeeld, dat iemand hun even meeneemt en even ophaalt en kopje koffie met hun drinkt ofzo.

-Dus meer z'n maatjesidee? Dat iemand aan iemand gekoppeld wordt zeg maar om dan...
Ja en dan denk ik van ze zijn hier wel. En ook wel wat in Haarlo. Maar toch ook wel heel veel die door bijvoorbeeld collega's die ze kennen of iets maar dat is toch wel buiten Haarlo. Dan denk ik van 'waarom gebeurd dat niet zo dichterbij?' Er zijn toch hier in de buurt ook wel mensen die uh..

-Dat je er makkelijker heen kunt.

Ja, ja.

-En bijvoorbeeld qua uhh leren of ontwikkelen zelf? Van de mensen om hun vaardigheden bijvoorbeeld maar uit te dagen?

Of er nog wat verbeterd kan worden?

-Ja?

Oh vast. Oh zeker wel. Nee ik denk van wel. Ik denk dat er altijd wat te leren is. Alleen ik kan niet zo iets heel snel bedenken want... Maar dat weet ik wel zeker. Als je er echt goed over nadenkt en je hebt een voorbeeld van iemand en je gaat met elkaar aan tafel en je heb het over iemand dat je samen wel bedenkt van 'dat kan nog wel, dat kan nog wel', vast wel. Maar ik denk wel als je hier de oude mannetjes hier hebt denk ik van 'God laat hun lekker van hun oude dag genieten' en laat lekker...

-Ja dat vind ik zelf ook wel. Dan vraag ik mij ook wel af kunnen ze dat dat af gaan dwingen dat een B. iets gaat doen in de supermarkt? Dan denk ik nee: dat kun je gewoon niet..

Nee precies laat die lekker z'n ding doen. Maar zoals L. Weet niet of je die kent? Nee. Ja die zijn wat later gekomen die zijn allemaal jonger. Of bij M. Bij haar ligt het wat gecompliceerder daar zou het ook lastig zijn. Maar zoals A. zou best wel wat kunnen doen voor de maatschappij.

-Beetje afhankelijk van de persoon die dan..

Ja, het is niet voor iedereen. Maar dat is denk ik met alles wat je doet. Je moet echt naar het individu kijken, je kunt niet alles maar op één grote hoop gooien en zeggen van 'dat geldt voor iedereen'. En zeker bij dit soort mensen niet. Bij ons al niet maar bij een ander al helemaal niet.

-Dan heb ik nog een aantal vragen over de cliënten zelf en wat jouw visie is daarop.

-Uhh wat zijn volgens jou de kwaliteiten en de vaardigheden van de cliënten van de dagbesteding? Waar ligt hun kracht?

In het algemeen?

-Mm?

Uhm, dat vind ik een lastige vraag. Dat is toch voor iedereen verschillend?

-mm, Ja dat kan! Waar zitten de verschillen dan in? Ligt dat dan aan de doelgroep of aan de leeftijd of..

Ja aan het niveau wat ze hebben, wat de beperking is. Ik kan niet zo één vaardigheid opnoemen die voor iedereen geldt. Is zo verschillend.

-En als je kijkt naar de cliënten met een licht verstandelijke beperking? Zoals een W. bijvoorbeeld?

Wat haar vaardigheden zijn?

-Ja? Wat zijn kwaliteiten?

Ja, W. weet ik niet. Maar ik vind wel een kwaliteit van heel veel mensen maar dat ligt een beetje aan de sfeer hier, dat ze wel als ze hier rondlopen dat ze wel uitstralen dat ze het prettig vinden om hier te werken. Je kunt zien dat ze zich wel gewaardeerd voelen. En dat straalt je uit, als je gewaardeerd wordt. En als ze weg gaan worden ze bedankt voor dat ze hebben geholpen. Al is het maar een heel klein ding maar dat ze wel actief deelgenomen hebben aan...

-Ja, dat is wel mooi om te zien. En ook een mooi compliment naar jullie! Dat jullie wel diegenen zijn die aan het eind van de dag zeggen van 'dankjewel' en uistralen dat je dankbaar bent voor wat ze doen.

Ja zo'n cultuur is het wel een beetje dat je ja... dat is denk ik wel één van de.. ja beetje algemeen dat straalt het hier wel uit, denk ik. En toch wel beetje jong oud. Zie ik toch ook wel dat sommigen wat ouderen zich ontfermen over de jongeren. Sommigen lachen erom weet je wel maar ook wel mensen die zien van 'die is nog jong, die heeft nog hulp bij dingen nodig' die dan even een helpende hand aanbieden. En omgekeerd ook hoor. Je ziet dat bij de jongeren, met een licht verstandelijke beperking, die dan ook zien dat de ouderen hulp nodig hebben. Op zich is dat wel heel erg mooi als je dat.. Ik denk ook wel dat het hier aardig in evenwicht is. Je ziet wel de aanwas van jong. En dat is wel heel mooi.

-Maar dat is denk ik ook een kwaliteit. Dat je voor elkaar kunt zorgen. Sociaal.

-En als je kijkt naar het plafond van functioneren? Waar ligt dat volgens jou voor de cliënten?

Of dat bereikt is bedoel je?

-Ja, of wat zou volgens jou absoluut niet mogelijk zijn?

Als ik in hele grote lijnen hier kijk denk ik dat het voor niemand mogelijk is dat ze bij die 1% horen. (participatieladder, trede 6). Nouja, misschien op één of twee na die dan.. misschien denk ik dan nee... maar ik denk wel dat er een aantal waar ik van denk die kunnen wel betaald werk met ondersteuning doen. Dan denk ik wel van die kunnen dat best wel. Maar ik denk wel bijv. J. Die ken je wel ofniet? Die nu in het hoekje zit bij de deur? Ja. Ik vind van haar bijvoorbeeld van zij woont in Borculo, waarom ga jij niet in Borculo in een zorgcentrum waar je elke dag koffie kunt schenken? Of of ga daar gezellig met een ouder iemand die uit Borculo komt waar je dingen mee kunt delen. Die mannetjes zitten daar vaak zo te verpieteren. Dat zou wel kunnen want die meerwaarde heeft ze hier denk ik niet. Die meerwaarde zou ze daar wel hebben.

-En als je kijkt bijvoorbeeld naar overschatting? Denk je dat dat bij deze doelgroep heel hoog ligt ook ofniet? Dat als het eenmaal loopt dat uhh iemand die er minder verstand van heeft dan denkt van 'oh die redt zich wel...'

Daar moet je altijd wel heel waakzaam voor zijn. Het ligt heel erg op de loer hé, overschatting. Sommige mensen denk je van 'oh'. We hebben toevallig net een nieuwe cliënt binnen. En de allereerste indruk is van 'oh oh'. Maar als je er dan mee aan het werk bent valt het toch best tegen. Maar ik denk wel overschatting, dat dat heel erg op de loer ligt ja. Maar je komt er vaak heel snel achter dat je iemand overvraagt zeg maar. Signalen komen zo snel vaak... ja. En dat vind ik wel van hier dat we daar allemaal met elkaar wel heel erg bewust van zijn en kunnen overleggen van 'dat gaat niet goed'. Ja. Tijdje terug...

-En denk je ook dat iemand zonder opleiding, of iemand die niet in deze sfeer werkt dat ook op zou pikken? Of zal dat voor diegene lastig te zien zijn?

Ja, dat vind ik heel lastig ja.

...(cliënt raakt overstuur door het contact met een andere cliënt en Wilma is een aantal minuten bezig om te situatie op te lossen en we bespreken het voorval)...

-Even kijken... wat zal er volgens jou moeten gebeuren om het sociaal return van de mensen hier te bevorderen? Dus wat zal er nodig zijn om ze naar buiten te krijgen. Lijkt een beetje op de vorige vraag maar nou gaat het echt ook om het... niet perse arbeid te zijn maar ook om ze naar de supermarkt te laten gaan of...

Noh... dagbesteding is dat anders. Mensen wonen natuurlijk ook niet hier. Want dat vind ik een beetje wonen eigenlijk. Een eigen... nah werk ligt natuurlijk wel de werkplek. Dat is dan hun sociaal leven. Van wonen uit kan ik me voorstellen dat ze naar een sportvereniging gaan of dat ze... Maar hier de dagbesteding.. Dan heeft Haarlo niets te bieden he?

-Dan moeten ze het meer zoeken in hun eigen dorp?

Ja, ja. Donderdag is de markt en dan gaan er een aantal naar de markt. En dan ga ik nooit mee want ik doe dat nooit. Maar ik zou zeggen van 'hier heb jij de portemonnee, jij gaat betalen' 'jij hebt het lijstje, maak jij maar een lijstje wat er nodig is' dat zou ik dan doen maar ik weet niet hoe dat gebeurt.

-En voor de mensen die bijvoorbeeld hier op de dagbesteding zitten die wel uit Haarlo komen. Vind jij het bijvoorbeeld ook een verantwoordelijkheid vanuit hier om dat sociaal return dan te bevorderen of zeg je van: dat vind ik meer iets van een woongroep?

Nee dat vind ik wel iets van een woongroep. Ik vind wel dat als je daar aan mee kan werken zonder dat je daar echt heel veel inspanning voor hoeft te doen, vind ik wel moet je dat ook doen. Maar ik geloof niet, ik vind niet.. ik vind dat wel echt iets van het wonen.

-Omdat hun echt in de privésfeer zitten zeg maar?

Ja, ja. Ja ik heb wel zoiets van ik probeer het zoveel mogelijk als werk te zien voor de deelnemers die hier komen. En af en toe heb je een keer een 65+'er die is dan al met pensioen, die willen gewoon voor de gezelligheid komen en niet meer om te werken want hij is al 65. Want voor de meesten is het toch wel een beetje een werkplek. Ik denk dat je dat ook moet zien dat de dingen van het wonen als ze het dan over privédingen hebben, zeg ik ook altijd 'dat is het wonen, daar gaan we hier niet over praten'.

-Dus in jouw ogen moet De Berkelhof zich meer hier op richten (participatieladder), of zij daar echt op onder kunnen worden verdeeld en niet of zij een boodschapje in de supermarkt kunnen doen.

Wat dagbesteding betreft?

-Ja.

Dat denk ik wel maar qua wonen vind ik het wel, dat ze wel dus inderdaad.. nou van sommigen vind ik van het wonen dat die meer wel.. ook in Haarlo hoor best wel... Bij Prinsen (restaurant) is er best wel eens wat te doen en daar gaat B. dan heen. Maar daar kunnen misschien best wel meer... en daar is hier gewoon geen tijd van. Maar misschien dat er dan in Haarlo wel mensen zijn uit Haarlo die dan mensen meenemen daarnaar toe weet je. Want die zijn er best wel, dat geloof ik vast wel.

-Echt zoeken in vrijwilligers...

Ja, ja.

...(oud collega komt langs lopen waar ik even mee in gesprek ga en vervolgens gaat Wilma kort met haar in overleg)

-En welke manier van werken werkt volgens jou prettig voor de doelgroep? *Gestructureerd werken. Dat is het denk ik ook voor jezelf haha.*

-Maar bijvoorbeeld meer praktisch of theoretisch? Of veel begeleiding, weinig begeleiding? Grote groep, kleine groep?

Ja dat is ook weer zo verschillend. De samenstelling van de groep is heel verschillende hé? Maar ja ik denk praktisch, visueel maken. Dat werkt eigenlijk bij bijna iedereen hetzelfde. Voor sommigen werkt theoretisch ook wel maar voor de meesten moet je echt visualiseren. En kleine groepjes dat werkt wel ja...

-En als je kijkt naar wat jij nodig zal hebben volgend jaar? Om aan die punten te voldoen die de gemeente opstelt. Wat zal jij dan nodig hebben om de cliënten te blijven begeleiden?

Hahah uhm... wat ik ervoor nodig heb... collega's die duidelijk.. haha, nee dat gaan we niet doen! Uhm.. wat heb ik nodig... ik vind van hier wel het wordt wel door de participatiewet hier heel veel van je gevraagd. Dat je heel erg moet switchen hé. Dat wanneer je iemand helpt.. heel flexibel moet je zijn. Soms sta je ook echt wel in spagaat. En dan denk ik uhh ga ik naar die kant of ga ik nu... het vraag wel heel veel van je uhm creativiteit vind ik. Je moet echt creatief zijn. Alleen al in het denken moet je creatief zijn.

-En dat zou jij in 2015 nog verder willen ontwikkelen zeg maar?

Ja. En wat altijd hier, wat we in het begin deden is wij doen alles voor de mensen. En wat nu is is het gewoon nog meer loslaten. En mensen het laten doen en nog meer meekijken en meebewegen en meewerken.

-Vind jij dat zelf ook lastig om die stap achteruit te zetten?

Nee ja, dat vond ik wel maar daar ben ik nu wel overheen. Ik.. dat heb ik wel heel lang gevonden. Want ik ben altijd wel iemand die wil. En ik het begin had ik dat wel van 'oh maar ik moet hier ook wat doen'. Ik ga hier niet zomaar staan en de rest zijn werk laten doen. Dan voelde het ook net alsof ik niet wat deed. En nu heb ik juist dat ik denk 'oh er is zoveel wat mensen kunnen en dat moet ik ze gewoon laten doen' weet je wel. En dat vind ik ook wel heel erg leuk nu hoor. Maar het is voor mezelf ja.. maar daar ben ik nu wel overheen hoor. Dat vind ik nu wel.

-En zijn er nog andere dingen die je nodig zal hebben voor volgend jaar? Kan ook heel praktisch zijn dat je bijvoorbeeld meer informatie wil hebben over de participatiewet of..
Nee want ik vind wel, Susan die informeert ons wel zo, dat is wel heel goed hoor. Met teamvergaderingen krijgen we wel zoveel informatie over de ontwikkelingen die eraan zitten te komen en wat het betekent. Dus uhh informatie mis ik niet nee. Nee. Ik zal wel, maar ik weet niet of dat wat is hoor, maar mensen waarvan ik van denk van 'goh die zitten eigenlijk wel een beetje hier zo (doelend op de participatieladder)'. Nou daar heb ik dus heel weinig inzicht in van hoe je die weg moet gaan bewandelen om die daar te krijgen weet je wel. Die blijft dan hangen en die vind het eigenlijk wel best hier en dan hoeft ie niet zoveel. Terwijl ik wel zeker weet dat die best wel wat anders zou kunnen. En dan denk ik 'ja eigenlijk hoor jij hier niet, hoor jij ergens anders uhm...'. En dan wil ik ook niet dat ie overvraagd wordt. Ik dan denk ik dan weet ik dus niet hoe je zoiets moet sturen.

-Komen we al bij de één na laatste vraag. Welke kennis en informatie denk jij dat er nodig is of ontbreekt in de maatschappij over de doelgroep?

Ja... Gewoon in het algemeen in de maatschappij?

-Ja. Welke kennis ontbreekt er volgens jou. Wat zal d'r nodig zijn om volgend jaar de participatie meer te bevorderen?

Nou weet je ik denk dat heel veel mensen gewoon mensen met een licht verstandelijke beperking, waar je gewoon niet aan ziet dat iemand een beperking heeft. Dat merk je zelf misschien maar dat merk ik zelf ook in mijn omgeving dat mensen zeggen 'is die bij jullie? Die kan toch wel gewoon aan het werk?' Niet aanvoelen of aanzien dat iemand heeft snel overvraagd kan worden. Of dat iemand echt niet... Ik denk nouja of je dat informatie of kennis moet noemen maar, dat je begrip krijgt.

-Dus overvraging zal een risico kunnen zijn.

Ja groot risico denk ik. En ja ik denk dat de maatschappij op zichzelf gaat zo snel. Dus die mensen kunnen.. Al wil je heel graag, kunnen ook bijna niet meekomen in de maatschappij. En dat is maar net van ja... hoe sta je daar als bedrijf tegenover wat.. Dan moet er wel bijna een vergoeding tegenover staan als ze die mensen in dienst nemen.

-Ja. Dat komt er ook en er is ook een quotum regeling. Dus op het moment dat bedrijven zeggen van 'ja, maar dat ga ik niet doen', wordt er een quotum opgelegd vanuit de overheid waardoor die mensen dus alsnog in dienst worden genomen.

Ja. Maar dat vraagt dan ook goede begeleiding. De juiste mensen op de juiste plek zetten wie die mensen gaan begeleiden want anders ben ik bang dat je over een aantal jaren nog meer zorgboerderijen met nog meer cliënten hebt. Want die vallen allemaal terug in de... Dat is denk ik wel een hele zorg. Een grote valkuil dat mensen na een aantal jaren zien dat het toch niet kan in het bedrijfsleven en weer terug vallen. Dat is natuurlijk wel heel triest hé. Dat je weer terugvalt dat je toch weer...

-En dan zak je nog haast weer dieper dan hoe je eruit kwam.

Ja, ja zeker. Dat denk ik wel ja.

-Dus echt de kennis om die mensen goed te kunnen begeleiden. Dat zou de maatschappij echt moeten weten.

Jazeker, ja. Dan denk ik neem iemand uit de zorg mee en zet die ook in een bedrijf en dat kost natuurlijk ook weer veel geld maarja...

-En tot slot: heb jij er vertrouwen in dat De Berkelhof er in 2015 klaar voor is om sociaal return te bevorderen?

Ja helemaal haha.

-En waarom heb jij dat vertrouwen?

Dat vind ik met name dat Susan er zoveel voor doet om up to date te zijn en overal aan te voldoen en overal laten informeren en laten zien in de gemeenten en daarbuiten.. Die zwemt in zoveel viswateren. Dat ik echt wel denk van: ja die is echt, ja. En ze draagt iedereen hier zo'n warm hart toe. Het is echt met de beste bedoelingen. Ze doet het echt niet puur uit winstoogmerk maar echt absoluut puur alleen maar om het beste voor de mensen.

-Dus je hebt vertrouwen in haar. De goede persoon zit op de goede plek.

Ja, ja.

Bijlage III: Interviews cliënten

Interview cliënt 1

- Goed, de eerste vraag: Wat vind jij leuk hier op de Berkelhof?

Dat is een hele moeilijke vraag gelijk. Want dat is een hele ingewikkelde vraag uhm.. Wat ten eerste uh.. er zijn verschillende uh.. domeinen: Ten eerste de activiteiten. Ten tweede met wie je de activiteiten doet. En ten derde uh.. de theoretische achtergrond daarvan. En uh.. (lange stilte) met de activiteiten te beginnen uh.. ik snoei bomen en heggen en uh.. ik zorg voor de konijnen en dat is mijn taak. En de konijnen die ik samen met B. en dat is tegelijkertijd een pedagogisch doel: Hoe ga je met een beperkt uh.. iemand met een beperking, hoe ga je daarmee om. En uh.. dat is ja, pedagogisch van uh.. hoe benader je hem, hoe krijg je dingen allemaal gedaan. En uh.. hoe, hoe werkt dat uh.. en dat is ook een doelstelling voor mij hier.

- En dat vind jij ook leuk om te doen?

Dat vind ik uh.. ook leuk om te doen. En dat is maar één voorbeeld maar zo zijn d'r met meerdere. Het leren omgaan met uh.. met de mensen die hier komen. Dat is uh.. dat vind ik ook leuk om te doen, om daar mee te leren omgaan. En uh.. dat uh.. ja hoe zeg je dat, daar steek ik een hoop van op, daar uh.. van dat. Het ligt in het verlengde van mijn loopbaan als kleuterleider, daarna als uh.. straatartiest, daarna als kok.

- Ja, dus daar kan je heel veel dingen in herkennen?

Ja, dat zijn uh.. ja, dat is een lijn die doorloopt in mijn leven en waarvan ik graag hoop dat dat niet te snel ophoudt. Omdat ik 65 zou zijn of uh.. 67 ofzo ik hoop dat ik daarmee door mag gaan uh.. mijn leven lang. En dat is uh.. wat dat betreft mag de participatiewet ook gelden voor ouderen.

- Ja, en je noemde als domein, je zegt de activiteiten die ik buiten doe hè, het bomen snoeien en uh.. en de theorie vond je interessant?

Ja, uh.. de theorie van hoe zet je zo'n boerderij op en welke dingen komen daarbij kijken wat is de uh.. wat is de visie, de achtergrond van uh.. van de boerderij uh.. Waarom doen Suzan en haar medewerkers dat.

- En dat kan je hier ook leren of uit boeken halen of?

Nou, daar heb ik gesprekken mee met uh.. met verschillende begeleiders en met Suzan soms en het komt in de cliëntenraad ter sprake van uh..

- Hoe je daarmee om gaat, wat het inhoudt.

..wat het inhoudt en wat de visie is achter het beleid wat ze voeren.

- Interessant. En volgens mij als laatste domein noemde je ook nog het contact met je mede deelnemers?

Ja, uh.. dat zei ik net. Dat mee leren omgaan, met hun beperking en dat is heel verschillend van een autist die bijna niets kan tot uh.. tot mensen die uh.. hun leven lang gewoon gewerkt hebben en op hun oude leef.., oude dag erachter kwamen dat thuis zitten ook niet alles was. Van uh.. gepensioneerd zijn uh.. van uh.. dat ze vereenzaamden en hier hun toevlucht zocht.. vonden. Voor uh.. voor hun eenzaamheid.

- Ja, dus dat zijn eigenlijk de drie activiteiten, als ik het even kort kan samenvatten, die jij het leukst vindt om hier te doen?

Ja.

- En zijn er ook dingen waarvan jij zegt, die vind ik hier wat minder leuk of wat minder interessant voor mij?

Nee, die zijn er niet.

- Nee?

Nee.

- Alles is leuk interessant, nieuw, boeiend?

Nou, niet.. -stilte- Nee, er zijn soms van die dingen waarvan je zegt daar moet ik mij niet mee bemoeien. Van uh.. maar dat is niet omdat ik het niet leuk vind, maar gewoon omdat uh.. het niet aan mij is om daarop te reageren of om daar mee bezig te zijn.

- Ja, en kan je daar een voorbeeld van geven?

Nou, van bepaalde personen met een één op één begeleiding van de begeleiding van uh.. met die persoon heb ik heel weinig contact uh.. wat dat gaat dan allemaal via de begeleiding.

- Korte onderbreking, telefoon-

- Maar je had het erover dat je zegt van uh.. sommige mensen hebben echt één op één begeleiding nodig of ik heb soms het idee van 'daar mag ik mij niet in mengen'. Vind je dat soms een minder punt?

Nee, dat vind ik geen minder punt. Maar dat is iets wat ik gewoon niet moet doen van uh..

- En dat vind je lastig, of?

Nee, dat vind ik niet lastig. Nee. Maar gewoon er zijn dingen waar je.. waar je niet mee te maken hoeft te krijgen. Als ik het zo beter zeg. Van uh.. maar niet leuk, dat ken ik hier bijna niet. Behalve dan uh.. sommige dingen dat als het bruine brood wel eens te vroeg op is (lacht).

- Kleine dingen dus.

Ja, dat zijn uh..

- Wel goed om te horen. Beter zo dan andersom.

Ja, dat soort dingen. Of er is geen pure hagelslag uh.. met het eten dan uh..

- Dat kan soms ook minder leuk zijn, dat ben ik met je eens.

- En als je kijkt naar wat je hier hebt geleerd. Wat heb je tot nu toe het meest geleerd op de Berkelhof?

Uhm.. (lange stilte) Mijn eigen plaats weten. Van uh.. eigen maat kennen. Van uh.. dat moet ik aanpakken en tot zover moet ik gaan uh.. met de activiteiten dat uh.. Ik heb een uur gesnoeid en nou zie ik helemaal niet meer wat ik eigenlijk aan het doen ben. En ik zit maar te knippen en te knippen en uh.. ja dat uh.. (stilte) Dat is het belangrijkste punt, mijn eigen maat kennen.

- Oké, mooi. Een stukje zelfinzicht eigenlijk.

Ja.

- Even kijken. En wat vind je van de begeleiding op de dagbesteding?

(Stilte) Ja, ik vind het allemaal uh.. (stilte) Suzan heeft een goed gevoel voor mensen aannemen. En uh.. om een team te bouwen van uh.. het zijn hele verschillende mensen en ze hebben allemaal een eigen inbreng, dat vind ik.. ja ik kan goed met iedereen opschieten. Van uh.. en ze zijn heel anders, maar ze hebben allemaal toch wel weer iets leuks en uh.. ja ik ben wel heel tevreden over het team.

- En ook met de manier waarop ze met jou omgaan en met andere deelnemers?

Ja. (lange stilte)

- En hoe vind jij het op de dagbesteding samen met de andere deelnemers? Want je zei net al: Er is een hele grote diversiteit eigenlijk hè? Sommige mensen hebben autisme, ander mensen..

Ja, het is voor mij, zijn de koffie pauzes en de eetpauzes, die zijn te druk. Voor mijn eigen beperking is dat uh.. d'r gebeurd te veel, het is te chaotisch. Ik moet dus op een plaatsje apart gaan zitten. Van uh.. met deze wintermaanden. Soms kan je naar buiten toe en kan je een plek zoeken voor je zelf, maar 's winters vind ik dat af het toe een beetje problematisch van uh.. 'help, waar moet ik blijven in de pauze.'

- En weet je nu wel waar je kunt gaan zitten, waar het rustiger is? Of is dat soms nog lastig?

Ja, dat is soms nog lastig omdat het verplaatst de chaos en de drukte.

- Ja en als je bezig bent met de activiteiten merk je dan ook dat de mensen die hier komen, dat daar heel veel verschil in zit of heb je daar verder weinig mee van doen dan? *Nee, dat merk je wel en ze zijn heel anders dan ik. Van.. ik hou van.. in stilte geconcentreerd werken en een heleboel hebben een heleboel lawaai om hun heen en een heleboel drukte en dat uh.. dat vind ik uh.. dat vind ik lastig.*

- Ja, werkt niet altijd even prettig voor jou.
Nee. (Zeer lange stilte)

- Oké. De participatiewet, gaf je al aan, heb je wel eens wat over gehoord?
Ja.

- Uitleg over de participatiewet –

Uh.. ik moet nog even een aanvulling geven, want ik zit niet alleen op de Berkelhof, maar ik ga ook één dag per week naar de Dennenkamp in R.

- Oké. En wat is dat voor iets?

Dat is een biologisch dynamische zorgboerderij. En dat uh.. daar leer ik weer hele andere dingen. Dat gaat vanuit de antroposofie. En dat is zowel antroposofie, dus menskunde, als je dat zo mag zeggen en uh.. ook de landbouwprincipes van hoe is de bodem vruchtbaar te maken en te en en vruchtbaarder te laten worden dat die al is. Het is een hele respectvolle visie uh.. op zorg op landbouw op uh.. geneeskunde en uh.. daar uh.. houd ik mij ook veel mee bezig en dat pas ik hier ook op de Berkelhof toe.

- Dus je combineert beide een beetje met wat je leert?

Ja.

- En uh.. wat vind je er zelf van om hier dingen te leren of in Rekken, dat je bijvoorbeeld hier thuis of in de buurt kan gebruiken? Zoals je zegt, ik leer dan daar iets over de bodem, dat kan ik hiermee naar toe nemen, hoe vind je dat?

Ja, dat vind ik wel.. dat is ook mijn doelstelling. Dat is waarom ik het doe. Van uh.. als je geen.. geen doel hebt daarmee, dan verdwijnt het uh.. dan ga je je lopen vervelen.

- En ja, volgend jaar de participatiewet, vind je dat een goed uitgangspunt? Om ergens op een dagbesteding bijvoorbeeld dingen te leren die je op andere plekken toe kan passen?

Uhm.. ik vind het heel belangrijk dat iemand een veilige plek heeft. En uh.. dat uh.. rondhosselen met mensen dat vind ik eigenlijk iets heel slechts. Van uh.. dat de nadruk dan komt te liggen op dat je dat ergens anders moet toepassen. Ik vind dat je mensen gewoon een 20/25 jaar op dezelfde plaats moet houden van uh.. gewoon volgens de levenscyclus van de mens. Uh.. veel verhuizen, veel van baan veranderen is niet bevorderlijk voor de gezondheid van de mens. Daar wordt een mens heel onrustig van. Daar komen heel veel burn-outs en depressies vandaan. Dus uh.. ik ben altijd heel voorzichtig als je zegt 'je moet het ergens anders toepassen'. Nee, je moet het toepassen op de plaats waar je bent.

- Oké, dus jij zegt je moet het niet op gaan zoeken, maar waar je bent, wat goed voelt, daar moet je kijken wat je teweeg uh..

Ja en ook met vaste mensen. Mensen hebben gewoon mensen nodig waaraan ze zich kunnen hechten. Van uh.. met mensen.. met mij ook is gebeurd is dat ik van instelling naar instelling ben heen en weer geschoven en dat is allemaal niet bevorderlijk geweest uh..

- En hoe voel je je hier? Ik weet niet hoelang je op dit moment woont?

Ik woon hier nu bijna 2 jaar. En uh.. ik voel uh.. dit is een goede plaats voor mij. Van uh.. ja.. (stilte)

- Fijn om te horen. Je hebt je plekje gevonden.

Ja, maar gewoon de angst zit er nog wel in dat het gewoon op de een of andere manier ophoudt ofzo uh.. wat ik met andere goede plekjes had heb meegemaakt uh.. dat er uh.. van overheidsweegen of van bestuursweegen maatregelen kwamen die mijn plek op de tocht zetten. En daar ben ik heel bang voor.

- Ja, dat kan ik ook ergens wel begrijpen. Als je zo vaak bent verhuist en je weet hè, het blijft soms twijfelachtig over wat je kan verwachten, dat dat ook best wel veel onrust met zich meebrengt.

Ja.

- Maar voorlopig hoef je je nog geen zorgen te maken?

Nee.

- Gelukkig.

- Even kijken. Lijkt het jou ook leuk om buiten de Berkelhof uh.. activiteiten te doen? Je zei al, ik zit ook in Rekken..

Ja, dat uh.. ja..

- En zou je ook op andere plaatsen..

Nou, ik vind het dan belangrijk dat het een band heeft met wat hier gebeurd. Niet dat we zomaar ergens heen gaan, dat daar.. er moet een duidelijke verbinding zijn. Ook omdat ik op de Berkelhof woon. Van.. ik ben voor geïntegreerde aanpak van activiteiten, van uh.. en dat uh.. dan noem ik zo maar een dwarsstraat.. GGNet waar ik onder behandeling ben, die heeft ervaringsdeskundigen nodig en uh.. in hun pakket zitten. En voor zomaar een dwarsstraat te noemen, zou ik als ervaringsdeskundige naar een bepaalde plek toe kunnen en zitten die mijn ervaringen willen delen. Op zo'n manier zie ik dat. Een tweede voorbeeld kan zijn: Er is hier een basisschool, in euh.. basisschooltje in Haarlo, van uh.. je doet iets voor dat schooltje om de band met het dorp en uh.. enzo te bevestigen.

- En dat zou wel iets zijn waar jij voor open zou staan?

Voor dat soort dingen sta ik wel open ja.

- Als de verbinding er maar is.

Als de verbinding d'r maar is.

- Oké. En zijn er nog andere dingen die je graag zou willen leren hier? Iets wat je op dit moment niet hier hebt, maar nog wel interessant zou vinden?

Uh.. ik uh.. dat is een voortschrijdende beweging. Ik ben nu bezig met biologisch telen. Het is een biologische boerderij hier. Van uh.. dat ben ik aan het leren. Maar uh.. d'r zit ook een belangstelling van E. en van mij voor permacultuur.

- Oké, dat is voor mij nieuw, dat begrip.

Dat is een vorm van landbouw. Van uh.. daar zouden wij dan bijvoorbeeld mee kunnen beginnen. En uh, ja..

- En wat houdt permacultuur in? Even voor mijn beeld.

Permacultuur is dat je uh.. normaal is landbouw, werkt met eenjarige gewassen en uh.. dat heeft als gevolg, dat de bodem bij slecht beheer armer wordt. Daarom was het ook het jaar van de bodem. Van uh.. de erosie en de slijtage van de grond, het dood gaan van de grond. Dat is.. zijn.. in de landbouw grote problemen, in de Verenigde Staten, in Rusland en Brazilië zijn dat hele grote problemen. Water tekort in het Midden-Oosten, Israël. Permacultuur richt zich erop om met meerjarige gewassen en blijvende gewassen landbouw op te zetten. Maar dat moet er wel bij bedenken, dat alles wat wij eten en wat dieren eten, eenjarig gewas is. Dus het vraagt een hele andere voedingsbeheer.

- En door alle seizoenen heen..

Ja, nou, dat is nog het minste probleem. Maar het vraagt een hele andere voedingsleer en een hele andere kijk op voeding en op landbouw.

- Dus daar zijn jullie nou mee aan het onderzoeken een beetje, of dat..

Nou, we zijn 14 dagen geleden tegen aangelopen en ik heb mijn eerste boek gekocht en dat moet ik nog lezen. Dat is iets voor volgend jaar. En zo komt er elk jaar wel weer wat nieuws op je bad. En dat moet je niet van te voren ook willen vastleggen want het avontuur wat je aangaat met elkaar hier is veel belangrijker uh..op het moment dan dat je vooruit gaat lopen op dingen waar je waarschijnlijk op de loop der tijd niks mee kan of uh..dat ontwikkeld zichzelf uh.. Dat vormt zichzelf.

- Maar er ligt op dit moment in ieder geval een interessant project.

Ja.

- Ja, leuk! Ook dat je dat met E. op kan pakken.

Ja.

- Nou, hoe zou de Berkelhof daarbij kunnen helpen? Stel dat jij dat wil introduceren..

Ja, dat uh.. dat is geen probleem. Het is eerder 'hoe zou de Berkelhof mij kunnen afremmen'. (lacht)

- Maar wat vind jij belangrijk als je hier iets wil leren of als je iets nieuws wil introduceren?

Het enige belangrijke is dat ik de maat weet. Ik kan helemaal uh.. in uh.. in iets terecht komen waarvan ik uh.. dat het mij helemaal gaat overheersen en waar ik de greep op verlies.

- En wat zou dan bijvoorbeeld de begeleiding daarin kunnen betekenen voor jou?

Wat ik zeg, afremmen. Gesprekjes over wat we wel of niet aanpakken. En dat, dat lukt me steeds beter de laatste jaren, maar dat is altijd een probleem geweest.

- Ja, dat blijft een aandachtspuntje dan.

Ja.

- Maar wel goed, dat je dat zelf al inziet, zeg maar.

Ja.

- Uh.. Heb je het idee dat alles wat je kan, dat je dat hier op de Berkelhof kan doen? Alle kwaliteiten die je hebt. Kan je dat hier uiten?

Ja, ja. Ja, uh.. sterker nog, Suzan bood dingen aan waarvan ik niet bewust was dat ik ze had. En dat is gewoon door maatregelen te nemen. Één van de eerste maatregelen die Suzan heeft genomen is uh.. zorgen dat ik een bewindvoerder en binnenkort ook, daarvoor belde mijn broer even, voor mentor, uh.. een mentor krijg waardoor zodat een heleboel, ik heb heel erg last van dat ik mij met de wereldproblemen en instanties noem maar op en al die dingen bezig houd, in plaats van met mijn eigen taak. En uh.. door een hele last van mij af te nemen, van administratie en uh.. pgb's en zorgkantoren en uh.. verzekeringsmaatschappijen bezig te zijn, hoef ik dat allemaal nu niet meer en komt er ruimte vrij om écht iets te doen.

- Prettig. Dan kan je je ook focussen op andere dingen.

Ja.

- Dus dat is iets waarvan je zegt, dat kan ik nu doen. Ik krijg de ruimte hier om andere dingen van mijzelf te ontdekken ook.

Ja.

- Oké, dat is ook wel mooi.

Maar je blijft gewoon tegen jezelf aanlopen. Van uh.. dat is ook weer zo. Je zwakke komen toch ook uh.. daar loop je toch ook tegenaan.

- Ja, dat is ook zo. Maar dat heb ik ook. Ik heb ook zwakke kanten en waar ik ook ben daar loop ik ook tegenaan. Maar als je weet waar de kern zit en als je weet, ofja, als je er verdacht op bent, dan ben je ook instaat er iets aan te doen. En wat ik jou ook heel mooi hoor zeggen, is 'ik weet waar het zit, ik ben mij er al bewuster van', dus het kan alleen maar vooruit.

Ja maar dat vind ik, dat daar ruimte voor is, dat vind ik heel mooi op deze.., dat daar bewustzijn van is. Dat vind ik heel mooi van deze boerderij.

- Je wordt echt in je waarde gelaten.

Ja.

- Dan komen wij al bij de op een na laatste vraag. We gaan snel. Zou je het leuk vinden om een soort van diploma of certificaat te krijgen op het moment dat je, uh.. iets wat je hier hebt geleerd, als je dat hebt afgerond.

Nee, uh.. 'dom-ploma's' vind ik dat. (lacht)

- Dat zou voor jou geen meerwaarde zijn?

Nee, van uh.. nee. Dat doet mij denken aan een documentaire van een kippenboer in Amsterdam op de uh.. op de uh.. die was van Rietlanden of zoiets, op restaurateur gebied van uh.. van al die mensen die zogenaamd geleerd zijn, ze hebben allemaal 'dom-ploma's' van uh.. want dat heb je helemaal niet nodig om gelukkig te zijn. Van uh.. die moeten jarenlang leren en dan zijn ze nog niet gelukkig en dan lopen ze met Prozac en met allemaal slaatabletten, nee van uh.. nee ik hecht er geen waarde aan. Ik heb wel uh.. Havo diploma maar uh..

- Het zou jou geen extra voldoening geven of als extra motivatie?

Nee, nee. Helemaal niet. Ik heb mij horecadiploma ook gehaald, maar van dat uh.. dat soort dingen ben ik helemaal vanaf. Nee, uh.. dat geeft geen goed beeld. Het kapt

handen en voeten van mensen af, een uh.. diploma of een certificaat want mensen zijn veel ruimer dan uh.. dan dat ze met de bosmaaier op kunnen gaan.

- Dus het hoeft voor jou niet?

Nee.

- Oké. Kom ik bij de laatste vraag. Voel jij je buiten de Berkelhof ook net zo goed begrepen als dat je je op de Berkelhof voelt?

Uh.. nee. Nee. Ik voel me in heel veel situaties niet begrepen. Van buiten de Berkelhof en buiten de Dennenkamp in Rekken.

- En waar komt dat gevoel vandaan of waar merk je dat in?

Nou, dat.. gewoon in.. dat heb ik mijn hele leven gemerkt. Het heeft heel lang geduurd tot 1994, toen was ik, even kijken, 43 jaar, voordat ik voor het eerst met iemand een goed gesprek had. Van uh.. over mijzelf. Van uh.. waar het om ging en uh.. toen heeft het nog tot 2006 geduurd voordat ik een zorgboer tegenkwam waarmee het klikte en die mij ook begreep. En uh.. dat ik op een zorgboer, dat was in Koten op de Bossewaard, van uh.. dat ik eindelijk in, dat was gewoon één grote vakantie, want ik heb zo verschrikkelijk moeten knokken voor mijzelf altijd, mijn hele leven. Altijd zo erg overvraagd en uh.. toen kwam ik daar voor het eerst op mijn plaats terecht en uh.. twee jaar geleden begon de management van de Bossewaard te punken, die vond dat antroposofische maar niks. En uh.. die hebben toen al het personeel weggewerkt van uh.. daar, waar ik een hele goede band mee had en waar ik echt op mijn plaats was. Toen heb ik weer moeten zoeken met P. en R. hier, in Rekken, naar een nieuwe plaats waar mensen mij konden begrijpen en dat is de Berkelhof geworden. Maar het is een heel groot probleem als mensen mij horen praten van uh.. gewoon in de maatschappij. Van uh.. wat is dat voor iemand en van waaruit praat hij.. van waaruit doet hij dingen. Daar kijken mensen heel vreemd van op. Ik heb een hele andere kijk op dingen, dat had ik al op de Havo met economieles. Dan moest ik leren, van de onderneming dat iets heeft als doel om winst te maken. Toen dacht ik van 'nee dat klopt niet, dat is juist verlies lijden'. Een mens wordt geboren en hij moet steeds afscheid nemen van dingen en uiteindelijk verliest hij zijn leven. Hij steekt er een heleboel energie in, dus de doelstelling van elke onderneming, is om dingen kwijt te raken, producten kwijt te raken.

- Je bekijkt het gewoon van een andere kant?

Ja, ja. En uh.. ja. Ja, mijn leven is altijd geweest van uh.. 'step stone' naar 'step stone' naar mensen zoeken die mij konden begrijpen.

- Dat is ook wel een vervelende periode geweest denk ik.

Nou, het is niet vervelend, er zijn altijd mensen geweest van.. waarmee ik uh.. ik heb altijd vrienden gehad, maar met werken en uh.. geld verdienen dat is altijd heel erg moeilijk geweest. En een plaats vinden waar ik kan wonen. Van.. mensen vinden het leuk om mij als vriend te hebben, maar om met mij te wonen, dat vinden zij iets anders. Dat vinden zij nogal pittig.

- En ervaar je dat op dit moment nog zo?

Nou, ik heb gewoon begeleiding nodig. Bij gewone.. anders zou dat niet gaan, ik zou niet.. dat is wel eens sprake van geweest omdat ik in een woongroep zou gaan wonen, maar die durfden dat gewoon niet met mij aan van uh..

- Maar het voelt hier goed?

Ja, ja. Maar hier zijn de taken verdeeld. De één is begeleider en de ander is bewoner.

- Dus je weet ook een beetje voor jezelf waar je aan toe bent?

Ja, ja.

Interview client 2

- Wat vind je leuk hier op de Berkelhof?

Uh.. appeltaart bakken vind ik wel leuk om te doen en de dieren knuffelen vind ik wel leuk om te doen hier. Uh.. afwassen vind ik wel leuk, zo in de werkplaats werken dat is ook wel leuk om te doen. Schuren vind ik wel leuk en tekenen is wel leuk om te doen. Wat ik net noemde is ook wel leuk om te kleuren.

- Dan vind je wel heel veel dingen leuk om te doen. Goed hoor! En zijn er ook dingen waarvan je zegt, dat vind ik wat minder leuk om te doen?

Uhm.. minder leuk.. pff.. uh.. even kijken hoor.. minder leuk.. alles wel.

-Ja? Dus ook in de tuin werken of.. vind je allemaal leuk om te doen?

Jawel. Als jij vraagt.. jij vraagt bijvoorbeeld wil je buiten werken, ja dat doe ik ook wel.

- Dus jij bent overal voor te vinden?

Ja hoor! Werkplaats wel, konijnen oppakken, kan ik makkelijk. Terugbrengen kan ik ook wel makkelijk in mijn eentje.

- En wat heb je tot nu toe het meest geleerd hier op de Berkelhof?

Uh.. appeltaart bakken en appels schillen ook. Uh.. eerst kon ik dat niet en nu kan ik dat dus wel.

- Oké. Dus dat heb je hier echt geleerd?

Ja. Eerst kon ik dat niet. Dat moest ik eerst even gaan proberen, nou, toen heb ik dat geprobeerd.

- En toen ging dat eigenlijk best wel goed?

(stilte)

- En zijn er nog meer dingen die je hier hebt geleerd? De appeltaart zeg je al, ik heb hier appels leren schillen.

Uh.. beslag maken, deeg maken heb ik ook geleerd nou, kan ik ook goed. Dus..

- Super of niet? En dan kan je het ook nog bijna zelf doen zei je net.

Ja, ik heb een hoop gedaan de afgelopen jaren, dat dat makkelijk gaat. Dat ook.

- Oké. Dus als er feestdagen zijn dan kan je lekker taarten bakken.

- En wat vind je van de begeleiding hier op de Berkelhof?

Leuk. Grapjes maken met de begeleiding hier.

- Dat is ook belangrijk. Je kan ook goed met hen opschieten allemaal?

Jawel. Soms in de winkel werken doe ik ook wel eens vaker.

- Wat zeg je?

In de winkel werken. Doe ik ook wel eens vaak werken. Maar de kassa is wel een beetje moeilijk. Dat wel weer.

- Dan mag je ook mensen helpen die wat willen kopen?

Ja.

- Oke. Ik schrijf ondertussen even een paar dingentjes op.

Ja, dat mag.

- Dat is mooi. Dat is even wat makkelijker voor mij.

- En hoe vind je het samen hier met de andere mensen op de dagbesteding?

Wel leuk. Jawel. We kunnen wel goed met elkaar dus ja.

- En vind je het ook wel te druk hier of niet?

Nee, soms ga ik wel eens hier zitten kletsen of daar zit ik altijd.

- Volgend jaar gaat de participatiewet in, dat is een heel moeilijk woord. Heb je daar al iets over gehoord of niet?

Nog niet. Nee. Wat is dat dan?

- Geeft uitleg over de participatiewet-

- Wat vind je daarvan?

Wel leuk werk te doen.

- Ja? En lijkt je dat ook leuk om ergens anders te gaan doen?

Jawel.

- Dus het lijkt je ook wel leuk om buiten de Berkelhof te gaan werken, als dat kan?

Jawel. Als dat kan wel ja, tenminste..

- Wat zou je dan het liefst doen?

Appeltaarten bakken in een restaurant ergens. Of bestellingen opnemen ofzo. Zulke dingen.

- Dat vind je het leukste om te doen, de appeltaarten?

Ja. Appels schillen, zelf in de keuken werken.

- Eigenlijk ben je een beetje een kok?

Ja.

- Eigenlijk wel hè?

Ja.

- Even kijken. Zijn er nog andere dingen die jij graag zou willen leren? Zijn er dingen waarvan je zegt, 'nou dat zou ik eigenlijk wel heel leuk vinden, maar dat is er nu niet op de Berkelhof.'

Pony's borstelen wil ik wel een keer leren. Dat is er wel op de Berkelhof.

- Ja, maar dat mag ook. Dat zou je dus graag nog wel een keer willen leren? Pony's borstelen.

Jawel. Ezels heb ik wel eens geborsteld helemaal, ezels, ja.

- En dat ging goed?

Één ezel wou niet mee naar buiten, maar de rest allemaal wel.

- Oh, die was een beetje eigenwijs? Ja, soms kan dat hè?

Ja.

- En zijn er nog andere dingen die je graag zou willen leren? Mogen ook dingen zijn die hier niet te doen zijn. Dat je zegt van: 'Oh, dat heb ik een keertje gezien, maar dat lijkt mij eigenlijk wel heel leuk om een keertje te doen!'

Uh.. de varkens naar buiten doen heb ik wel eens een keer gedaan.

- Ja. Dat vond je ook heel leuk om een keertje te doen?

(stilte)

- Is dat moeilijk met de varkens wandelen?

Nee. Appel geven heb ik ook al een keer gedaan aan de varkens.

- Oké. Dus je bent ook graag met de dieren bezig, of niet?

Ja.

- Oké. En hoe kan de Berkelhof jou het beste helpen als je iets wil leren?

Om begeleiding te vragen om te helpen.

- En dan helpen ze jou ook altijd goed?

Jawel.

- En heb je het idee dat alles wat je kan, dat je dat ook op de Berkelhof kan doen? Of zeg je: 'Oh, maar ik kan ook nog dit of ik kan ook nog dat', maar dat lukt hier niet.

Nou, dat kan ik nog leren hè.

- En vind je het ook leuk om te leren?

Jawel.

- En zou je het ook leuk vinden om een soort diploma te krijgen als je iets gehaald hebt?

Jawel.

- Want in het begin zeg je: 'Ik kon nog geen appels schillen en ik kon nog geen appeltaart bakken, maar dat heb ik hier geleerd.' Zou je het dan leuk vinden om een soort diplomaatje te krijgen?

Ja.

- Ja? En wat vind je daar dan leuk aan?

Dan ben ik heel blij. Dan kan ik laten zien aan de bewoners, aan de begeleiding. Daar ben ik heel blij voor.

- Ja, dat is wel heel stoer hè? Als je zo'n diploma hebt.

Ja.

- En dan zijn we al bij de laatste vraag. Voel je je buiten de Berkelhof, heb je dan het idee dat mensen jou goed snappen? Als je dan bijvoorbeeld in Neede rondloopt.

Begrijpen mensen jou dan goed?

Jawel.

Interview cliënt 3

- Even kijken. De eerste vraag: Wat vind jij leuk hier op de Berkelhof?

Uhm.. ja gewoon met de dieren werken. Dat doe ik wel het meeste.

- En wat vind je daar leuk aan?

Ja.. het voeren. Alles eigenlijk. Opruimen, het verzorgen, ja.

- En zijn er nog andere dingen die jij leuk vindt?

In de tuin werken, ja. Ik zit hier nou een jaar, hier. Ik heb hier nou vanaf het begin tot het eind meegemaakt met uh, boontjes zeg maar, tot het einde. Met de fruit en groente. Vind ik wel leuk.

- En dat vind je ook interessant dan, dat hele proces?

Ja, ja.

- Oké. En zijn er ook dingen die je minder leuk vindt?

Uh.. ja knutselwerkjes doen uh.. ik ken het al en ik ben wel van het knutselen, maar je zit met z'n allen zit je in een schuur en dan zijn er van die jongens bij die altijd zo druk zijn en dat zint mij niet zo. En ben ik iedere keer weg.

- Dus knutselen vind je niet zo leuk en zijn er nog andere dingen waarvan je zegt..

Ja, maar meer toch omdat ik daar niet goed zit, zeg maar. In de schuur zelf.

- Dus de groep waar jij inzit vind je ook belangrijk?

Ja. (stilte)

- En wat heb je tot nu toe het meest geleerd hier?

Ja.. vooral met de dieren om te gaan enzo. Ja. Dat doe ik mijn hele leven eigenlijk al gewoon, maar.. Ja. Het meeste is toch wel gewoon met die tuin, denk ik. En die bedjes allemaal zetten. Naar buiten en ja..

- Ja. En heb je hier ook nog dingen over jezelf geleerd? Waarvan je dacht 'hé, ik kan iets waarvan ik dacht dat ik het helemaal niet kon'.

Mm.. ja.. af en toe wel eens wat. (stilte)

- Oké. Even kijken. En wat vind je van de begeleiding op de Berkelhof?

Leuk mensen. Goed mee praten.

- En van de manier waarop ze met jou omgaan?

Ja, dat is wel leuk. Ja.

- Gelukkig. Dat is ook belangrijk.

Ja, ik kan met iedereen wel goed opschieten, dus..

- En hoe vind je het samen met de andere deelnemers hier?

Ja, gaat ook wel goed. Maar net zoals wat ik zeg met die jongeren, jongeren, ja. Zeg maar een beetje te druk, dus.

- En op het moment dat je het te druk vind, wat je straks al zei, dan ga je er soms gewoon bij weg?

Ja.

- En daar heb je ook gewoon de ruimte voor?

Ja.

- Oké, dat is wel belangrijk.

- En volgend jaar gaat de participatiewet in. Heb je daar toevallig al wat van gehoord of niet?

Ja, ietsjes maar..

- Iets?

Ja.

- Oké.

- Uitleg over de participatiewet –

Ja, ik heb een gesprek gehad met E. van de week. Ik blijf voorlopig nog een jaar hier. Dus.. ik heb al een soort van stageplek gedaan bij de Hacro.

- Oja, dat is ook een soort van groenvoorziening, hè?

Ja, zeg het maar. Dat soort dingen ken ik allemaal wel. En ik heb al een hoop in verbouwde laptops..

- Oké, dat is wel heel wat anders!

Ja. Dus die koop ik op, op internet, met defecten en die kun, maak ik in orde. Daar ben ik ook, ook heel lang mee bezig.

- Zo! Maar dat heb je jezelf aangeleerd of?

Ja, dat doe ik al 20 jaar.

- Dus als iemand een kapotte laptop heeft dan uh.. kan die naar jou!

Ja.

- Leuk! En wat vind je van het idee uh.. de participatiewet, dat mensen ergens, bijvoorbeeld op een dagbesteding, iets leren en dat ze dat in de buurt of thuis kunnen gebruiken? Wat vind je van dat idee?

Uh.. ja.. op zich wel zinnig. Ja.

- En wat zou zinnig zijn voor jou?

Als mensen er mee geholpen worden. En vragen of dat te doen.

- Dus jij vindt het een positief iets, of een negatief iets?

Ja, een positief iets.

- En lijkt het jou zelf ook leuk om buiten de Berkelhof te werken? Je zei al: 'Ik heb al een keertje stage gelopen'.

Ja. Ja, ja volgend jaar gaan we daar ook aan beginnen.

- Ja. Maar dat is wel iets wat je leuk vindt om te doen?

Jawel. (stilte) Ik wil ook weer een vaste baan hebben enzo dus dat zit allemaal wel in het vooruitzicht.

- Oké. Dus jij hebt wel echt een doel voor ogen?

Ja. Ik heb eerst nog een verhuizinkje. Ik ga bij die kamer weg en dan ga ik daar wonen, daarachter.

- Oké, dat zijn appartementen, is dat hè?

Ja. Dus dat komt ook nog.

- Dat zal de hond ook wel leuk vinden, denk ik. Want dan heb je de tuin er ook bij of niet?

Ja, ja. En ik kom eerst beneden, dus ik heb geen trappen te doen. Belangrijk. Want dat kamertje is veels te klein daar. Dus..

- Kijk je er ook naar uit om te verhuizen of niet?

Ja, zeker!

- Kan ik mij ook wel voorstellen. Lekker wat meer ruimte.

Ja.

- En wat zou je hier nog graag willen leren? Wat is er op dit moment niet of..

Mm.. ja vrij weinig. Ik weet alles al hier. Ja.

- Maar is er nog iets waar jij interesse in hebt, want je zei straks al 'die laptops'. Zijn er ook nog andere dingen om te doen, wie je hier op dit moment niet kan doen?

Ja, nee. Zit al op de bosmaaier. Dan krijg ik een diploma, dat wil ik ook gaan halen daarvoor. Maar dat heb, komt dit voorjaar. Daar ben ik al voor opgegeven.

- En je heb wel hier de mogelijkheid om te oefenen met een bosmaaier of is die hier niet?

Ja, nee dat mag nog niet. Maar op mijn andere werk heb ik dat wel altijd gedaan. Maar daar kon ik nog zomaar.. zonder daar beginnen. Maar hier is Suzan wel voorzichtig.

- Ja, dat is ook wel begrijpelijk.

Ja.

- Dus de bosmaaier en is er nog iets anders wat je graag zou willen leren?

Ja.. ik ben al lerende dus..

- Ja, wat je tegen komt dat..

Ja. Ik leer gewoon elke dag wel wat bij.

- En vind je dat ook leuk om te doen of niet?

Ja! Ook in het weekend doe ik dieren. Dus..

- Oké, dus dat is dan ook echt jouw taak ook in het weekend als uh..

Ja.

- Dus een stukje verantwoordelijkheid.

Ja, maar dat vind ik wel leuk.

- En dan hebben ze er ook vertrouwen in.

Ja.

- Uhm.. je zegt 'de bosmaaier zou ik nog wel willen leren'. Hoe zou de Berkelhof jou daarbij bijvoorbeeld kunnen helpen?

Ja, dat ik.. ja.. Ze hebben mij al aangegeven.. uh ingeschreven daarvoor. Dus..

- Ja, ze helpen met lijnen uitzetten of..

Ja, dat moet.. ja dat gaat via hun zelf. Omdat hun moeten betalen natuurlijk. Ik kan mijzelf ook wel opgeven maar.. ja.. dat werkt toch niet.

- En uh.. wat vind je sowieso prettig qua leren? Doe je dat het liefst zonder begeleiding of met begeleiding of dat iemand af en toe even meekijkt?

Ja.. dat iemand af en toe even meekijkt mag wel, maar.. Wat dat betreft ben ik wel zelfstandig.

- Even kijken. En heb je het idee dat alles wat je kan, dat je dat hier ook op de Berkelhof kan doen? Alle kwaliteiten die je hebt?

Jawel.

- Ja? Dat kun je allemaal laten zien hier?

Ja. (stilte)

- En uh.. zou je het leuk vinden, ja goed de bosmaaier krijg je dan een soort van certificaat voor, maar zou je het ook leuk vinden om, van andere dingen die je hier behaald, om daar een soort certificaat of diploma voor te krijgen?

Zoals voor wat?

- Uh.. bijvoorbeeld als je die tuin, zeg je, met die tuin ben je dan bezig. Dat is misschien ook wel een leerproces geweest. Zou je het dan leuk vinden, dat op het moment dat je dat zelfstandig kan, om daar dan iets van een papier voor te krijgen?

Ja, natuurlijk! Ja. Ikke wel.

- En waarom zou je dat leuk vinden?

Ja, dat is toch iets van een overwinning ofzo. Een papiertje erbij!

- Ja.. wat je hebt behaald.

Ja. Dat is altijd leuk toch?

- Ja, dat vind ik zelf ook.

Ja.

- En dan komen we al bij de laatste vraag. Uh.. voel jij je buiten de Berkelhof net zo goed begrepen als op de Berkelhof?

Buiten Berkelhof, uh..?

- Ja als je bijvoorbeeld door het dorp Haarlo heen gaat of..

Jawel.

- Ja? Geen moeite mee of?

Nee.

- Gelukkig.

Ik red mijn eigen wel.

- Ja, dat denk ik ook wel.

Interview cliënt 4

-Wat vind jij leuk hier op De Berkelhof?

De dieren.

-De dieren.

De dieren.

-En waarom?

Waarom? Omdat... ik heb meer met dieren dan met mensen. Mag ik dat zeggen?

-Ja, natuurlijk! Tuurlijk mag dat. Dus jij vindt het leuk om voor de dieren te zorgen?

In het weekend doe ik altijd de dieren. Zaterdag en zondag. Alle dieren. Zorg ik voor. 's Morgens en 's avonds.

-Best wel veel werk dan of niet?

Ja. Alleen de varkens doet W. en de kippen in de aparte kippenhok. De rest doe ik.

-Oke, zo. Dus de dieren vind je leuk. Zijn er ook nog andere dingen die je leuk vindt?

Het is hier lekker stil. Ik woon niet in de stad.

-Mmm.. En qua dingen die je kunt doen? Bijvoorbeeld op de dagbesteding?

Ja, drie dagen in de week. Dinsdagochtend, woensdagmiddag en donderdagochtend. En verder doe ik gewoon hier. En moet eten koken en andere dingen doen enzo. Dieren verzorgen.

-En als je op de dagbesteding bent, zijn er dan nog andere dingen die je leuk vindt?

Naast het verzorgen van de dieren?

De dagbesteding?

-Ja?

Uhm... ja knutselen. Ik doe veel knutselen en dingen maken.

-Vind je ook leuk om te doen?

Ja, vind ik wel leuk. En verder uhm ja... verder weet ik het niet.

-Oke. Dieren en knutselen zijn de leukste dingen voor jou?

Ja. En wandelen ga ik met de hond. Hij is straks los geweest. Hij kan nou pas los, hij luistert tenminste weer. Hij was... is moeilijk natuurlijk om te leren.

-Mmm, is ook zo.

De dieren en uhm knutselen en uhh.. weet niet.

-Nee maar is goed.

-En zijn er ook dingen die je minder leuk vindt om te doen op de dagbesteding?

Dagbesteding. Ik vind de dagbesteding geen zak an! Ik kom ook altijd te laat.

-Oke, en waarom vind je het niet leuk dan?

Ik hoor er niet zo tussen. Ze halen van allerlei mensen binnen. Heel laag niveau. En daar kan ik wel mee overweg maar ik word alleen maar druk druk druk in mijn hoofd. Ik ga ook nooit koffie drinken hier beneden nergens. Ik kom ook niet in de kantine. Om half 11 kom ik dan want daarvoor hebben ze een uhm... om half 10, 10 uhm... nee van 10 tot... kwart voor 10... Nah ik weet niet precies maar dan hebben ze pauze. En dan ga ik altijd met mijn.. ik eet twee keer daags brood mee en dan ga ik uhm... woensdag en donderdags en dan ga ik meteen weer weg. Want dan is het allemaal te druk. Ik kom hier beneden ook niet (algemene ruimten woonhuis). De leiding komt af en toe. Elke dag eigenlijk. Dus ik zie ze niet uhh. En ik kan wel met iedereen overweg, met de meeste mensen hier binnen hier. S. is net een uhm...

-Ja die ken ik.

Ja die ken je. Rawrr (maakt katachtig geluid). En die is helemaal gek met Charlie (hond van geïnterviewde). Maar daar kan ik wel mee overweg maar ik word daar heel druk van weet je wel. Chaotisch. En dan... dan word ik haast net zo gek dan hun. Of niet gek maar weet je wel? Te druk.

-Te druk.

Ja. Dan lijkt ik net een een een uhh... jonge puber.

-Oke. Dus je vindt het niveau soms een beetje te laag van de andere deelnemers en te druk?

Ja heel erg. Maar ook van wie hier woont. Sommige ook die hier wonen. Dus ik zit hier eigenlijk niet op mijn plek maarja. Waar hoor ik thuis?

-En dan mis je de aansluiting een beetje?

Ja, heel erg. En iedereen.. die anderen gaan allemaal z'n gangetje. Zoals W. en daar heb ik wel contact mee en af en toe even sjekkie roken en met de honden wandelen. Gewoon hier in de buurt. Nou, I. is weg. En een paar nieuwen. B. kan ik ook wel aardig, ja. Maarja.

-Dat zijn dingen die je dus minder vindt?

Ja. Ik vind het niet erg dat.. in het begin vond ik het heel erg dat iedereen zomaar.. dat ze zomaar de eerste de beste aanneemt. Maakt niet uit hoe je bent. Hoe erg gehandicapt of wat je ook hebt. Beperking. Vond ik heel erg. Wist je wel he?

-Mmm.

En nu denk ik van 'ja, we moeten het maar zien'. Maar het is fijner als je een aansluiting hebt.

-Mmm, dat is ook zo.

Als ze nog een paar borderliners erin zetten dan kun je goed mee overweg. Maar die heb je hier niet. Is zo.

-Maar zoals W. kun je wel goed mee!

Ja, dat wel. Ja. W. is een beetje jaloers. Kijk ik heb niks met jongens. Ik ben gewoon mezelf. Maar ik zei 'is nergens voor nodig, er gebeurt niks'. Het zal nooit verkering worden het zal dit niet ja nee, ik ben gewoon jullie vriend en verder niks.

-Mmm, heb je goed!

-En wat heb je tot nu toe het meest geleerd hier op De Berkelhof?

Dat ik durf te... met de leiding? Dat ik niet meer zo bang hoeft te zijn dat uhh... Dat ik uhh... Veel uhh... Veel eerder durf... Toen ik hier binnenkwam kon ik het niet hebben dat mensen me aanraakten. En nu ben ik een knuffelkont.

-Ja. Dus je bent minder bang geworden voor mensen?

Om te knuffelen. Heel erg knuffelig ben ik aangelegd. En ik blijf hier wonen tot mijn dood. Want als ik weg ga... ik durf hier niet weg te gaan. Want je weet niet wat je krijgt hé? En hier kun je oud worden. De begeleiding is vertrouwd. Dus dit is het eindstation. Zo noem ik dat.

-Mmm. En zijn er nog andere dingen die je hebt geleerd? Je zegt: ik heb geleerd om aangeraakt te worden. Daar had ik niet zoveel mee. En als je kijkt bijvoorbeeld naar activiteiten qua iets wat je nu wel kunt, en wat je eerder niet kon?

Mmm, dat weet ik niet. Alles wel.

-Of qua zelfstandigheid? Ik noem maar wat!

Ik was al wel zelfstandig. Maar uhm... ik weet niet. Wat was de vraag?

-Wat je tot nu toe het meest heb geleerd hier op De Berkelhof?

Dat ik niet alleen ben. Dat dit een beetje één grote familie is. Snap je wat ik bedoel? Je bent niet alleen. Geleerd... ja ik weet niet wat ik geleerd heb. Vertrouwen in de leiding. En ook wel in de mens. De ene is zo en zus en de ander kun je zo mee overweg. Is dat leren?

-Ja tuurlijk. Is wel iets wat je moet leren.

-En wat vind je van de begeleiding?

Joa.. Ja. Aan de ene.. ach. Wel goed.

-Ja?

Met de ene kun je meer mee dan de ander. Maar dat is overal zo.

-Ja, dat is overal. En met de begeleiding van de dagbesteding?

Ja dat gaat ook wel goed.

-Ja?

Ik kom er haast niet. Gisteren ben ik ook niet gekomen.

-Nee, maar als je er bent...

En ze hebben me ook niet gemist want dan hadden ze me wel gehaald. Denk ik en toen heb ik meteen 's middags gezegd van 'ik stop, ik heb vakantie tot het nieuwe jaar'.

-Dat is ook wel lekker. Maar als je op de dagbesteding bent je wel goed met de begeleiding?

Maar ik werk het liefste alleen. Alles alleen doen, altijd. Dat was vroeger ook al zo. En dan af en toe met uhh één van die mensen uhh beetje of helpen, of met M. even uhm.. liedjes zingen en zulk soort spul wel. Wat moet je anders doen?

-Mmm. Dat is ook leuk dat je anderen daar mee kunt helpen.

En zelf doe ik schilderen en van alles en nog wat.

-En hoe vind je het samen met de andere deelnemers? Je zei straks al van: ik mis soms een beetje aansluiting.

Met de mensen op de dagbesteding?

-Ja?

Ja... Ik ben haast niet buiten werken. Ik heb wel een eigen tuin maar uhh... Dat moet nog wel. En ik doe altijd alles alleen. Dat vind ik ook best wel jammer. Ik kan niet tegen drukte dus dus ik ik... liefst.. weet je wel? Als er 's middags tekenen is, elke woensdag, zit ik nooit bij hun. Ik zit altijd alleen. Ik zonder mij af. Dus misschien is dat wel wat ik moet leren. Alle drukte vermijd ik liever. Maar dat wist je wel of niet?

-Ja dat wist ik nog...

-Dus als je met de andere deelnemers bent vind je het vaak te druk?

Ja. Ja als het met één is kan het wel. Kan ook met iedereen overweg. Ook met de mensen die een hele erge beperking hebben. Maar hoe drukker het is hoe chaotischer ik word. En dat is niet goed voor mij.

-En qua niveau verschil, dat noemde je straks al?

Ja heel erg niveau verschil.

-Ja, en hoe vind je dat?

Ja... Het is niet anders he?

-Nee, maar vind je dat lastig?

Soms vind het lastig maar uhh... Ik kan het wel. Weet je wel maar ja...

-En volgend jaar gaat de participatiewet in. Heb je daar al wat van gehoord toevallig?

Wat? Ik weet ga (helemaal) niet wat dat is.

korte uitleg over wat de participatiewet inhoud

Dat ga ik niet doen. Vind ik eng! Weet je nog in het begin dat ik bij een muziekvereniging ging?

-Nee, dat was voor mijn tijd.

Niet waar, dat was in jou tijd! Volgens mij... Ik weet niet meer.

-Ik dacht het niet... maar maakt niet uit! Je had je aangemeld bij een muziekvereniging?

Ja. En toen moest ik noten leren bij 'muziekvereniging' uit D, een grote muziekvereniging.

Daar heb ik twee jaar bij gezeten. En toen gingen alle meisjes eraf. Meiden, vrouwen.

Meiden was het toen. En toen ben ik er ook af gegaan. Maar ik kan alles spelen. En ik

word niet geaccepteerd. En ik heb niks met Haarlo. Ik woon hier en ga af en toe

alcoholvrij halen bij Prinsen (restaurant), ga ook nooit meer uit. En haal daar sigaretten

of shag af en toe. En dan houdt het op. Nee ik heb niks.. en af en toe naar de buurvrouw

maar ik heb d'r niks mee. Ik woon hier en het is goed. Klaar.

-En heb je dat met D. nog wel? Zal je het wel leuk vinden om bijvoorbeeld iets in D. te doen?

D. is uhh.. veel meegemaakt. D. is uhh... kapot.

-Of überhaupt een andere plaats?

-Lijkt het je leuk om iets buiten De Berkelhof te doen?

Een dierenasiel. Maar ze hebben zich toen niet gemeld. Ik zou januari, april, mei, juni...

september, augustus... ik kan niet terugrekenen! Ik bedoel januari, februari, maart... Na

de zomervakantie zal ik daar vrijwilligerswerk doen en als het goed ging mocht Charlie

mee. Die is daar al 20 keer geweest voor de opleiding. Maar ik heb niks gehoord en dat

vind ik jammer. En ik ben ook niet iemand die... De eerste stap nemen vind ik moeilijk.

Dat heb ik ook aangegeven en de rest moeten hun maar dus dat wordt ook niks.

-Nee... Maar je hebt niet zoiets van: ik ga er een mailtje of een belletje achteraan doen? Desnoods dat iemand je even helpt? Van 'goh, hebben jullie mijn brief wel goed ontvangen'?

Een brief niet. Ik ben daar geweest. Ik vond het heel moeilijk om weg te gaan. Ik was er één keer in de week en daar had ik heel veel moeite om weg te gaan. Het was heel vertrouwd. Dat vind ik wel fijn als je dan, weet je wel... Ik moest er haast van huilen. Als ik er nu over praat heb ik er nog heel veel moeite mee. Dat was heel fijn.

-Ja, fijne plek.

Ja. En met Charlie en zo en met andere honden. Het probleem is gewoon van: als je weer nieuwe cursus doet kost het weer van €900 per maand. Kijk en dat kan ik niet zo ophoesten. Ik heb één keer gratis gekregen toen heeft iemand daar dat betaald. Dat wist ik ook niet.

-Bedoel je een hond krijgen of?

Daarheen met de opleiding! Dat hoeft niet meer. Is 20 keer. Maar ik zal wel heel vaak altijd willen want dan heb je iets om heen te gaan.

-Om daar vrijwilligerswerk te doen bijvoorbeeld?

Ja. Maar ook gewoon om mee.. voor hem is het ook fijn (de hond). Weet je wel? En onderling met de mensen. Ik zie wel mensen. Alleen hier. En ik ga ook nergens meer stappen meer. Dat heb ik gehad.

-Mis je dat soms ook?

Wat?

-Het contact met andere mensen van buiten De Berkelhof?

Ja. Dan is er hier de buurvrouw, ben ik al een maand niet geweest. 'Waarom kom je niet'? Ja de druk is te hoog, dan durf ik niet meer te komen. Heb ik echt last van.

-Ja... vervelend.

Maarja, verder gaan!

-Dus, maar wat zou je ervan vinden om bijvoorbeeld hier dingen te leren die je dan ergens anders zou kunnen doen? Zou je dat een leuk idee vinden of niet?

Ik ben conciërge geweest hier op school. Weet je dat nog wel?

-Uhm... heb je volgens mij al wel eens gezegd ja.

Nouja dat was in die tijd van B. en E. (vorige eigenaars van De Berkelhof). En dan mocht ik blijven van de leraar, hoofd van de school. Maar ben weggegaan omdat die blagen zo irritant werden steeds die hier woonden. Die deden heel gemeen. Maar ik wil dat wel weer oppakken.

-Ja. Dus dat zou je wel leuk vinden, om iets buiten De Berkelhof te gaan doen?

Ja. Voor de kinderen van school en dan deed ik altijd alles voor de eerste en tweede klassen. Kopiëren, dingen in elkaar zetten, schoolplein aanvegen, stoeltjes in elkaar, tafeltjes kapot. Alles, ik deed alles alles alles. Dat wil ik wel maar ik heb daar moeite mee om daar heen te gaan. Omdat ik niks met Haarlo heb. Die hele gemeenschap is zo geleuvig (gelovig) als de pest. Dus dat mag dan ook wel een andere school zijn. Snap je wat ik bedoel? Je komt er haast niet in. Dan denken ze 'ughh, daar heb je die van De Berkelhof ook weer'. Zo voelt dat.

-Dat is niet fijn...

En als heel veel mensen aangeschoten zijn van de voetbal dan hé, dan zijn het lolbroeken en dan zijn ze aardig. Want ik ga dan wandelen. En als je dan zo overdag en zo dan 'hoi' en dan doen ze net alsof ik debiel ben. Dus ik heb hele erge haat hier. Ik ga maar met twee mensen om hier. En voor de rest heb ik helemaal niks met Haarlo. Als er één dood was en ze kenden elkaar niet dan gingen ze met z'n allen naar de begrafenis. 'Ja wie is dat dan? Ja dat is Henkie van die'. Weet je wel? Zo is Haarlo. En in Eibergen of ergens anders is het toch een ander verhaal. Kom je er beter in.

-Ja. Dus je zegt al: school zal ik wel heel leuk vinden hé of iets met kinderen.

Ja, kleuterschool en zulk spul. Oppas, oppassen. En met dieren.

-En met dieren.. oke.

Ik heb vroeger ook vogelopvang gedaan. Van alles, alles gedaan. Maar ik ben niet iemand die het lang volhoud. Want een borderliner, dat is echt zo, ik gebruik dat woord gewoon want eigenlijk hoeft dat niet maar.. D'r is altijd maar van... Ik heb geen vrienden

en vriendinnen weet je wel? En dat is niet leuk, zo gaat het in mijn hoofd. Kan me nu wel aanpassen maar dan ben ik ongeveer 8 of 20 keer geweest en dan is het goed, klaar.

-Nieuwe eraf en dan..

Ja. Is met (onverstaanbaar) ook. Daarom moet ik ook altijd naar de kapper. Ja ik heb nou niets gedaan maar.. En ik vind het niet leuk dat ik zo ben hoor. Ik heb daar heel veel moeite mee.

-Is ook lastig.

Ja.

-Maar als ik het even samen mag vatten lijkt het jou dus eigenlijk best wel leuk om bijvoorbeeld ook iets buiten De Berkelhof te gaan doen? Bijvoorbeeld die kinderen of..

Ja maar dan moet er wel een paar keer iemand met me mee en dan later doe ik het zelf. Maar ik heb er wel moeite mee, ik kan het niet volhouden. Ik denk dat dat gauw veranderd weer. En het gaat niet goed.. want ik wil ook een beetje eigen baas zijn en m'n eigen dingetjes van zo, weet je wel. En dat iedereen aan mijn kont zit te hangen van 'je moet dit nog je moet dat nog'. Op die school deed ik dat ook niet. Deed ik zelf. Ik wist gewoon wat ik moest doen.

-Ja, dat je gewoon lekker zelf aan de slag kunt.

Ja. Want ik deed het schoolplein en ik deed dat en dan dat..

-En zijn er nog dingen die je graag zal willen leren? Iets wat er op dit moment niet is op De Berkelhof maar waarvan je zegt: goh, eigenlijk vind ik dat best wel leuk om een keer te doen?

Op De Berkelhof?

-Ja?

Op de Berkelhof?

-Ja, op De Berkelhof.

Wat ik wil doen?

-Ja, iets wat er nu nog niet iets maar wat je graag zal willen leren.

...

-Of iets wat hier al wel is wat je graag zal willen leren.

Ik zal graag uh... iemand die een beperking heeft, heel laag niveau, wil ik wel graag heel wat betekenen. Dat doe ik af en toe wel maar niet echt... Snap je? Samen dingetjes doen en zo.

-Ja. Dat je iemand kunt helpen?

Of knutselen. Verantwoordelijkheid kan ik wel leggen bij uhh... Ik heb ook niet een heel laag niveau, ik ben zo geworden.

-Mmm, maar dat zal jou wel leuk lijken?

Ja. Met W. of met dat helmpje, W. Of uhm... S. dat kan niet. Daar kom je ga (helemaal) niet in. De ene keer 'jij bent mijn vriendin' en de andere keer mag je niet eens bij haar komen, niks. Dat is heel moeilijk. Enne...of iemand anders. Wel leuk.

-En zijn er nog meer dingen waarvan je zegt: goh eigenlijk zou ik dat best wel leuk vinden om hier nog te leren of om te doen?

Een apart huisje op D'n Esch (woonwijk).

-Maar dat is niet echt iets wat je hier kunt leren haha

Ja maar dat wil ik haha! Een eigen tuin. Groter.

-Maar heb jij hier een eigen tuin ook of niet?

Ja. Ja maar doe ik nou niks aan want laat maar even lekker uhh... Zit nu toch niks op.

Wortels haal ik er wel af. Komt van de zomer wel een keer mest op. Nog meer wat ik wil dan?

-Ja wat jij leuk vindt!

Ik weet niet..

-Hoeft ook niet. Kan ook zijn dat het zo goed is. Maar stel jij zegt, ik noem maar even een voorbeeld: ik vind het leuk om auto's te repareren. Maar dat is hier niet. En ik zou het eigenlijk wel heel leuk vinden om dat hier bijvoorbeeld te hebben. Dat is even een voorbeeld hé?

Ja ik weet niet. Ik vind het wel best. Ik wil een eigen schuur om te knutselen. Ik doe heel veel alleen dingen en ik heb hier.. ik heb helemaal geen opbergruimte. Niks. Ik heb geen schuur. Snap je wat ik bedoel?

-Ja, dus een eigen plekje...

Ja en ik doe taart dozen verven en zo. De meeste die hier liggen zijn allemaal van mij. Voor de verkoop. En een eigen knutsel ding. Want als ik boven.. Ik moet alles boven doen. Of in de dagbesteding. En dagbesteding is voor mij even, ik ben er niet heel lang. Dan houd het op en dan wil ik hier weer verder. Ik heb ook stenen geverfd. Van alles doe ik.

-En stel jij wilt iets nieuws leren, hoe zal De Berkelhof jou daarbij kunnen helpen? Wat vind jij fijn?

Ik weet niet wat ik moet leren nou.

-Dat maakt ook niet uit wat het is. Stel hoe je dan één-op-één iemand hier kunt begeleiden op de dagbesteding. Wat zal jij dan bijvoorbeeld van de begeleiding nodig hebben? Wat zal jij dan nodig hebben om iemand anders te kunnen helpen?

Dat weet ik niet...

-Hoe zouden ze jou kunnen helpen?

Om zover te komen?

-Ja?

Met hun in gesprek en vragen dat ik twee keer in de week... die dagen weet en met wie ik dan wat kan doen. Maakt niet uit. Mag een spelletje zijn, ligt er net aan van wat hun kunnen en willen. Mag wel wat in elkaar knutselen. Ik voel mij meer verantwoordelijk voor weet je wel... Denk soms van ja... Ik doe wel dingen voor mezelf maar ik heb daar niks mee. Ik heb liever wat te betekenen voor een ander. Ik bedoel uh.. ik hoef niks te leren. Klaar. Ik zou niet weten wat ik moet leren. Ik wil wel wat leren! Dingen ondernemen en zelf er heen gaan. Snap je wat ik bedoel? Dat vind ik moeilijk voor de eerste keer.. de drempel.

-Dus daar zou dan iemand van hier jou bij kunnen helpen om dan bijvoorbeeld een eerste keer met jou mee te gaan ergens naar toe?

Ja. Waar ik nog niet ben geweest weet je wel. Bijvoorbeeld uhh.. Ja ik ga ook niet alleen naar het ziekenhuis, dat hoeft ook niet. Maar... ik weet niet hoe ik het moet zeggen...

Maar jij weet het toch wel? Jij kent mij toch een klein beetje van toen?

-Ik ken jou nog wel een beetje. Jazeker.

-En heb jij het idee dat alles wat jij nu kan, dat al jou kwaliteiten, kun jij dat hier laten zien op De Berkelhof?

...

-Alle dingen die jij kunt. Kun jij die hier laten zien? Is daar ruimte voor?

Ja ik wil gewoon een schuur! Dan kan ik dingen maken! Met hout en zo weet je. Snap je wat ik bedoel? Er is wel een schuur hier. Maar dat is altijd heel druk met mensen. Ik wil gewoon knutseldingen voor mezelf. Wat G. had. Maakt me niet uit. Al is het maar een *onverstaanbaar* zet een kist er neer, een pipohuis. Ik vermaak me wel. En ik wil dan graag de dingen die ik maak, verkopen. En het geld voor de dieren. Maar ik maak heel veel dingen. En en en.. snap je?

-Ja. En jij hebt het idee dat je dat op dit moment niet kan laten zien? Dat je dat graag wil?

Nee. Ik kan heel goed met hout kan zo... maakt niet uit. Snap je? En ik wil ook niet in de kantine dat er een stuk of zes, zeven in de werkplaats zit. Dan kan ik mij niet concentreren. Zo druk en uhh de één doet dit, de ander doet dat. En ik ga niet voor niks naar beneden niet, met de koffie. Televisie staat aan, allemaal mensen, geluid, mwoaap! (kreetje), word ik gek van. Ga ik maar naar boven.

-Maar je zegt wel, met hout ben ik goed, met dieren ben ik goed..

Knutselen.

-Knutselen ben je goed. En dat kun je hier ook allemaal doen?

Begeleiding geven. En ik wil ook wel uhh... rondleiding geven. Vind ik leuk.

-En dat zijn ook allemaal dingen die je hier kunt doen? Waar jij goed in bent, kun je hier ook doen?

Kun je wel doen. Ja. Ik bedoel ik deed dat ook af en toe in de winkel. Ik kan ook met gel. Maar dat is te weinig. Ik doe dingen dat ik zelf denk 'ik ga er naar toe'. Het is geen vaste taak. Ik moet wel drie keer in de week hier op komen dagen. Maar er is altijd van alles en nog wat. Ik heb moeite met vaste dingen. Daar heb ik last van.

-Komen we al bij de één na laatste vraag.

Ahh, nu al?

-Ja.

Ahh...

-Vind je het leuk om een soort diploma te krijgen op het moment dat je iets hebt geleerd, en je hebt het goed afgesloten. Zou je het dan leuk vinden om daar een diplomaatje voor te krijgen of een soort certificaat?

Jawel. Ik wil graag met de bosmaaier en zulk soort spul. Heb ik heel veel mee gewerkt. En toen kwam ik hier wonen en toen mocht het niet. Maar het heeft ook geen nut want dan heb ik het en dan kun je het hier niet gebruiken.

-Maar bijvoorbeeld in andere dingen? Bijvoorbeeld: jij kunt nog geen appeltaart bakken en jij kunt uiteindelijk een appeltaart bakken. Zou je het dan leuk vinden om daar een soort diploma voor te krijgen?

Ahh vind ik zo'n onzin. Ik kan niet wegen en zulk spul. Dat zit er niet in bij mij.

-Of bijvoorbeeld met hout! Ik noem maar even wat: gewoon als je iets hebt geleerd, en het is gelukt, dat je daar dan een diploma voor krijgt. Zal je dat leuk vinden?

Een echt diploma?

-Ja, van hier.

Ja, nee... dat betekent toch niks. Klaar. Nee. Daar kom je niet verder mee. Dan blijf je toch hier?

-Vind je dat niet leuk voor je eigen motivatie? Of dat je denkt van: dit heb ik lekker afgesloten! Dit kan ik!

Wel fijn dat ik dan complimenten krijg. Dat krijg je niet zo vaak. Weet je wel?

-Maar zou dat voor jou extra motiverend werken of niet? Als je op het laatst een diploma of zo kunt halen dat het is gelukt?

Ik weet het niet...

-Of maakt het niet veel uit?

Ik weet er niks van... Dan lijkt het net alsof ik naar school ga. Dan moet je op komen dagen, dan moet je dit dan moet je dat. Dat kan ik niet. Ik kan niet ... lukt niet. Kan ik echt niet hoor.

-En voel jij je als je buiten De Berkelhof bent, bijvoorbeeld in het dorp Haarlo of ergens anders, voel je je dan ook net zo goed begrepen als hier?

Nee eigenlijk niet. Nee. Want...

hond blaft

Jawel maar kijk. Bij iedereen voelt wat van binnen en je komt niet zomaar binnen hier. Maar aan de buitenkant is vaak niets te zien. Ik moet me soms ook groter voordoe dan wie ik ben. Dus hier kan ik mezelf zijn.

-En waarom heb je het idee dat je dat moet doen?

Weet ik niet. Ik ben heel knuffelig en... ik ben eigenlijk anders dan anders. Ik weet niet hoe ik dat moet zeggen.

-Maar je hebt het idee dat andere mensen dan ook zo op jou reageren. Alsof jij anders bent?

Nee, nee... ik weet niet hoe...

-Mijn vraag was: voel jij je buiten De Berkelhof net zo goed begrepen als hier op De Berkelhof? Dus als je ergens anders bent?

Ja waar, in de winkel of zo?

-Ja, bijvoorbeeld.

Ja is wel goed. Is wel goed.